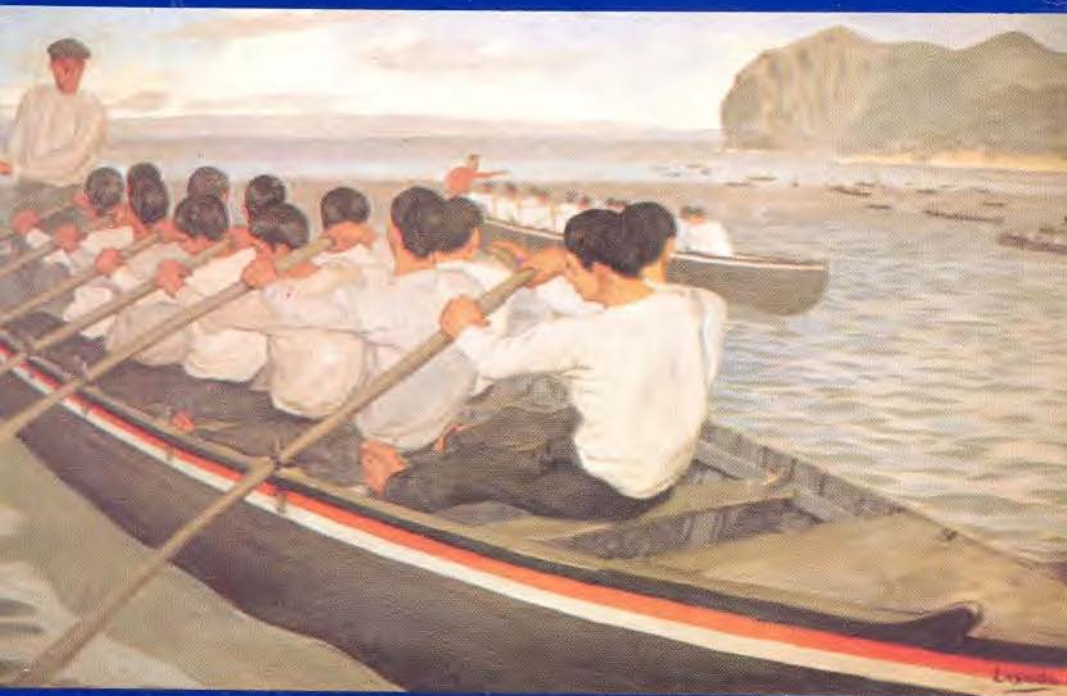

TREIÑERU ESTROPADAK

Ondarroa'ko talaitik

1865-1970

Augustin Zubikarai

Egilea: Augustin Zubikarai. D.N.I. 14.184.910
Legerako Gordetza (Depósito Legal): BI-1403-87
Konponketa: Flash Composition. Bilbo
Irarkola: Gráficas Ibarsusi.

1. - ONDARROA ESTROPADETAN

Kantauriko uretan
Ondarroa ren izena
aizetu ta goratu eben
erremulari zarrei,
ezagutu genduzanen
lotsa eta deduz
eta erramulari barrien
gogo indartuz.

GURE ASMOA

Gure asmoa, labur eta zeatz esanda, onetan mugatzen da:

Ondarroan dagon lenengo estropadetako banderaren urten asi, eta beste eun urteko estropadei buruz argitasun pixka bat emotea da.

Orretarako, denporaldi ori 1865-1965 bitartea da.

Urteak mugatze orrek ba dauka bere zegaiti eta azalpena.

Geienbat Ondarroa ko estropadetan jokaturako urteak eta inguruak aztertu al doguz.

Garbi esanda, Ondarroa ko Talalatik begiratuta lez, gure begiekin ikusita lez.

Eta zabaltasun osoz, itsukeri barik, entzutekoak entzuteko gertu eta esatekoak esateko oztopo barik.

Estropadei buruz inok entzun izan ba dau, Ondarroa'k entzun zitun bereak eta bi.

Egon izan dira garrazkeriak estropadetan. Zirikaldi pozoidunak be bai.

Urteak dana astu eragiten dabe, batez be bizitzako legez, une baten egille eta eragille izanak, gero oroitza eta gomutetan geratzen diralako.

Ondarroa estropada zale izan da beti. Mariñelen aldetik, arrantzalien aldetik eta eurei lotuta eta begira bizi diran gaiñerako erriaren aldetik.

Eta eun urte orreitan sartzen dira bere estropada andiak.

Ez bakarrik bereak, bai beste askorenak be.

Estropadak len, gain gaiñetik, Donosti eta Bilbo inguruan egiten ziran. Zemailetako (desafioetako) banakak kenduta. Origaitik euken alako entzute, begiramen eta erriaren aldetiko lotsa; origaitik sortu eragiten eben goitik berako irristada kezkatia.

Urte batzuk ezkerro, azken ogei oneitan, ugaritu egin dira bai jokoak eurak eta baita

agerketako tokiak be.

Orain batzutan txapelketa izenez, bestetan leiaketa, edo ta erri bateko indar-neurketa ta abar, nun jokatu asko gertuten da, oiturazko erri nausi bietako banderen gain, beste errj txiki asko eta ainbat erakunde eta merkatarri alkarteen laguntzetakuak. Gaur, gai danak edo suerteko danak, len ia gizaldi erdi baten jokatzen ziran bandera aína batu leikez urte betean, ainbat tokitan eskintzen diranetatik.

Treiñeruak ez dira lengoen lakoak.

Len, denporaldi luze baten, egunero itxasoan arrantza kontu eta zeregiñetan erabilten zituenak ziran. Geroago asi ziran treiñeru orreik findu eta egokitu eta jokoetarako berezi izango ziran arjn eta zorrotzak egiten.

Dakigunez lenengotan asarreak egon ziran orjgaitik. Baiña bermeotarrak 1888 urte ezkeroztik asiak ziran orrelako txalopekin jokatzen.

Gaur erramuak, arraun berberak, ez dauke lengoen luzera eta lodierarik, ez eta egur batasunik, eta pixu bardiñik be ez.

Gu ez guaz orren aurka.

Ezin giñei era eta eskola barririk ezetzi eta bastertu. Bizitzako legea da.

Orrez gaiñera gaur estropadetarako tolde berezi, aukeratu eta artarakoak sortzen eta gertuten asi gara. Batel, treiñeru txiki, treiñeru andi eta abarretan.

Len gizonak eguneroko ogibide arrantza ebanak izaten ziran Beartu egiten ziran gaiñera sei illabete aurrez arrantza-ogibideon ibiltera.

Gaur kirol zaleak arrantzaleak aína izango dira estropadalarien artean.

Lengo estropadak, sarri, itxasoan arrantzan ebiltzala alkarri emondako desfaiotatik sortzen ziran. Alkarregaz itxasoan ibili, eta olgeta-benetan alkarren parean jarri, alkar zirikatu irribarre edo erdi burlazko begirakadeen bat egiten eutsela... ta andik laster estropoda, Estropada arraiñaren "gorri"ra elduteko; estropada arraiña txaloparatu ondoren, portura zein lenago eldu eta abar, Or sari bikoitza egoan. Bata bakoitzaren norgeiagotasuna puztuteko edo atsegin artzeko beintzat. Bestetik zein lenago eldu, norbere kaira arrain saltzera zein ariñago elduteak, bere ondorena eukiten eban ondasu-netan.

Orrela estropada asko ogibide barruan bertan egiten ziran, itxas_ zabalean.

Eta ez gaur lez molla barruetan, erreka onduetan eta errien inguruko itxas aurretan. Askotan itxas barruan bertan.

Lengo estropadak, orañ eun urtetakoak, sarri itxas mutur (kabu) batetik besterakoak izaten ziran, Batzutan Matzaku'tik Otoio`ra, bestetan Otoio`tik Getaria'ko San Anton`era. Edo ta andik Donostia`ra, edo ta Donostia`tik Pasai barrua bitartean.

Onelaxe jokatzen eban eta erriak, erritarrak, sututa, odolak irakiten jokatu be.

Ez egoan orduan aurrez ikasi eta gertaerarik egin bearrik. Ez egoan entrenamentu egin bearrik. Egunero euken ori. Fñoiz erri batek beste baten aurka jokatu bear ba eban, txalopetatik gizonik onenak aukeratu eta alkar ezagutzeko edo ondo artzeko egunak izaten ziran gertabide. Eta beste barjk errien izena jokatu. Orretan, bai, jokolari itsuak ziran erri osuak. Ez euken gauza askorik be jokatzeke, eta orrek, askotan, etxeko oek bejokatutera adoretzen zitun, gure zarrak argi ta garbi esaten ekien lez, euren etxeetan gertaturiko lez ikusia kontatean. Berba baten esateko, miserian biziarren, esaten zan lez miseri gorrian biziarren, miseri berbera be jokatu egiten eban.

Ainbestekoak ziran estropaden eragiña eta etxekotasuna gu geuk be ezagutu genduzan erritarretan

LENENGO BANDERA.- 1865.

Euskalerrian ezagutzen dan estropadetako lenengo bandera Ondarroa 'n dago. Bera da ezagutzen dan zarrena.

Beraz bidezko da ondarrutar batek, estropaden kontuak esaten astean, bera oiñarritzat artzea, eta Kondairan sartzea.

Bandera au dala ta komeni da oker batzuk zuzendutea.

Noz-nai irakurten da bandera ori Donostia ko estropadetan irabazia dala.

Ala "Añamendi" saileko "Juegos y Deportes Vascos" liburuan (Enciclopedia General Ilustrada del Pais Vasco) Rafael Agirre Franco k idatzita, au esaten da 594 orrialdean:

"Sin embargo, con anterioridad a esta fecha (esan gura dau 1879 urtea) se celebran en la bahia de la Concha de San Sebastian diversos desafios de los que no ha quedado constancia escrita, pero de los que sabemos, porque en la Cofradía de Ondarroa está depositada una bandera ganada en la Concha el 3 de agosto de 1865".

"Alaz eta 1879 urtea aurretik, Donosti 'ko Kontxan zemai (desafio) batzuk ospatu ziran. Euretaz ez da idatzitako ezer gordeten, baiña ba dakigu euren barri, Ondarroa'ko Kofradian gordeten dalako Kontxan 1865 urteko Dagonillaren 3' ean irabazitako bandera."

Geroago, 599 orrialdean, datu bardiñak agertzen dira, bai egun, urte, toki eta erriari buruz.

Liburu berbetan, 646 orrialdean, "Historial de las traineras y tripulaciones más importantes" saillean esaten da:

"3 de agosto de 1865. El único dato que existe de esta regata, celebrada en la Concha de San Sebastián, es una bandera que ocupa lugar de honor en las vitrinas de la Cofradía de Ondarroa."

(1865 "ko Dagonillaren 3" an. "Donostia "ko Kontxan ospatutako estropada onen zeaztasun bakarra, Ondarroa "ko Kofradian dagon leiarrezko gordelekuan tokirik onenean zaintzen dan bandera da").

Esanak ikusita zurtatzen dira, eta *guk* bandera orreri buruz au esan geinke: **Ez zala Abustuaren 3^okoa. 31^okoa baiño. Ez dala DonostIn Jokatutako estropadetakoa,**

Bandera onetan au irakurten da argi ta garbi:

ONDARROA.

REGATA DE BFLBAO CELEBRADA EL 31 DE AGOSTO DE 1865.

UNFCO PREMIO DE HONOR.

Eta esanak ziurtatzeko eta gauzak diran lez ikusteko, ara emen bandera berberaren argazkia.

ATZERAGO BEGIRA.

Ez ete zan ezagutu estropaden barririk, edo ta ez ete egoan aztarrenik ori baiño aurrerago?

Onetan, bertso bidez egindako kroniketan zerbai billatu leike, sakondu ezkeru.

Resurrección M. Azkue jaunak bere "Cancionero Popular Vasco" liburuan itxi eban estropada baten barri, berak batutako lez agertu zitun bertsoetan.

"Ondarrutar oriek egin dute plana..." dauke asieratzat.

Bera lekeitiarra zanez, itxuraz ba ekian zerbait.

Lekeitio eta Ondarroa'ko txalopa bik 1854 urtean jokaturako estropada batekoak dirala, diño.

Ez da esaten euretan batel edo treiñeruen estropada izan ete zan. Sasoi aretan oituraz batelenak be egiten ziran eta jakingarri litzake. Estropada Lekeitio 'ko Santa Katalina muturretik Getaria' ko portura jokatu zala. Eta ba dirudi ez zala izan estropada garbia. Ftxasoan bertan berbak baiño zerbait geitxuago be egon zala, dirudianez asarretu eta alkar jotzen ibili ziralako, txalopei oztopoak ipintzen:

"Popatik eldu ta arrauna kentzera,
orduan artu zuen txalupak bestera..."

Bai eta seigarren bertsoaldiko asiera be, giroaren erakusle eta testigantza emoten dator:

"Erbestera joan da endreruan asi,
ederrak ematea zutela merezi..."

Estropada au ondarrutarrak galdu eben. Ala igarten da. Eta bear ba da erri bi onein artean estropada auzietan euki izan daben ikusi eziña, edo alkartu eziña, edo bekaizkeria (inbidia) edo alkarrentzako borondaterik ezaren oiñarri edo asiera izan eikean.

Esan dogun lez ez da zeaztuten orduko jokalaririk treiñeruak ala batelak ziran.

Jakiña da, arrantzarako ontziak aldi bakoitzean zelako, alakoak erabilten zirala estro-

padetan. Eta danok dakigu trañak agertu aurretik, sare txikiagoak erabilten zirala. Gogoratu trañeru berbak, trañagaz arrantzaten daben ontzia adierazoten dauala.

Orrela gertaten zan itxas-ertz gutzian.

Ba dirudi egon zala denporaldi bat Kantabria ko Castro'tik euskadunei eta batez be bizkaitarrei ziri ta tirrika ibiltzen ziranekoa.

"Nun dago Lekeitio?
Nun dago Ondarroa?
Nun Bermeotarren
kalako santzoa?"

Nun?

Bertsolari berberak ba daki zelan erantzun:

"Onek aspiratuta
Garoia Gutierrez!
iñoz ikusi ezтира,
ta ezta ikusten errez".

Eta geroago, Santander'eko estropadetara ez joatea bildurragaitik ez dala izan egiaz-tatzeko, orretan koldarkeririk egon ez dala adierazi nairik, ara bertsolariak zelako aitzaki edo errazoia emoten dauan:

"Bizkaiko txaluparik
estropadetarako
ezta egon Santanderen
ioan eztalako;
ze bat utsa egon ba litz
ala Jaungoikoa!
bera zan dirua
estropadakoa.

Egia esateko, arro agertzen da bertsolaria, baiña ez da "super" lez jarduten. Ba daki gure parean ba dagozala beste estropadalari onak, ba dagozala beste anai batzuk:

"... baina geugaz bardiñak
bakarrik Giputzak.

Ezin ukatu zentzu onez adierazten danik.

Bertso oneitan, beste oargarri bat billatzen dogu. Euskal itxastarrak nun ibili, an euki dabela estropadetarako gaitasuna erakusteko gogoia, edo aukeraren bat billatu izan dabela orretarako. Beste edozein kirolzalek bere zaillean jokatu edo agertu nai izan dauan antzera.

Ftxuraz, Mallorkakoak eta bizkatarrak, estropadaren bat jokatu eben Cuba'ko Habano' n, lengo gizaldiaren erdi aldera. Bertsolariaren bizi-denporatik ala iduritu eta igarri giñei. Eta an bizkaitarrak irabazi ebela bertsoetatik konturatzen gara.

"Mallorkin itsasgizon
bana-banakoak,
ezagututa daukez
Bizkaitar besoak:
bada Habanako kaian
ziurtu zirean
Bizkaiko kostakoak
ze gizon direan."

Atzerago jota zerbait aurkitzeko aukera eukido genduke.

Guazen 719 urtera. Izaro ugarte dala ta ez tala mundakarrak eta bermeotarrak estropadan billatuko doguz, estropadako garai ikur edo bandera lez Fzaro berberaren jaubetasuna lortzeko.

Zortzi egunetan ibili ziran gerfuten eta estropada Uztailla 'ren 22^l ean jokatu zan, treiñeru bardiñekin, bakoitzean 13 erramulari eta patroia eroanaz.

Arrezkero Fzara Bermeo 'ko udalaren jaubetasuneko da.

Oarra: Gai ontaz ikusi liburu onetako Bertso saillean:

1854 "Ondarrutar oriek egin dute plana .." (Resurrección M. Azkue 'k batuak)

i..? "Castroko Abantariari". Eusebio M. Azkuek.

a. ? "Castroko Arrantzariari". Eusebio M. Azkuek.

1887["] KO IRAILLA REN 12["] KO ESTROPADA.

Jai andiak Bilbon.

Geien be gerfuten iñarduen portu barriaren egitasmoa Estaduko agintariei azaldu eta erakutsi eta egitasmu orren alde euren gogoia suspertu eta euren laugntasuna lortzeko asmotan.

Ala Erregiña gonbidatu eben bertara. Maria Cristina zan erregin ori, eta iru urte eukanzan Alfontso XIII erregetzakoa beragaz eroan eban.

Ikerfaldi ori jaiez inguratua izan zan. Jaien artean, bilbotarrak ain maite zituen estropadak.

Ondarroa 'ko erramulari zarrak eroan eben erregiña, Porfugalete 'n asi eta Bil-

bo' raiño, lorez, bitxiz eta sedaz andikiro apaindu, jantzi eta dotoretutako itxas ontzi zabal baten.

itxasontziaren zuzendari, agintari berberen eskabidez, Gregorio Zelaia patroiz zarra. Gure erria arrotu zan eta pozez zorutzen ardura ori bete.

"Falua Erreal" lez ezagutzen da erri onetan orduko jai ori.

"Amasei gizon gazte txalopa andian,
Erregiña ta errege eurekin batian,
gauza ederragorik uraren gainian
ezkenduan ikusi begian aurrian".

Bertsolari berberari esker dakigu gure gizonak zelako jantzi eta soñeko eta gertueraz ibili ziran.

"Abarketa pintauak, pantaloi zuriak,
alkondara igualak da boina gorriak,
kokote ederrekuak, gori belarriak,
izarren antzekuak zituzten begiak".

VISJTÁEÑ **M•**
oE LAS
RECATAS A 2LU
h^s +prembre de 188T

Edo ta beste bertso sail baten kantauagaz batera agertzen diran lez:

Gizonak zirudien
aingeru tropia,
Falua Erreal
Madriko kortia,
aren barrena zeukan
sedaz estaila,
terziopelozkua
zeukan silleria".

Esan bearreko da itxasontzi orretako apaindura ugari ondarrutarrei eskiñi eutsezala bilbotarrak. Ala bertan Madrideko Kortiairen ezaugarriko leoi irudi andi ta pixotsua, aztuna; ala tertiopeluak, eurekin eleizako jantziak egin al izateko aiña; argazki apain eta dotoreak eta abar ugari.

Estropadak be jokatu ziran.

Bederatzi treiñeru batu ziran alkarren leian jokatzeko: Bermeo ´ko iru, beste iru ondarrutar, Santurtzeko bi eta Zierbana 1<a bat.

Estropadako irabazle Ondarroa ko treiñerua izan zan. Ez bakarrik lenengoa, bai eta bigarren sariarena be. Eta irugarren Bermeo.

Estropada eta egun orretako bandera bi gordeten dira Ondarroa ko Santa Clara Arrantzalien kofradiako leiarrezko arasan eta gorago aipatu dogun leoia, Kofradi berbertako Batzarretako aretoaren sarreran dogo.

Banderan esaera onek daukez:

Batek:

REGATAS A REMO CELEBRADAS EN LA RFA DE BILBAO,
EL DIA 12 DE SEPTIEMBRE DE 1887, EN PRESENCIA
DE S.S.M.M. y A.A.R.R.

BANDERA DE HONOR GANADA POR LOS ONDARRESES.

Besteak au:

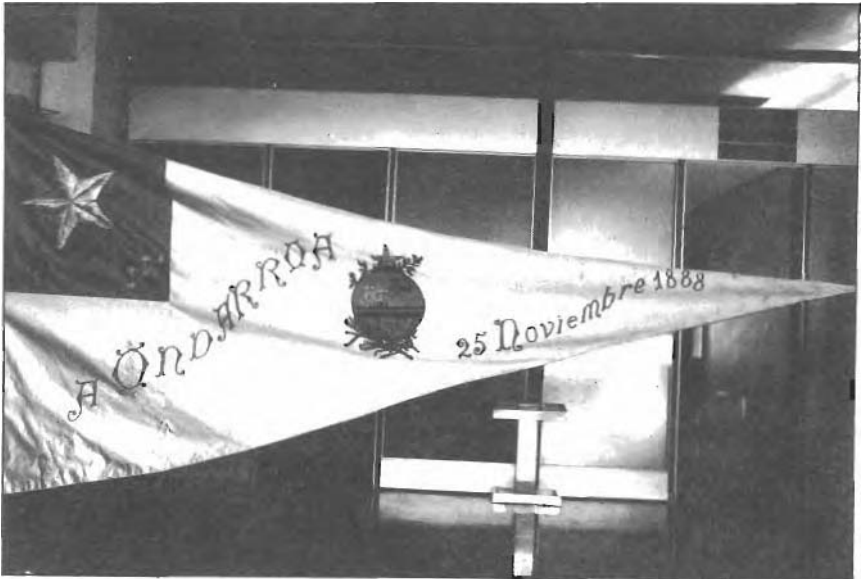
VFSFTA DE S.S.M.M.
A LOS VENCEDORES
DE LAS
REGATAS A REMO.
BILBAO 12 de septiembre de 1887.

Ez da arrigarri denpora areitako ondarrutarren arrotasuna eta poztasuna. Origaitik bertso tolde baten errepika (estribillo) onela dator:

Atozte orain, atozte orain
ikusi dezagun bandera,
Bilbo orretik ekarritako
erregalu ederra.
Bandera eramaten iñor bada asitzen
legoia daukagu zaintzen,
legoiak laster iruntsiko du
iñor ba da deskuidatzen.

Oarra: Ikusi liburu onetako bertso saillean, Falua errealeko bertsoak:

1887. "Fiestak egiteko komisionatuak..." Diburtzio Urrusolo.
1887 "Abisatu digute guri bilbotarrak.. Diburtzio Urrusolo.
1887 "Bilboko estropadetako Kantak X. X. •

1.888 " N BILBO " KO ABRAN JOKATUTAKOAK. 21-IX-1888

Fgazko Iraillean Portugalete ko mollaren azken arria ipintea ospatu zan.

Urte onetan, 1888 n Bilbo ko portu barriaren lenengo arria ipintea zala-ta, estropada andiak gertu ziran.

Madrik eko Gobernuako agintariak, Portu Barriko Alkarteko arduradunak, Bilbo eta ibai egaleko errietako agintari eta abar batu ziran egun onetan.

Estropadarako Ondarroatik iru treiñeru bialdu ziran, Ambrosio Bedialauneta, Jose Lekue eta Luis Urresti ziralta treiñeru bakoitzeko patroï.

Bermeo tik treiñeru bi agertu ziran.

Lekeitio 'tik bat.

Eta gipuzkoar bi be agertu ziran, bato Pasai San Pedro'tik, eta bestea Mutriku 'tik.

Estropada aurretik, treiñeruak ikusi ziranean, asarre eta naste ugari sortu zan erremulari eta errietako ordezkarien artean.

Ordurarte estropadak arrantzan erabilten ziran txalopekaz egiten ziran, eta alaxe eroan zituen bost portutako taldeak, baiña bermiarrak estropadarako eskutuan bereziki egiñak atara zituen, beste treiñeruak baiño arin, bixkor, txairo eta erabilteko erre-zaguak.

Beste guztiak gogor egin eutsen jokabide orren aurka, treiñeru orrejk oiturazko legearen kanporakuak ziralta-ta.

Gertu egozan ezjokatzerata, aurrez ikusten ebelako txalopa bi areikaz bentajazjoiatzala bermiotarrak, baiña eratzailien eta bertan batu ziran agintarien arren eta erreguei men egiñaz, makurtu ziran eta jokatzerata gertu.

Lenengo eta bigarren sariak, uste izan zan lez, bermiarren treiñeruentzat izan ziran. Irugarren, Ambrosio Bedialauneta patroï zan ondarrutarren treiñerua.

Estropada au, liburuetan, Azilla 'ren 21 'an jokatutakotzat agertzen da, baiña ziuerra da Fraillen izan zala eta 21 egunean.

Azillean jokatu ba litz, ez zan ikusiko andik lau egunetara Pasai eta Ondarru arteko estropada entzutetsua, ainbat dei, joan etorri, txalopa barri aukeratze eta ainbeste kostatu zan estropadaren baldintzak jarri eta onartze eta abar, ezin ziralako lau egunetan burutu.

Ain zuzen be pasaitarrak Ondarroa ri jaurti eutsen desafiaoa, baiña ondarrutarrak lenengotan erantzun eutsen Bermiotarrentzat bear zala aupada ori, areik ziralako urte aretan Bizkaian txapeldu geratu ziranak, eta areik ortara ukatu ziranean, ori ikusitara gero onartu eban Ondarroa "k pasaitarren axuta.

1888 PASAI ETA ONDARROA " KO ERRAMULARIEN ARTEKO ESTROPADA.

Bilbo 'n Fraillen jokatu zan estropada ondoren, Pasai Sanpedrotarrak ez ziran pozik geratu eta Ondarroa ' ri axuta bota eutsen bien artean estropada batjokatzerata itxas zaba-lean, ibillera zeastuaz, Getari San Anton muturretik Donostia 'ro.

Orduko paperetatik dakigunez, ondarrutarrak ez eben jokatu nai izan orrelako estropadarik desafio itxuran, eta erantzun eutsen estropada ori era orretan egitea Bermeo ri jogokola, arek irabazi ebalako Bilbao'n.

Baiña pasaitarrak jokatu nai eben eta azken baten makurtu ziran ondarrutarrak indarrak neurtzerata.

Azilla 'ren 25 garren egunean jokatu zan, au da, Bilbon egin zanetik ille bira.

Pasaitarrak ipintzen eben baldintza, gitxienez, amar millako bidea zan.

Eguerdian asi eben estropada.

Jende ugari, bai itxas txalopa eta ontzietan, bai eta itxas ertzeko bide, mendi mutur eta zela-ala itxasoko jokoa ikusi eikean toki eta ingurutan.

Asi eta laster igarri zan ondarrutarrak asierako txanpatik artu ebela aurea.

Konfiantza orregaz, ibillera aurreratutzat emon ebenean, ondarrutar erramulari bik egarria kentzeko zerbait edan eben. Batzuk ura zala esaten dabe, besteak ardaua zala. Eta edariak gaitz egin eutsen, biztu eta adoretu bearrean makaldu eta tenteldu, eta ozta-ozta amaitu eben estropada.

Azkenean, Donosti ko balizara eldu ziranean, gauzak estu igarten el ziran an. Amabost segundo lenago sartzea lortu eben ondarrutarrak, baiña kezkatu eta larri, indarrak makaltzen eiozala igarriaz, eta pasaitarrak azken alegiñak adorez egiten zituela ikusita.

Garaitza onek entzute andia emon eutsen ondarrutarrei, bai eta iruntzi eziña be beste askori.

Estropada au gogoratzeko Bilbo ko Club Nautico kuak bandera bat eutsen ondarrutarrei.

Bandera orren esaera au da:

25 de noviembre de 1888

A ONDARROA

Regalo del Club Náutico.

Ibillaldia 84 minututan amaitu eben ondarrutarrak eta amabost segundo geroago sartu ziran pasaitarrak, au da, 84'15" mirtutuak bete ondoren.

Treñeru biak bardiñak ziran, 41 oin luzerakoak. Eta "amalau gizon portu bakoitzetik eta patroia atzean" izan ziran ekitaldi ori bete ebenak.

Estropadak onek oraindik gogoratzen diran bertsuak sortu eta kaleratu zitun. Baiña bertsoetan gauza arrigarri bat irakurten da, eta bertsolaria ez zan kanpotarra, ondarrutarria baiño.

Bilboko aurrerako estropada Azillaren 21 'an jokatu zala esaten da. Eta desafioa bitarteko egonarren, artu efe eikean ain arin erabagia, kontuan eukita Ondarroak, lanen-gotan, ez ebalajokatu nai, gero pasaitarrak euren errira biurtu eta artu-emonetan asi, eta bertsoei jarraituz "egunak jua eta egunak etorri kontestaziorik etzan"... eta gero treiñerak "Pasaian egin sei egun eta Getarian entregatu"... eta orrelakoak kontuan euki bearreko dirala jakinda?

Ba dirud; treiñeru bien artean kemenez eta alegintsu jokatuarren, alkar artean adiskide amaitu ebela. Ori diñoie beintzat orduko bertsoak:

Jokatu eta orra irabazi,
orra bentaja atera,
agur Pasaia, beste bat arte,
Siglo 'n ba goiaz etxera,
asarrerikan batere ez degu,
len bezin adiskide gera,
amoriozko tratamentua
berriz nai neuke aurrera.

Estropada onetan, ondarrutarrak itxas zabal aldetik egin eben euren bidea, eta pasaitarrak itxasertz— aldetik.

Bertsotan esaten dan "Siglo" gizonak erabilteko bilbotarrak ondarrutarrei eskintzen eutsen itxasontzia zan. Onetan esan bearreko da ondarrutarrak bilbotar andikien laguntza artzen ebela euren gertaera eta jokaidietan.

Oarra: Ikusi liburu onetako bertso saillean estropada oneri buruzko bertsoak.

1888.—Ondarru ta Pasaiajokaturak estropada aurretik atartakoak. T Urrusolo.

1888.—Ondorru ta Pasaiajokaturak estropada aurretik atartakoak T IJrusolo

1889.-BILBO KO IBAIAN JOKATUTAKO ESTROPADAK.

Azken urtetako oiturea jarraituz, Fraillaren 23 'erako eratu ziran urte onetako estropadak.

Euretarako deiak zelako arrakasta euki eban jakiteko, begiratu zenbat errietako treiñeru gertu ziran euretan indarrak neurtzera.

Bermeo 'tik 4.
Lekeitio 'tik 3.
Ondarroatik 3.
Mutriku 'tik 2.
Pasai "tik 1.

Guztira bost portuetatik amairu treiñeru.

Estropada jokatu eta ibillaldiko denporak onela geratu ziran:

- 1.— "Manuelita", bermeotarra. 27' 34".
- 2.— "Palmira", bermeotarra. 28' 7".
- 3.— "Gregorio Zelaia". Ondarroa. 28' 12".
- 4.— "Piedad". Ondarroa. 28' 23".
- 5.— "María Concepción". Pasai. 28' 24".

Eztabaida gogorra egon zan laugarren eta bostgarrenaren orduari buruz, juraduen ustez segundo bakarra. Eta ondarrutarrak, euren borondatez, Pasai ri eskifiri eta emon eutsen laugarren saria.

Azken mutrikuarra sartu zan, 30 minutu eta 50 segundotara.

Fkusten danez, ondarrutarrak pasaitarrekin beti euki izan daben adiskidetasunik ez eben galdu nai izan. Pasaitarrak, lenengo juraduen erabagia entzun ebenean berotu eta asarretu ba ziran be, gero besarkadaka artu ei eben ondarrutarren jokabidea.

Une bi lenago be amairu treiñeruk jokatu eben estropada erreka onetan.

Orduan be ondarrutarrak irabaziarren, benetako adiskidetsunean ospatu ei eben danen artean garaitza ori.

Orrelaxe jokatzen ziran geienetan sasoi aretako estropadak. Alkarren leian, baiña gizonki. Galdu nai irabazi, adiskide. Nai ta tartetan...

1890 URTEKO ESTROPADA.

Estropaden artean ba dago bat ain zuzen be ondarrutarrak miñez artu ebena eta oraindik be ia urtero Donosti aFdetik gogoratzen dakiena.

Urteroko orrek min bizia sortuten dau ondarrutarren biotzetan.

1890 urtean zan.

Lenago, 1888° ko Pasai eta Ondarru arteko estropadak zotin eragin eban ez bakarrik Gipuzkoan, bai Euskalerrri guztian be.

Zer esanak sortu ziran,

sarreak biztu,

odolak berotu,

alkar-arteko artu emonak garraztu...

Eta desafioa ez zan Ondarrutik aizetu. Donostiatik bialdu eben Ondarroa ra.

Estropada galdu eben ondarrutarrak. Alaz eta nire erritarrak sekula ez dabe onartu estropada orretako azkena.

Ez dakie zegaitik, ez dakie zer gertatu zan, baiña orduko gertaera ori miñez artzen da gogoratzen dan bakoitzean.

Gerta eikean borondaterik onenagaz jokatu eta galdutea; gerta eikean artu ziran erabagiak bidezkoak izatea, baiña galdu zalako okertzat artu. Ez jakin.

Ondarrutarrak estu artu eben estropada aretako patroia, betozkoz ikusi.

Eta patroia arek ez eban euki beste erremediorik erritik iges egitea baiño.

Lengo zarrak esaten ekien orduko patroiak, jai andi baten, eguneko meza goizean entzun eta jaunartu ondoren, iñori ezer esan barik, burua makur, erbesteko bidea artu ebal, geiago bertara ez etorteko.

Orrek be ez dau esan nai gizon baten txarkeririk. Bear ba da, bera ikusten zan egoerak barrua artu eragingo eutsan.

Fkusi daigun zeaztasun geiagoz eta zertzelada ugariz, estropada a noiz jokatu zan, zelan jokatu zan eta zer gertatu zan.

Ba daukagu urte berean egindako agerpen jator, zeatz, egitsu eta borondaterik onenagaz idatzia. Bear ba da ordukoetan baiño geroagokoetan geiago pentsatuta.

Blas Iturriza, bere idazlea, Santa Klara deiturako Arrantzale Kofradiko bigarren kontularia zan. Barru-barrutik ekian dana: aurreko axutak, barruko pentsakerak, gertaeretako

kezkak, erramularien eskutuko denporak, jendearen konfiantza eta jokorako itsutasuna...

Bera baiño obeagorik ez orduko kronika egiteko. Guk berea euskeratuko dogu.

Ondarroako Kofradian 1890 aurtengo urte onetan gertatutako bigarren gertaera.

Ara emen Santa Bibiana egunez, 1890" ko Abenduaren bigarrenean kai onetako Kofradiko erramularien artean eta Donostia koen artean jokaturako estropada.

Ondarroa 'k galdu egin eban estropada, bai eta galtze ugari euki be, ez bakarrik arrantza inguruko jende artean, bai eta bertan, bai eta bertan eukitako gastu andi eta trabesetan jokaturako dirutzaren galtzeagaitik; era berean leortarren artean, Kofradi onetako erramularien alde asko jokatu ebelako, gizonen gertaera eta ikasketetan baiño geiago euren idarrean sinistu ebelako.

Galtze a bete-betean jazan eban Kofradi onek, eta beste bein orrelako zerbait gertatu ezkerro be, Kofradiko bigarren kontutari onek orduko zertzelada eta gorabera batzuk idatzita itxi nai izan ditu, gaur bizi diranak eta urrengo baten bizi leikezanak, gertatua zeatz jakin dagien, eta indarrean bakarrik sinistu barik, estropadara joatekotan beste neurri batzuk artu dagiezan ikasketari buruz, tresna eta erramu ez-bardiñak probatu eta abar, oraingoan lez zirikaldian ain itsu jausi ez daitezkan, kontuan ondoeukiz Pasaia gazjokatu zaneke baldintzak (kondisiñoiak) eta ez geroago aitatuko dogun estropada onetarako 1890' ko Azilla 'ren 12' an Donostiko urian artu ziranak.

1888' ko Azillaren 25' an, au da, Santa Katalina egunean Ondarroa eta Pasai San Pedro artean jokatu zan estropadan Donostiarrak eta eurekin batean beste gipuzkoar askok galera andiak euki zituen Ondarroak irabazi ebalako estropada.

Orduntxe esaten zan gipuzkoarrak ez zirala geldituko erabagien bat artu barik, eta errebantxa eskatzen aleginduko zirala galtze a zuzenduteko. Orrez gaiñera beste ainbat gauza esaten ziran, orain egi biurtuta ikusi doguzanak.

Esaten danetik gipuzkoarrak orduantxe asi ziran euren gertaera eta ikasketak egiten, Kofradi onetakoei irakaspide garratza emoteko asmotan. Eta erramuketarako era barriak sartzen asiak ziranez, bai eta gizonak ortako eragiña gero ta obeto jazateko erak, pala zabalagodun erramuak erabiliz, erabagi eben urtero Irailla ren 8"an estropada bat egitea, egun orretan ospatuten dalako uri aretan Andra Mari eguna.

Orretarako aurrez iragarri zituen estropada oneik eta euren sariak eta gipuzkoar erriak gertuten asi ziran.

Eldu zan 1899' ko Frailla ren zortzigarren eguna. Estropadetara ainbat errietako treñeruak agertu ziran, bai Donostia berbertakoak be. Lenengo saria Donostiarrak irabazi eban.

Andik egunetara, donostiarrak Pasai donibanekeoin eztabaidaren bat euki eben. Oneik donostiarrak estropada bat jokatzera axutu zituen, baiña treñeruak aldatuta, au da, donostiarrak pasaitarrena erabili eta pasaitarrak estropada irabazi eben donostiarrenagaz. Donostiarrak desafio ori ontzat artu eben. Estropada jokatu zan eta donostiarrak irabazi.

Ori ikusita, 1890 urteko estropadetarako gertuten asi ziran, aurrez treñeru arin eta meiak egiñaz, eta esaten zan 1888 urtean lez Bilbo'n estropadak egiten ba ziran, an izango zala Donosti.

1890 uda eldu zan. Zabalduta ebillan gipuzkoarrak gertu egozala Kofradi onetakoei

desafioa bialtzeko. Baiña ondarrutarrak ez eben uste orrelakorik eta zer-esanei ez eutsen jaramonik egiten.

AurreZ jakin erazi zan, aurtengo estropada Frailla ´ren 7'an ospatuko zala, igandea gerfaten zalako, eta biaramonean ospatuko ebela Ama Birgiñaren jaia.

Errege eta printzipeak Donosti 'n egozan, udaldiko bañoak artzera etorrita eta ia gipuzkoar portu guztiak izena emon eben estropada orretarako, sari onak lortzeko asmotan.

Ondarrutarrak, iñori jaramonik egin barik, atunetara joan ziran Bagillan, (Ekainillean) eta Dagonillean (Abustuan) etxera biurtu ziran.

Eldu ordukoxe asi ziran Donostiko estropaden autuak. Eta Bilbon egongo ete ziran be zabaldu zan.

Aidean ebiltzan zurru-murruakjakinda, Kofradia batzarrean batu eta erabagi zan Bilbon estropadarik egiten ba zan, ara joatea, baiña orain egozan treiñeruak ez ziralako bear ciña, eta jakiñik beste pixu gitxiagoko eta ariñago batzuk beste portuetan erabillezala, Ondarroan bertan Jose Maria Frueta'ren lantegian eta Genaro Osa ren lantegian eginda egozan bi erostea erabagi zan eta eurekin Bilbora joatea.

Erriko jaiak igaro ondoren, txalopa guztiak atunetara joan ziran, Dagonillaren 20 eta 21 'n urtenaz, eta etxera ez ziran biurtu Frailla ´ren sorfzigarren-erarfe.

Egun onetan estropadak egon ziran Donostia'n. Gipuzkoar treiñeruak aurkezkeztu ziran eta "Cariño" izendun donostiar treiñerua geratu zan irabazle.

Gipuzkoarrak ikusi ebenean euren artean irugarren garaitza lortzen ebela, egunkarietan egin zituen kroniketan ipini eben, eskutuko zerbait adierazi nairik, irabazteko egun orretan ondarrutarrak osasun ona eukela. Egia esateko, alaxe zan, ondarrutarrak atun denporako irabaziagaz etxeratuta egozalako, eta denporaldiko irabazi lez amasei milla agerleko baiña geiago lortuta.

Donostiko estropadetatik laster, zurrumurrua egoan Donostiarrak ondarrutarrei axuka egingo eutsela, baiña ez zan sinistuten. Fkusirik urte onetan ez egoala estropadarik Bilbon, Kofradi onetako arrantzaleak kezka barik irugarren atsuntsua egitera joan ziran.

Atunetan ebiltzala, Donostiko egunkarijak Kofradi onetakoak zirikutzen asi ziran, eta egunkariak ekarrena ikusita, Bilbokoak be barri ori aizetzen asi ziran, eta orrela, "El Noticiero Bilbaino" k Frailla ren 11 'an idazlan au agertu eban:

"Ondarroa" ko mariñelak.

Egun oneitan, eta Donosti "ko estropadak ospatu diran artean, uri aretako egunkariak eta onetakoak, Ondarroa ko mariñelen artean dagozan eztabaiden barri emon dabe, esanez batzuk nai dabela eta besteak ez Donostia ko erramularieri desafio bat bialtzea, eta oneik, axuta (desafío) ori egingo ba litz, menperatu egingo litukela ondarrutarrak, eta orrela galdu egingo leukela "Kantauriko gorenenak" ezaugarri-dun bandera, Bilbao ko Nautico Alkarteak emon eutsena.

Edo guk erderaTik ez dogu ulertzen, edo ta orrek esan nal dau Ondarroa ko mariñelak ez zirala Donostia ko estropadetara joan gizon arteko ze-esanagaitik. Eta ori ez da egia.

Egunotan esaten ibili garean onetaz benetan be zer dagon jakin nai izan dogu, eta guk jakitea lortu dogunetik esan giñei Ondarroa'ko arrantzale adoretuak azken estropada

bietara joan ez ba dira, ez dala beste ezegaitik ortara joaterik pentsatu ez ebelako baiño, eta ez iñoren arrokeriakatik bildurtuta egozalako.

Fkusi ontaz gure ordezkarri batek diñoskuna: Ondarroa ko arrantzaleak ez dauke une onetan estropadan gomutarik. Lan asko egiten diardue, diru asko irabazteko, eta dagan egoeratik ainbat lasterren urteteko. Eta zorionez egoera ori ez da iñoiz izan dan aiñako larria. Ain zuzen be Donostia 'n estropadak ospatu ziran egunean, erri onetako arrantzaleak amasei milla ogerlekoren banaketa egin eben. Dirutza ori azken atuntsuak iraun daben amabost-amasei egunetan irabazia da. Ez al da au obe, millaka ogerleko batzuk galtzeko arriskueta sartu eta Kantauriko gorenenean ezaugarria 'galtzeko arriskuan sartzea baiño?

Arrantzale oneik, ondo dakit, ez dauke garrantzi bako estropadetan sartu eta iru-lau milla pesetako sari batzuk billa ibiltzeko gogorik. Orreitarra joateko bear dan lez eta diru geiago bitarteko dala izan bear da, eta emendik lau bost urtetara, euren zor guztiak ordaindu dagiezenean, an egongo dira bear dan tokian euren izena aldeztuteko gertu.

Azken gerratea amaitu zanean, Arrantzalien Alkartek ogei ta amasei milla ogerleko zor eukasan, eta orain amabi millara beratuta dago zor ori, kontuan eukita zentsu lez artuta eukazan beste bi milla ogerleko be ordainduta daukazala. (Karta au luzeago da, bertan aitatzen dalako 1878 urte ezkeroztik Kofradia ordaintzen duan molla barriaren kontua be).

Donostiko erramulariak ikusi eben ondarrutarrak atunetan ebiltzala, baiña uste izan eben eldu zala euren desafioa bialtzeko egun egokia, eurak ondo gertutu egozalako eta 1888 urte ezkeroztik ondo eratuta, erramuetan mota guztietakoak eukezalako bai eta estropadarako bear ziran beste fresno guztietan, eta origaitik erabagi eben Kofradi onetako erramulariei desafioa bialtzea. Ala eldu zan orretarako denpora eta 1888 urtean galdu ebenean artu eben erabagia bete nai izan eben.

Frailla ren 21 'an eldu zan Kofradiara desafioko karta ori. Ara zer esaten dan bertan:

Ondarroa ko Arrantzale Kofradiako lendakariari:

Guíe jaun agurgarri: Karta au izenpetzen dogunok, uri onetako erramularien ordezkarriak gara eta Kantauri inguru onetan estropadak emoten daben ikuskisunaren maitaleak. Estropada orreik gauza bat baiño geiagaitik be goragarri dira, euretan euskal lurralde onetako semeen indar eta kemena erakusten dalako. Origaitik zuri idaztea pentsatu dogu, ala ba deritxazu, orko itxastarren artean jakin erazi dagizun bertakoeekin estropada bat egiteko daukagun gogoia, era onetan:

1. — Uri onetako itxastar edo arrantzaleak gertu dagoz Ondarroa "gaz estropada bat egitera azkenengoz Pasai San Pedro 'koekazjokatu gendun baldintza bardiñetan, au da, Getaria 'tik Donostia 'rako ibilleran.

2.—Ortan erabiliko diran treiñeruak arratzen erabilten diranak izango dira, eta al danik bardiñenak izango dira, bakoitzak besteari eskintzen dautsazan treiñeruak suertera atarata.

3.— Treiñeru orrein neurriak ezin izango dira 40 oin baiño gitx;agoko luzeran, ez 42 bi baiño geiagoko, eta zabaleTan 3 ontza eta treiñeru bakoitzean amairu erremulari eta patroia.

4.—Apostuanjokatzeko dirutzat 25.000 peseta ipiniko dira. Axuta au ontzat artzen ba dabe ondarrutarrak, bear dan ituna idatziko da,

esandakoak oiñarriztat artuz eta gero argitzea komeniko diran baldintzak geituz.

Donostia n 1890 ko Franla ren 20 an.

Batzordearen orde z izenpetuta: Francisco Frastorza.

Karteruak idazki ori itxi ebanean, laster zabaldu zan erri guztian zear, eta jendea kezkatu agertu zan zeaztasunak jakin nairik.

Bereala batu ziran Ordezkarriak, eta etorrana jakin ebanean, patroï batzuei deitu eutsen eta oneik ordu bi baiño len erabagi eben erantzun au emotea:

Frastorza tar Frantzisko jaunari.

Ondarroa n, 1890 ko Irailla'ren 21 'an.

Jaun agurgarri: Egun bat lenago zuk izenpetutako karta artu ondoren, bereala artu neban emengo batzarrekoï zure oiñarriak jakin erazi eta estropada baterako deiaren barri emotea.

Ezetan sartu baiño len jakin erazi nai dautsut emengo Kofradian sartuta gagozan bertako seme guztiok be, zuk agertzen eta erakusten doguzan sentimenak eukiten doguzala estropadei buruz, orrelako leiketak irabazleak lez galtzailleak be goratzen dituelako, azken baten erramularien trebetasun, jatortasun eta eragiña goratu eta zabaltzeko izaten diralako.

Eta sartu gaitezkan bete-bete kan goiean.

Lenengo eta bein nire ardurapekoak diñoe, estropadarik egitekotan, ez dabela onartuko zuek nai dozuen Getaria tik Donostia rako ibillerririk, eta bai Lekeitio tik Deba ra edo ta Debatik Lekeitio ra, bide ori luzatu edo ez erabagiteko itxita.

Bigarren: Esandako estropada ezin leikeela egin Santa Katalina egun aurretik, au da, Azilla ren 25 ean, atuntzu denpora onetan lenago jokatu ezkeru galera andia eukiko leukelako euren irabazietan.

Zure idazkia onela erantzuntzat emonda, nire agintarien izenean danon ezaupideko agurrak bialtzen dautsudaz. Kai onetako arrantzalien ordezkari lez, Jose Antonio Agirre, lendakarria.

Illaren 25 ean eginda lez, bigarren idazki bat artu zan, lengoari erantzuten. Bertan esaten eben, ikusi ondoren ondarrutarrak ez ebela onartzen eurak nai eben ibilbiderik, batak eta besteak esandakoak bertan bera lagaten zituela eta beste barri bat aukeratzea bearrezko zala. Orretarako Saturraren an asi eta itxas barrurantz bederatzi edo amar milletako bidea eskatzen eben, eta beste baldintza batzuk. (Ontaz "La Voz de Guipúzcoa" egunkaria ikusi, 2.013 zenbakiduna eta Urna ren 29'koa. An agertzen dira alde bien artean alkarri egindako idazki eta erantzunak, Urna ren 27 raño. Danetara amairu edo amalau dira).

Frailla'ren 29 an erantzun eban Kotradi onek, iengoan eusten eutsela agerruaz.

Fdazki au bidaiez eioan artean, Arrantzalien Kofradia batzarrean batu zan, eta gaia zeatz aztertu ondoren erabagi zan, biaramonetik asita Kofradiak erosita eukazan treiñeru bietan, erramulari talde egokiak ipintzeko. (Dakigun lez aurrez erosita egozan treiñeru bi, bata Jose Maria Frueta"ri eta beste Genaro Osari, bakoitzagaitik 2.800 errial ordainduta). Eta nai izan ezkeru, tartetik ta rera len erabilten ziran taldeak barriztaten joateko. Gaiñera patroï bakoitzak onentzat uste eban erramulariztat aukeratu eiekan bere txaluoko gizonen bat, ortarako treiñeru bientzako zerrenda bat egiñagaz, bakoitzean orde zko bi geituz, eta patroitzat Luis Urresti eta Simon Garramiola erabiliaz. Gaiñera

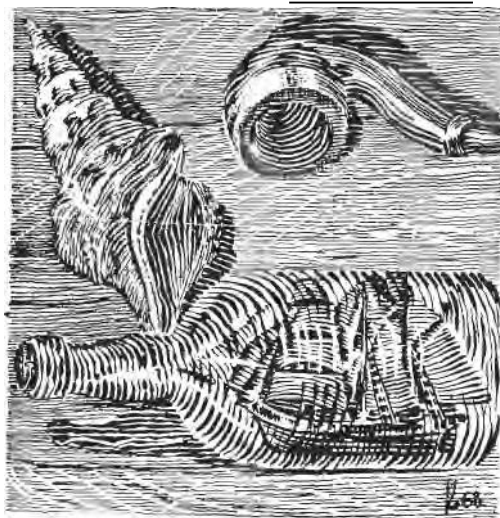
ordezkarien gain geratzen zan erremulari bakoitzaren irabazia eta bearrezko beste baldintzak zeaztutea, biaramonetik orretan astea erabagiaz.

Batzarra amaitu baino len egin zan erramularien zerrenda, ordezkariak be sartuta. Bear ziranak aukeratu ondoren, Batzordeak erabagi eban bakoitzaren alogera, eguneko bost erria) izango zirala, eta arrantzaten eben arraiña eurentzat, Kofradiko ordainbearrak beratuta. Gaiñera eguna itxasoan igaroteko aiña arda, ogi eta okela emongo jakoen, egun osoa itxasoan gertaeretan igaroteko eran. Aukeratuak pozik geratu ziran baldintza orreikaz. Bereala treiñeruak tresnaz egokitu ziran eta arrain-txikitan asi ziran, Luis Urresti eta Simeon Garramiola patroitzat eraonez, eta arrantzagaz batean estropadarako gertaerak egiteko.

Asi eta egun gitxitara aldatu zituen treiñeru barriak eta zarrak artu ikasketaK egiteko, eta laster egon zan erramularien aldaketa be, batzuk ez ebelako orretan jardun nai eta besteak trebetasunik ez ebelako agertzen. Egunak aurrera eta jendea gero ta adoresuago, estropada egiten ba zan, irabaztea ziurra zalakoan.

Bitartean batetik besterako kartak geldi barik, Zarautz "en batzar bat egitea erabagi arte. Ondarroa k bere ordezkariatzat, Kofradiako ordezkarien gain, beste oneik izentatu zitun: Eduardo Nafarrete, alkatea; Silvestre Arrate, osagillea; Pedro Jose Zelaia, Sebero Markuerkiaga eta Tiburzio Urrusolo.

Kartaen egille ta idazle lez Silvestre Arrate.

Zarautz 'eko batzarra asiagaz batera, gipuzkoarrak esan eben ez ebela onartzen Ondarroa-Pasai estropadako baldintzarik eta norabide eta ezaugarrien lekutze eta beste egoki ez ziran baldintzat agertu zituen. Zarautz "era joan zan Batzordeak (Arrate, Markuerkiaga, Urrusolo, J. A. Agirre kontularia eta beste batzorde bik) ez euken orretarako baimenik, eta Zarautz'eko batzarra erabagi barik amaitu zan.

Orrek ezezpena lakoa sortu eban arrantzalienen artean.

Biaramonean, Urda ren i 3' an, batu zan Batzordea Kofradian eta erabagi eban nora-bideari buruz ezin zala onartu Zarautz 'en eskatutakorik, ez eta baliza bikotzak ipinterik

be, bearrezko ez ziralako, baiña ondarrutar ordezkariak alkar-artu naian egin eben eska-riari eutsiten eutsela, au da, amaiera lurretik 800 metrotara egon egiala, 500 'era orde, eta estropadako bitartea asierako lez 45 metrotakoa bear zala. Eta treiñeruen luzeren ados ba etozan be, komeni zala zabalerari buruz bardin etortea, eta orretarako sei oin eta amar ontzaren edo ta zazpi oin eta ontza biren bitartekoa izan bear zala, eta onen eran-tzuna eskatzen zala.

Urteagaz batera Donostia ko egunkariak eurak nai lez agertzen ziran tratuko gorabe-rak eta ondarrutarrak bildurtu eta atzeratu egin zirala eta antzerako destaiñak agertzen asi ziran.

Baiña Gipuzkoa eta Bizkai 'ko portuetan gero ta gar geiago igarten zan estropada oneri buruz.

Flaren 13 'ko idazkiari 16 an erantzun eutsen gipuzkoarrak eta euren baldintzak bost puntutan zeaztuten zituen:

1.— Urteera, Lekeitio 'tik itxas barrurako 500 metrotako aldea bitarteko zala.

2.— Norabidea, Getaria'ko San Anton mendi aldera.

3.— Fbilbidea, 10 milla.

4.—Urteerako baliza bi, batandik bestera 45 metro bitartean aukiaz, eta elduerako beste bi, treiñeru bakoitzak bere balizarako zuzenbidean ibili bearrez.

5.—Treiñeruei buruz, len esandakoa.

Eta karta onela amaitzen zan: erantzun zeatza itxaroten dogu, au da, bai edo ez, Kris-tok erakusten dauan lez eta erriak epaitu dagiala.

Ondarrutarrak zeatz meatz erantzun eutsen idazki oneri, bere puntu guztietan. Treiñe-ruen zabalerari dagokiona eskabide barri lez uste izan dozue. Oker zagoze. Neurri orreik izan ziran Pasai 'agaz jokatzeko kontuan euki ziranak, eta aitatu ba doguz, gero zer esa-nik ez egotearren izan da, baiña ez daukagu setakeririk agertuta geratu dedin, onetan, beste gauzetan lez, ibilbidekoan ezik, 1888 'n Pasaiagazko estropadadan oiñarrizko izan ziranei eustea besterik ez dogu esaten. Miñez erantzun bear dautsuegu ezin geinke-zala zuen baldintzatonartu. Onegazgurezeregiña bete dogula uste dogu, eta kezka barik geratzen gana erriaren erabagia itxaroten.

Oneri gipuzkoarrak erantzuten dautse jakitun geratzen dirala ondarrutarrak ez dogula aintzat artzen euren axutik (desafiorik) eta eurak be kezka barik geratzen dirala erriaren erabagiaren zain.

Estropada auzia gero ta beroago igarten zan eta ez alde bateko ta ez bestekoak ezin eben geiago jazan, baiña ondarrutarrak irabaziko eben ziurtasunez egozalako, euren-tzako eziña zan geiago itxarotea.

Urria 'ren 28 an egiña lez, ondarrutarrak karta bat bialdu eben, estropada Azilla ren 23 an egiteari baietza emoten, ibilbidea amar millatan zeaztuta, Lekeitio aurrean leorre-tik 500 metrotara asita, San Anton mendirako zuzenbidean, donostiarrak 14 lagun eta ondarrutarrak be beste ainbeste, eta karta onela amaitzen zan: Geiago ez luzatzeko, mesedez eskatuten dogu erantzunean garbi zeaztuteko estropadako baldintza eta gora-berak, barriro Zarautz 'en batzean uste bagako alderantzirik egon ez daiten.

Ondarrutarren baietza ikusita, "El Porvenir Vascongado" bilbotar egunkariak lan bat agertu eban esaten gipuzkoarrak, esanak aldatuz, ondarrutarrak bildurtuta estropada bastertu naia erakusten ebela, baiña egia au zala, Ondarrutarrak sekula ez ebela atzera egiten iñoren axutagaitik.

Beste karta batzuk bitarteko egon ondoren, beste batzar bat Zarautzien egitea erabagi zan Azilla ren 12 'an.

Jendea larri egoan tratua sarratzeko.

Pedro Maria Madariaga k 40.000 errial aurreratatu eutsazan Kofradiari estropadako gaiak aurrera eroateko. Bartolomé Aulestiarre k 20.000 errial aurreratatu eutsazan, Zarautz 'en ezaugarri lez ipinteko, baldintza onegaz: Kofradiak irabazten ba eban, diru ori jasoko ebalaz ezelako geigarri barik.

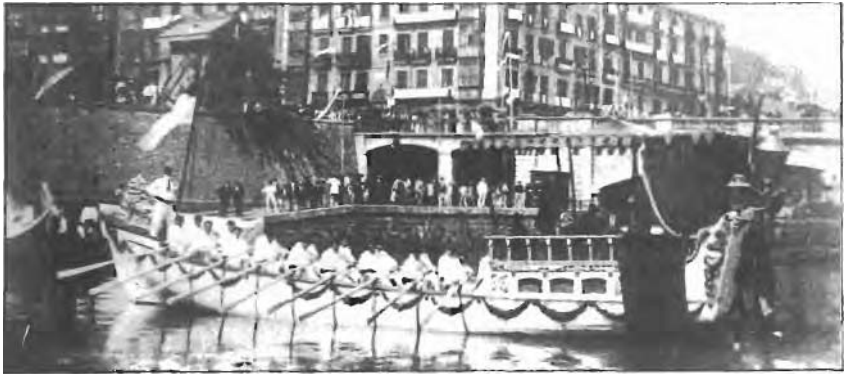
Ordez galtzen ba zan, Kofradiari aurreratuta lez geratuko zala %4'an.

Baldintza bardiñetan Andres Campos 'ek, Zelaya y Ciaren izenean, berrogei milla errial aurreratatu zitun, eta Zelaia ren alarguna zan Monika Lekue andreak ogei milla, eta geiagok be al ebena aurreratatu eben baldintza bardiñetan.

Onetan Azilla 'ren 12 garrena eldu zan. Larri egoan jendea, bai arrantzale ta bai leortarren artean, Zarautz 'eko azken barrio jakin arte.

Alako baten telegrama bat eldu zan, esaten estropadako jokua sarratuta geratu zala.

Illuntzean eldu zan batzordea eta arek ekarri eban baldintzen kopia. (Esan bearreko da ba daukela ze pensatu pixkat, etorri leiken beste gerteera baterako zer esaten dan eta zer billatzen dan ondo zeaztuten.)

Geldi geldu txikotak lotzen.

Itxastareta arrantzale faldea batzar aretoan batu zan, etagai batzuk erabagi ondoren, Eduardo Nafarrete alkatea jarri zan maiburu. Onek esan eban estropadarako tratua eginda egoan lez, komeniko zala Kofradiak treñneruko patroï bat izentatzea, bear ziran erabagiak artu al izateko. Berari izen bi emoten eutsezala patroï lez ebiltzanak, Luis Urresti eta Ambrosio Bedialauneta, eta Kofradiari azkatasun osoa emoten eutsala auke ratzea berak egiteko.

Bakoitzak bere eritziak agertu eta eztabaidatu ondoren, bototara atara zan zein auke ratu eta Luis Urresti 'k zortzi lortu zitun bere alde eta Ambrosio Bedialau neta k ogei ta amabost. Orrela au geratu zan Donostia ko erramularien aurka jokatu bear zan estropadako patroï izateko.

Egun bat edo besteko gauza izan zan erramulariak aukeratzea, eta oneiri, janaldieta rako Bruno Aremayo ren etxea izendatu eutsen, ogei eta ardaurreziñoekaz batera. Auke ratuak onek izan ziran:

Patroïa: Ambrosio Bedialauneta.

Erramulariak: Pablo Atxa, Juan Zuazaga, Salvador Agirre, Félix Urresti, Jose Osa, Doro-

feo Badiola, Migel Aranzamendi, Adrian Bedialauneta, Periko Uribe, Rufino Badiola, Jose Olarreaga, Bruno Aremayo, Domingo Guenaga.

Ordezkoetzako: Fernando Badiola, Mariano Bedialauneta eta Pedro Larrañaga.

Oarra: Estropada jokatzean, Domingo Guenaga'ren ordez, Pedro Larrañaga sartu zan.

Len esan dan lez, Zarautz'etik batzordea etorri zanean, poza eta alaitusuna besterik ez zan zabaldu errian, gizonik argienak be esaten ebelako tratua ondo egiña egoala.

Egun batzuk lenago jendea, bai erritarrak eta bai arrantzaleak, euken dirutxoagaz Donostia'ra joaten asia zan apostuak egitera. Baiña uste izan zan egokiago zala ordez-kari bat Donostia'n ipintea, al zan dirua batu eta enriaren izenean jokatzeko. Enriaren eskabidez Jose Antonio Agirreoa, Fturranan deiturakoa, tratularia, izendatu zan orretarako eta beragaz batera bere adiskide zan Jose Martinez. Baldintza bat ipini jakon: Frabazten ba zan, jokatzan zanaren %2 berari emoteko. Eta urrengo goiza izendatu zan, goizeko seiretan asi eta kotxeak urtetan eban ordurarte, au da, zazpi ta erdiak arte, dirua eukanak Blas Iturriza kontulariari eroateko.

Batzorde orrek, ordu ta erdian, sail bitan, 108.760 errial batu zitun, eta ezin izan eban geiago batu kotxerako denporarik ez egoalako, baiña kotxeak eroan zitun dirutza geiago.

Fturranan Donostiaira eldu zan, eta andik egun bira deitu eban esanez ezin ebalu dirurik jokatu, gipuzkoarrak bildurti egozalako, eta eroan zan dirutza ikusita, goitik botaten astea nai ebela jokatzan asteko. Agirreoa jaunak orretarako baimenik ez eukalako, diru guztia atzera ekarri eban, ezer jokatu barik.

Atsekabez artu zan errian ordezkariek orrela biurtu bearra. Ftxuras gipuzkoarrak atzerapen faltsu bat erabagi eben diru-jokoan estropaga bezpera arte, eta egun orretan itsu-itsurik jokatu eben al eben guztia, ziar jakin barik zederatan jokatzan eben. Azken baten jendea bakoitza bere aldetik asi zan jokatzan, batzuk goitik, besteak barrean eta alaxe egin zan estropada egun berbertan be.

Gipuzkoarrak, euri jagoken lez treiñeru bi bardintsuak billatzea era aukeratzea (daki-gunez ori euren eskabidez alaxe geratu ziran) denpora euki eben oiñarrietan esaten zan egunean Ondarroa'n biak agertu baiño len bietan ikasketak egiteko eta treiñetuetan utsunak euren egoki etorkezan lez betetako. Ain zuzen be denporaldi orretan egun zora-garriak egin zitun amar-amaika egunetan eta Ondarroa ko Kofradian itxi bear zituen egunerako egunak illuntzen asi ziran eta ekaitz egunak etorriko zirala ziurtatzen zán. Alaxe gertatu be.

Donostiarrak illaren 23 an ekarri zituen treiñeru biak. Barrara eldu ziranean, batzordekoak urten eutsen laguntzera. Domeka zan eta jende ugari batu zan biak ikusten. Ontzi egilleak be ikustatu zituen eta ondo egozala autortu eben.

Treiñeru bat Francisco Polvora ren jaubetasuneko zan. 40 oin eta 10 ontza eukazan luzeran eta 6 oin eta zortzi ontza zabalerab. Au karena zarragaz etorri zan.

Besteak 41 oin eukazan luzeran eta 7 eta ontza erdi zabaleran. Ondarrabia'ko Ezkerra zan bere jaubea eta egun bat edo bi aurrerago emondako karenagaz etorri zan.

Kantauri itxasel Len() kalera", mena eratako esan-mesanak ebiltzan. Estropaaako tratu sarratu aurretik Lekeitio'ko ia Kofradi osoa eta erria Ondarroa' ren aurka egozan. Bermeo ko kaia ardura berezi barik, baiña eritzia Ondarroa ren aurtako zan. Mutrikuin, nai ta itxastarrak 1888'n lez aurka jarri ez, baketsuago agertu zan, baiña al eben guztia Ondarroa' ren aurka egiten eben. Ezin geinke beste kaietako joerarik zeaztu, danetan be

bietarako eritzia ezagutzen zalako, baiña Gipuzkoan eta Bizkaian, garbi garbi Ondarroa -ren alde agertzen zan portu bakarra, Elantxobe izan zan, eta Bizkai 'ko uri nagusia, au da, Bilbao. Beste guztiak Ondarroa ko Kofradiari maku rtu eragiteko zale agertzen ziran, eta benetan be euren guraria beteta ikustea lo rtu eben.

Treñeruak eldu ziranaz batera Kofradiako Batzordeak erabagi eban ainbat lasterren asi bear zala euretan probak egiten, eta zein txalopetako gizonak ori egin, sortetara atara eben, jakin eraziz probetara joaten zan erramulari bakoitzari proba bakoitzeko amar errial ordainduko eutsezala eta ardaaa, amaitzean. Eginbear ori Arantzamendi, Korta, San Pedro eta Jose Lekue 'ren txalopetako neguko gizonai gerta jakoen. Bai eta erabagi eben balizetara joan bear eban gizon bakoitzari bost errial ordaintzea.

Estropadako baldintzetan esaten zan lez, Ondarroa 'k Lekeition agertu bear zitun treñeru biak illaren 28 'an, eta jendea itzal geratu zan eguraldiak eukan itxura txarragaz, ezelako probarik egin barik treñeruak eroan bearra egoelako. Gogoratu aize gogor, euri eta edur egunak gertatu zirala eta ezin izan zala ezelako probarik egin Kofradikoak nai eben lez. Alaz eta denporarik ez egoalako, aize, euri eta edurretan egin ziran, zela-ala, bi edo iru ekitaldi.

Kofradiak Hilarion Urrosolo jzentatu eban treñeruak probaetan egiten zituen denporak artzeko eta Eusebio Beitia beragaz batean. Biak a rtzen eben denpora eta bata besteagan-dik batzen eben alderantzia azpimarratu.

Proba bi edo iru egin ondoren, jakin erazi eben, eurentzako Ezkerra 'ren treñerua ari-ñago zafa Polvora 'rena baiño, edozetan kentzen eutsalako aldiren bat. Jendeak, ordez, uste eban bestea ohea zata, edo begia obeto beteten eutsan, nai eta karena zarra euki. Azken baten ze erabagi artu ez ekiela zalantzan geratu ziran, eta treñeru barria aukera- tzea erabagi eben, emengoak eukan erramutarako eragaz egokiago etorralako.

Orain pentsatu daigun: zeinik ez eban dirurik jokatu batetik treñerua aukeratzea norberegan euki eta probaetan batetik bestera aldia egoala jakinda?

Illaren 28'an, baldintzetan erabagia egoan lez, treñeru biak Lekeitiora eroan ziran eta an Andres Mendieta ren astilleroan gorde,jakiña zalako besta anaia, Anton, ondarru- tarren aurkako zala eta gipuzkoarren aldako, bera izan zalako gipuzkoarrei argitasun asko emon eutsezana ondarrutarren aurka al ebenik geien egiteko.

Bitarte an Kofradiko Batzordeak bere estropadalariak eta erremuak eta estropadarako bear ziran beste tresnak gertu zitun. Gipuzkoarrakaterakoi eta bildurti igarten ziran egun oneitan. Iru motatako erremuak eukezala esaten zan, irurak pala zabalekuak. Batzuk kalma zuritan jokatzea gertaten ba zan, luzeak eta pala zabalak; atzekaldetik aizea ger- taten ba zan, beste batzuk eta oraindik be irugarrenak aizearen aurka ekin bear ba zan. Olako esanei inok ez eutsan jaramonik egiten, eta egia zan iru mota eukezala danak pala zabaldunak. Ordez ondarrutarrak beti erabilten zituen mota bakarra eukan eta oraingotan gaiñera 1888 urtean Pasaiazagaz egin zan estropadan erabilitakoak baiño labur eta pala gitxiagokuak.

Lau-bost egunetan, illaren 30 arte, eta gero illaren lenenguan, benetan txarrak ger- tatu ziran, edur eta otz andiekaz.

Filaren 29 eta 30 tan gipuzkoar kotxe asko igaro ziran Lekeitio aldera, erri onek edoze- tan laguntzen eutselako, eta aurrez egozan Lekeitio 'n donostiar erremulariak. Bilbota- rrak, batez be Nautiko Alkartekuak, egualdiari jaramon barik, Lekeitio 'n batzen eloazan.

Batzordeak patroi eta erremularien azken aukera eta izendatzea egin eban. Bai Kofra- dikoak, eta estropadetan aituak diran bestelakoak pozik egozan talde onegaz.

Illaren 29 an barrero karenatu ziran treiñeruak, Ainbat apostu egiten ziran, baiña ez egoan inñor Ondarroan aurka egingo ebanik.

Lekeitio ko Kofradiak Ondarrutarrei desafioa bialtzea erabagiten dau. Bilbotar egun-karietara bialdu eben ortazko idazkia, baiña ez eben argitaratu eta "La Voz de Guipúzcoa" ' n agertu zan.

Lekeitio 'tik beste barik gizon bat bialdu eben Ondarroa ' ra desafio orregaz, Donostia-reekaz jokatzeko egindako baldintza bardiñetan jokatzekotan. Orain 37 urte euren gura-soak garbitu barik laga eben zorra ordaindu nai ebela esaten eben.

Ori ikusita Kofradian batu ziran arrantzale zarrak, dirala 37 urte lekeitiarrei irabazi eutsenak, eta beste patroï batzuekaz batean au erabagi eben: Lekeitiarrei erantzutea gertu egozala estropada bat jokatzera, baiña treiñeru andiagoekaz, neguan arrantzan erabilten ziran erremulariekin, eta beste bat blarko estropada jokatu ko dan antzeko treiñeruekaz, estropada bakoitzeko bost milla ogerleko jokatu, Urtarrila edo Otsail lea n jokatzeko, eta ontzat artzen ba eben illaren 30'n estropada asi baiño len ezaugarria ipinteko.

Batzorde bat aukeratu zan, Nafarrate alkatea, Arriola ontzigiña, Blas Iturriza kontulari agaz. Lekeition Manuel Garabilla k eukan ostatuan batu ziran, Okamika eta Erkiaga Kofradiako kontulariekin, eta eurekin batean don Hilarlo "Mutur" eta Karrera eta Renteria jaunak. Estropada bietako ezaugarria ordaintzera joan zirala esan eutsen.

Lekeitarrak, eztabaida baten ondoren, erantzun eben eurak ez egozala gertu estropada biak jokatzera, bat bakarra baiño, treiñeruekaz. Ondarrutarrek testigutzat batzuk artuta, euren agertu eta aldendu ziran.

Illaren 30 an goizetik agertu ziran ibilbidea aztertu bear eben ontziak, balizak ipiniaz, eta goizeko zortzirak ingurura aukeratu eben ondarrutarrek eurentzako treiñerua. Eguraldi otza eta aize zazkarra itxasoan. Ondarrutar erremulariak Lekeitio ' ra eldu eta jokatzeko itxurarik ez egoan lez, Nabarro ' ren ostatura joan ziran. Leorreratzen asi ordukoxe, Lekeitio guztia ondarrutarren aurka txistuka asi zan, kanpora eta deadar itxusiak egiñaz.

Une onetan Bilboko Club Nauticokuak be bertan egozala, oneri be lajdoka ekin eutsen. Eguerdia igaro ondoren erabagi zan estropadarik ezin zala egun aretan jokatu, eta ondarrutarrek barrero euren txalopara joan ziran etxerako asmotan. Baiña molla inguruan egozan arrantzaliak, txistuka eta deadar garratzak eta gogorrek egiten eutsezan.

Club Nautico"ko asko, ori ikusita, Ondarroa rako bidea artu eben, arrantzaleen arteko ainbeste asarre ikusita. Baporak Ondarruko bidea artu eban, biaramonerarte.

Era bardiñean urten ziran illaren 1 'an erremulariak eta gañerakoak Lekeitio rako. Bilboko baporak atoian eroan zituen ondarrutar txalopak. Erremulareitako inñor ez zan baporetik urten, patroia ezik. Fkusirik eguraldi txarrak jarraitzen ebala eta ezin zala estropadarik egin, alde bien artean erabagi eben illaren bigarreanean jokatu ezin ba zan, une egokia zala erabagiten eben egunean jokatu ko ebela. Eurentzat atzerapen oneik gastu ugari leporatzen eutsezan. Bigarrenez euren tokietara biurtu ziran.

Illaren bigarreana eldu zan, Bibiana deunaren eguna. Eguna bigun eta baretsuago agertu zan. Fru bidar aztertu eben giroa eta azken baten eguerdiko amabietan jokatzera erabagi eben,

Genteak, batez be itxastarrak, goizetik esaten eben egun aretan jokatu ko zala, edozer gertatuta be.

Jende asko igo zan Santa Clara ra eta inguruko bidetara, eta benetan kezkatu igarten ziran, ondorena ikusiarte. Eguerdia aldera igarri zan txalopak gertuten ari zirala, eta gipuzkoarren jurada' eroan eban bapor-ontzia, barruko aFdetik jarri zala. Orregaz uste izan

zan sortea gipuzkoarren alde gertatu zala eta oneik barrukaldetik jokatzea pentsatu ebela eta ondarrutarrak kanpo aldetik. Alaxe gertatu zan. Kofradiko arrantzalerik geienak, euren txalupetan toki egokietan lekutu ziran, eta beste asko mendietara igo edo ta ondo ikusiko zala uste zan tokietara.

Ordubiak inguruan igarri zan trejñeru biak euren tokietan egozala eta laster entzuten pusillaren tiro bat lakoa; origaitik tarteko batek esan eban, asi dira estropadan.

Andik bost minututara igarri zan barru-aFdetik etozanak aurrerago etozala, au da, gipuzkoarrak.

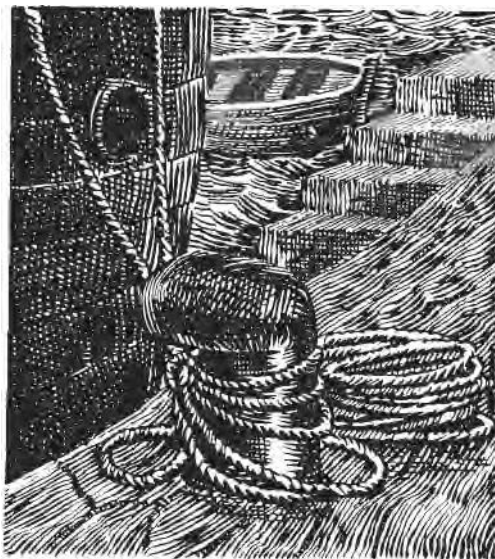
A zelako une larriak arek! Batzuk gauza bat esaten eban, besteak bestera, eta orrela. Bidetako ikusleak laster asi ziran negarrez etxeratzen, samin eta penaz beteta. Estropadetan aitua ziranak esaten eban gipuzkoarrak astiro bogaten etozala, eta txalupea patrioiak txori baten antzera erabillala, ezelako indarkeri barik. Ostera ondarrutarrak indar ugari egiten igarten zirala, eta alaz eta be ezin aurreratuta ebiltzala. Laster ikusi zan uste zan ziurtasuna bertan bera galtzen zala.

Ezin leike agertu egun gogoragari onetan zelako atsekabe eta negarrak egon ziran errjan.

Fbillera egin zan, esan obenez larogei minutu eta segundo batzutara gipuzkoarrak amaituaz, eta ondarrutarrak minutu bat eta segunduak atzerako. Oneik ikusi ebenean ezin irabazi ebela, azken alegiñik egin barik amaifzea nai izan eban.

Orra ba, ikusi da estropada onetan zar eta gazte, aitu eta bestelako guztiak, oker egon dirala euren irizpidefan, eta euren itxaropenak bertan bera jausi dirala, estropada egun aurretik ondarrutarrei iñok aurretik artu ez ba eutsen be, oraingoan ikusi dalako ondarrutarrak ezin izan dabela ezetara be gipuzkoarrei aurrerik artu, eta ez dakigu zer gertatu dan orretarako, nai ta berbaleku asko ibili.

Ondarroa ko Kofradiak daukazan aiña arerio igarrita, bera beratu naian ainbestean ibiliz, ikusten zan egunen baten gure Kofradia euren sarepean jausiko zala, eta ba dirudi euren gurariak bete dituela, baina denpora obeagoak artuko doguzan itxaropenik ez da galdu bear.

Ondarroak garaitza galdu ba dau, ez da izan esku eta indar faltaz, konfiantza larregi, ikusmen gitxi eta erremu mota eta beste gauzetan irakatsirik euki ez daualako baiño.

Kofradiko Batzordea batuta adierazi eben ez daukela mutillakaitik txarrik esaterik. Erremulariak euren indar guztiak ipini ditue eta ondo, ezin eikien euren aldetik geiagorik egin, baiña akatsa ba dakigu nun egon dan. Orain ez daukagu besterik, denporaldi barri baterarte jazan eta estropada dala-ta egindako zorrak ordaintzen baiño.

Egun bi irutara zer esan ugari euken mariñel jenteak. Batzuk esaten eben akatsa erre-muen palaetan egon zala, besteak akatsa patroiaran izan zala, zirgan astean txalopea gelditzen ebalako eta erremularien indarrari aurreratzen lagaten ez eutsalako eta biraten ipini bear ebala txalopea eta ez ebala olakorik egin. Beste batzuk okerra treiñeruen probaetan egon zala, eta orrela zenbat buru ainbat aburu batzen ziran galtzearen errua billatu nairik.

Galtze au mintsu izan zan Bilbotarrentzat eta batez be ango Club Nautikokoentzat.

Andik laster Batzordea batu zan eta oneik Kofradi guztia eta erabagi oneik artu zituen: Amalau erremulariei eta patroiarri be bai, bakoitzari 75 peseta emotea, au da, irureun errial, eta Simon Garramiola ri, mutillei erakusten ibilteagaitik, 20 peseta.

Eta Kutxan dirurik ez egoalako, Batzordeari eta Kontulariei baimena emon eutsen diru ori billatzeko, erreditu ordaintzekotan, eta lendik batuta egoanagaz batera, 1891 'ko Urtarrillaren 2'an kit/apena egitea. Alantxe egin zan.

Len esan diran Madariaga, Zelaia eta Lagunak, Aulestiarte eta Lekue"ren gain, Maxima Balzola andreak zortzi milla errial emon zitun gastutarako, Pedro Usandizagak amar milla errial, Leon Markue 'k sei milla errial eta Fnes Arrizabalaga 'k lau milla errial.

Bilbo ko Club Nautiko'k arpidetza zabaldu eban eta 16.280 peseta batu ziran. Diru orreik Urtarrillean ekarri zituen. Fnguruko aldun zan Manuel Allende Salazar 'ek 500 peseta emon zitun, Markina ko Manuel Murga "k 200 eta Alfredo Perez 'ek 250.

Dirutza onetatik, Urtarrilla'ren 17 an egin zan lez, arrantzale bakoitzari 25 peseta banatutea erabagi zan, baiña ortik 70 errial andrentzako ziran eta beste 30 arda diru lez gizontentzat.

Bai eta erabagi zan arrantzale bakoitzan afargunari, mairako semerik edo suinik ez ba eukan 70 errial banatzen, eta bardin agure, gaixo eta gai ez ziranei eta bardin baita soldadutzan egozanei.

Banaketa orj egiterakoan, ikusi zan ez zala danentzako elduten, alargun eta soldadu asko agertu ziralako, eta ori ikusita, batzordeko zan Pascasio Arrizabalaga 'k agindu eban berak ordainduko ebala falta zana.

Oi danez, egun orretan jendea pozik ibili zan, orrelako banaketak arrantzaleen familie-tara eroaten daben atsegiñez.

1891 'ko Maiatzaren 11 an Kofradiko arduradunik geienak batu ziran batzarrean. Kontuak aztertu ziran eta ikusi zan Epaillaren 10 a rte Donostiarrekazko estropadak 31.360 errialeko zorra eragin ebala. Ez zan sartzen bilbotarrak ekartzen eben babor-ontziaren gasturik, nai eta erakundean egunak igaro, gastu guzti orreik Ramon dela Sota jaunak bere gain artu zitulako. Orrez gainera "El Porvenir Vascongado" egunkariak, estropada zafa egindako dei eta iragarki guztien kostutik % 50 beratu eban.

Eta oraingo eta urrengo Kofradi onetan izango diran argibide eta jakingarri-tzat, Kofra-diko bigarren kontulari dan Blas Iturriza "k zeaztasun guztiak liburu onetan batu nai izan ditu, bere lanetik euki izan ditun tartetan, geien be gertatuko ba litz gipuzkoarrekin edo

donostiarrekin beste bizkaitarren batzuk jokatu bearra, jakin dagien 1890 urteko Abenduaren 2' an, Bibiana Jaunaren egunean zelan galdu eben ondarrutarrak, eta alegin egin dagien 1888 urtean bizkaitar izena ondarrutarrak zaindu eben neurrian goratzen, kontuak eukiaz egon leikezan aurrerakuntza guztiak bai erakusten, bai erremu sailletan, egualdia zelako alako neurrikoak gertu eukiaz luzeran lez palaen zabaleran be. Eta bardin ondo aztertu dagiezala 1888 eta 1890 urteko estropadarako baldintzak, batez be eroapen eta soseguz joko sarratuaz, orrela, danak batean eta alkartuta garaitza lortu dagien, danok eta au idazten daben kontulariak be nai dauan lez, bere irakurleei eskatuz billatu leikezan ortofragi akatsak parkatzeko.

Ondarroa'n, 1891 'ko Dagonillaren (Abustuaren) 1 'an.
Kofradi onetako Bigarren konfulari dan Blas Iturriza'k.

Iturriza 'ren kronika.

Ba dakigu Iturriza kontulariaren kronika au luzaro eskutuan gorde zala, ondarrutarrak entzun be ez ebelako nai estropada orretako konturik. Esan giñei ondarrurako ondamendi itzala gertatu zala ain ziur egozan estropada orren galtzea. Garratz, negarrez eta ondasunak urrituta, baiña iruntsi bear. Ainbestekoa izan zan erri osoaren berotasun eta garra joko orretarako.

Zelakoak izan ziran tratuko baldintzak, urrengo baten kontu obeagoa eukiteko Fturri-
zaik esateko?

Fkusi daiguzan eurak, eta aztertu begiez gai oneitan sartuta ibiltzen diranak.

1890 URTEAN ONDARROA ETA DONOSTIA K JOKATUTAKO ESTROPADARAKO BALDINTZAK.

Zarautz 'en batu ziran 1890' ko Azilla ren 12, ordezkarriak. Ondarroa 'tik Jose Antonio Agirre "Burgo" eta Donostia 'tik. J. Frantzisko Frastorza, biak erremularien ordezkarri lez, euren artean tratua eginda euken estropada jokatu al izateko baldintzak erabagiten.

Eta erabagi oneik artu zituen:

1. — Estropada treiñeru erabiliekin jokatuko da. Euren neurriak, une oneitan zeaztasunez ezin erakutsi al ba dira be, muga oneik barruan sartuko dira. Luzera, ez da 40 oin baiño beragokoa izango ez eta 42 baiño geiagoko be. Zabaleria 6 oin eta zazpi ontza eta zazpi oin bitartean.

2.—Treiñeruak erabilteko Ondarroako 13 erremulari eta patroia alde batetik izango dira eta bestetik Donostia ko 13 erremulari eta patroia.

3.—Fbillera bitartean patroiak ezin laga izango dautso beste iñori bere tokirik, alaz bertatik al dauan trebetasunaz jokatzea azke izango dau, orrégaz esan nairik, barruko amalau gizonak eurei derizkioen eran erramutan egin al izango dabela.

Treiñeru barruan ez da erabiliko jarrileku edo tosta faltsurik, ez eta treiñeruak oituraz

erabilten ez dauan beste tresnarik be. Alaz eta gura aiña erremu, estropu eta tolete eroan leikiez.

3.—Donostiarrek treñeru bardin antzeko bi aukeratuko dituez eta probatu ondoren, karentuta eroango dautsez Ondarroa ra ango erremulariei; oneik be probatu al izango dabez, barruan ezelako barrizatzerik egin barik, eta Lekeitio ' n agertu bearko dabez illaren 28 an, aurrez Donostiarrei jakin eraziz, Lekeitio n izte ori ikusi nai ba dabe.

Treñeruak leorrean egongo dira estropada asi baiño ordu bete lenagorarte, eta orduntxe aukeratuko dabe ondarrutarrak komeni jakoena. Oneik alderdi bietakuak barriro aztertu al izango dabez, eta barriro karentuko dira jllaren 29 an. Zeregin au Lekeitio ' ko ontzigille baten kontura itxiko da.

Orrez gaiñera, talde bakoitzak bere treñeruan deritxozan tolete barriak ipini al izango dauz estropada asi aurretik.

4.—Ibilbidearen luzeera amar milla izango da. Urteera Lekeitio ko Ugartetik jtxas barrura 500 metro neurtuaz jpiniko da. Ortik asi eta Getaria ' ko San Anton erako zuzenbidean neurtuko dira ibilbideko amar millak eta eurek beteten diranean mugatuko da elduera

5.—Urteerako baliza bi ipiniko dira eta elduerako beste bi. Urteeran treñeru bakoitza, bata besteagandik 45 metrotara gertuko da, eta eldueran neurri bardiña zainduko da.

6.—Erabagiko dan señaile bat bitarteko, estropadaren asiera emongo da, eta biak beartuta geldituko dira ibilbidean alkar jo edo orrelakorik ez egotera.

Orrelakorik gertatuko ba litz, juradukoen gain geratzen da erruduna nor izan dan erabagitea, eta erruduntzat joten danak galduko dau estropada.

Estropadaren asieran egongo diran juraduak, ibilbidea ontzi-bapordun baten jarraituko dabe, aldi egoki bat atzetik, eta eureri dagokie len esandako neurriak artzea.

7.—Alderdi bakoitzak juradu bi aukeratuko dauz, eta errialdi bietako Itxas-komandantei eskatuko jakoe irugarren bi izentatzeko. Orrela, urteeran iru juradu egongo dira,

bi erremularien aldekoan, eta irugarrena eurekin zer galdurik ez daukana, eta bardin eldueran be. Onein zeregiña gorago esanda geratu da.

8.— Estropada il onen 30' n jokatu da, eta eguraldi txarragaitik jokatu eziña gertatu ezker, biaramonerako itxiko litzake, eta emen be egin ezik, urrengo iganderako atzeratu litzake, eta orrelaxe aurrerantzean.

9.—Estropada asi baiño len, sortetara atarako da bakoitzari zein urteerako tuntux batiz dagokion. Juraduei dagokie egon leiken naste edo eskariak erabagitea, estropada bardintasunez egin al izateko eran.

10.—Baldintza oneik zapaltzen dituanak señaile lez Azpeti 'ko Roke Artidia eta Mimendia'ren eskuetan ipini diran 5.000 pesetako ezaugarria galdu egingo dau.

11. — Estropadarako izentatu dan eguna baiño lau egun lenago, talde bakoitzak berari dagokiozan 20.000 peseta Banco de España 'n ipini bearko dauz. Ondarrutarrak Bilbo 'n eta donostiarrak Donosti 'n.

12.— Treiñeruak gertu, eurak bearrezko baldintzetan ipini eta estropadako beste gastuak, alderdi bakoitzak erdiz-erdi ordainduko dauz. Or ez dira sartzen talde bakoitzak probetan egin leikezan gastuak, orreik bakoitzaren konturako izango diralako.

13. —'Ilaren 29 'un Lekeitioin batu bearko dira tolde bietako ordezkariak, ezaugarriak ipini eta ibilbidea neurtuteko.

14.—Elduerako juraduak amaierako ertz baten egongo dira.

15.—Ondarroa 'ko erremulariak aukeratzen daberen treiñeruko tostak estutu edo zabaldu al izango dabez, baiña tokiz aldatu barik.

16.— Estropada goizeko amarretan asiko da.

17.—Taldetatik kanpora aukeratutako juradukoen tokia sortera atarako da. Urteeran egotekoak, ibilbide guztia jarraitu bearko dau bestejuraduekin batean, euren baporean, seigarren atalean esaten dan lez.

18.— Elduerako juraduak illaren 30'an balizen egoera aztertuko dau, eta amaierako ertza mugatzen daberen txalopa baten egongo da, beste txalopa utsik gelditzen dala.

19.—Elduerako juradua eroateko erabiliko dan bapor-ontzia, amaierako balizen artean geldituko da, eta ibilbidearen luzapenetik 20 metro ingurura.

Fzenpetu dabena: J. Francisco Irastorza.— Jose A. Aguirre.— Eusebio Fuentes.— Eduardo Nafarrate.— Jose Leon Lasarte.— Severo Markue.

Jakingarri geiago.

Erri bakoitzak, juradutzarako, lau lagun aukeratu zitun.

Donostiarrak aukeratuak oneik izan ziran: Francisco Muñoa, Juan Jose Larrea, Francisco Frastorza eta Eusebio Fuentes.

Ondarrutarrak beste oneik: Ramon de la Soto, Isidoro Lafite, Fausto Madariaga eta Eduardo Nafarrate.

Juraduak berak erakusten dau zenbatean sartu ziran estropada onetan errietako agintariak eta errialde bakoitzeko gizon andiak.

Odol beruak.

Gu jaio baiño urte asko lenago jokatu zan estropada. Baiña gure denporetan be entzun eta jakin izan doguz oren ondorenak.

Gaur ez da iñor bizi Ondarroa 'n ezagutzeko adiñik euki ebanik. 97 urte dira jokatu zala...

Gu ez guaz esaten erri osoak itsu jokatu ebanik. Ori une aretan bizi eta estropada berberaren gertaera, autu-mautu eta erakundean, bertarako diru batzen eta ainbat zeregiñetan ibili zan Blas Iturriza, Kofradiako kontulariak argi eta garbi idatzita itxi eban, "ondorengoan eskarmenturako" edo geroagokoen jakingarritzat.

Guk beste zerbait esan eta azpimarratu giñei: Estropada odolak berotzeko jokoa izan dala gure itxasertzean.

Gaur estropada ugari jokatzen da, eta ugaritasun onek galtze eta irabazietara erre-zago oituten gaitu. Aukera geiago eukiten dogu joko lez barik, kirol lez artu eta ikusteko. Baiña len ez egoan orrelakorik.

Gaur era bat edo bestera gainduten diran gorabera asko, len arantza zorrotz izaten ziran, eta urteak iraun arantza orren ziztadak erakarten eban sornatzeak.

Gure denporetako estropadetan be igarri izan gendun estropada onek inguruko errien artean itxi eban urratsa.

Bere denporan zerbait gertatu, odolak bero-bero egozala bat-batekoan bat entzun eragin, edo zemaian bat itsukeriz esan edo jaurtiteak, edo tu eskuak zapartadaka erabiltea... ori beste kiroletan be igarri edo ikusten dogu.

Askok itanduten dabe: Sota 'k euki zitun ainbeste itxasontzien artean, zelan ez eban "Ondarroa" izenagaz bat bedeinkatu?

Gitxik pentsatuko dabe onetan estropada entzutetsu onek ze ikusirik euki eikeanik.

Fkusi dogu Sota 'k bere gain artzen zitula estropadarako juradutsa egin, erramularien joan etorrietan lagundu edo beste ainbat Graso erabilten zan bapor-ontziaren gastuak.

Fkusi dogu Sota k bere gain artzen zitula estropadarako juradutza egin, erramularien joan etorrietan lagundu edo beste ainbat arasotan erabilten zan bapor-ontziaren gastuak.

"Ondarroa" ez?

Ainbeste berotu ete ziran iñoiz odolak?

Orren erantzuna "El Bilbao del Novecientos" liburuan billatzen dogu.

Liburu orretan, Rafael Ossa Etxaburu bere egille ondarrutarrak kontaten dau, berari Ramon de la Sota eta Aburto 'k Biarritz'eko "Etchepherdia"n, 1968" ko Abenduaren 10 ean au agertu eutsala:

"Sota, ontziak egin-ala, eurentzako izen barrien billa ebillan. 1896 urtean "Lekeitio" ipini eutsan urte aretan itxasoratutako 2.272 toneladako bateri. Eta urrengoak "Ondarroa" izan bear eban. Alaxe zan bere guraria.

Baiña ez eutsen "Ondarroa" ipini. Eta esango dot zegaitik.

Negu gordiñean Ondarru eta Donosti artean euki eben estropada gogor eta gogoangarri baten, ondarrutarrak nire aitari eskatu eutsen euren ordezkari izateko estropadetako juraduan.

Estropada egin zan. Ondarroak galdu eban eta ondarrutarrak, errua emotean, nire aitari, treiñeruko patroiarri eta estropada a eratu ebenei emon eutsen... Eta Karril azkarra izan zala esaten joan ziranean, erramuketa egokiago bat asmatu besterik ez ebal, eta ondarrutarrak, guztiz sendo eta erramulari andi izanarren, modatik pasatako erramuketan jarraitzen ebela esan ebenean... Ez eutsen errazoirik entzun nai izan; arrika egin eutsen, berba txarrak esan eutsezan eta ariñeketa baten iges bearra euki eben, eta orduantxe nire aitak, beragaz euki eben bidegabeko destain origaitik, ez eutsan "Onda-

troa" izena ipini, Bizkai 'ko itxas-ertzeko toki eta inguruen izenei jarraituz urrengo itxasontziari egokion lez..."

(Ikusi Rafael Ossa Etxaburu ren "El Bilbao del Novecientos", Riqueza y Poder de la Villa. 1900-1923, bere 49 eta jarraiko orrialdetan. Biblioteca Vascongada Villar. Bilbao).

Ossa Etxaburu izparkari eta idazle zeatz eta zintzoa dala, akats bat billatzen dau tsagu, beragan arrigarri dana, idazki onetan.

Sota ren min eta naigabea andiago izan zala, diño, kontuan eukita illa batzuk lenago, Sota 'ren yate batek Santander eta Castro bitartean, Caballo deiturako jngurutik 12 minora ebillala, tirabira eginda egoan ondarrutar txalopandi bat begiztatu ebala goizaldean, eta alegin biziak egin zitula arrantzale arein laguntzen, eta itxasoa latz eta gaizto agertuarren, yateko laguntzailleen arrisku biziz, txalopandira urreratu eta bi ittoarren, beste sei bizirik jasotea lortu ebela.

Origaitik Ondarroa ko Arrantzalien Kofradian gertaera orretako kuadru bat ipinita egon zan, arrantzaleak Sota ri esker ona agertzen.

Guk esan bear dogu, idazleak naste bat euki dauala agerpen onetan, gertaera bat eta besteak ez ebelako lotuerarik euki katean.

Estropada 1890 urtean izan zan, eta ez 1899 n, erratuta agertzen dauan lez.

Beraz estropada baiño la bederatzi urte geroago izan zan "Josefita" txalopandiaren salbamentua, eta ez or iduritzen dan lez, lau illabete aurrerago.

Edozetara be, arrantzaleak Sota 'gaz, bere semeak kontoten daberen lez, estropadako urtean brastadako zerbait euki ba eben be, arrantzaleak izan ziran dana astu eta geroagoko laguntza ori Kofradi guztiaren izenean eskertu nai izan eutsenake

Karril 'en ondorena eta ondarrutarren gizotasunezko biozkada.

1890 urteko estropada aretan, ondarrutarrak Karril eta Ambrosio arteko estropada lez ezagutzen dabenean, diru asko jokatu eben emengoak. Bai eta tresna eta beste ogasunak be, nai eta batzuk eguneroko premiñetakoak izan.

Familiko ondasunak, lonekoak, ogibidekoak, doteak, etxearen jatorrikoak, bakoitzaren pitxiak... al ebena edo eukena, lenengo dirutan jokatu eta gero zeFa-ala dirutara biurtuta, edo ondamendi ondoren aldatu eta trukatuta.

Olakoen artean kontaten zan estropada ondoren Karril "en lagun andi batek erabilten eban "Avelina" izeneko txalopa. Ain zuzen be Francisco Iturriza, "Polvora" k jrabazi eutsan estropada aretan Ondarroa ko ontzitegi bateko jaubeari. Eta "Polvora" au zan estropada aretako treiñeru baten jaubea, ain zuzen be Karril berberak erabili eta estropoda irabazi eban treiñeruarena.

Estropada jokatu eta ia urte bira, 1892 'ko Urrilla ren 19' an, eguerdi inguruan, Karril botakar naian, lantzo naian arrantzan ebillan, Donosti 'tik bederatzi millo ingurutan. Barruan 13 lagun. Eurretatik zortzi beragaz estropada egiñak.

Bat batean, ezelako neurrik artzeko denporarik barik, aize bolada zoroa sortu zan.

Ordukoak esan eben une aretan Karril 'ek bere erremua eskutik itxita eukala eta era orretan txalopea bereala trabestu zala, eta aizearen bultzadak tirabira eragin eutsala, gizon guztiak uretara jaurtiz, eta gero oneik, al eben eran, txalopako killari eta al zanari eziñ eutsita alegintzen zirala, sinistu ezin alako indarraldi eta alegiñetan.

Era orretan iraun eben txalopa eta gizonak une luzean. Eta etsipena sartu, txalopa bat eurekaz konturatu barik jgaroten ikusi ebenean. Gizonak, bana-banaka, indarrak galtzen igarriagaz batera, geiago eutsi ezinda, ondoratzen asi ziran. Gelditzen ziranak, ori ikustean, eurak be makaltasunak errezago jo eta artu eta jausten ziran eta ur sakonetan itto.

Alako baten," Avelina" treiñeruak atunetatik etorrara, ikusi zitun eta berari esker lau gizon bizirik salbatu ziran.

Orrelako gertaeretan gizonak zelako arren eta eskintzak egin daikezan, sarri irakurri izan dogu ondamendien gertaeretako azken uneak nok kontatu egon izan danetan.

Oiturazko eben arrantzaleak orrelako gertaeretan euren Zaindari eta maitasuneko santuei promesak egitea eta emen be, lau gizon oneik Lezo Kurutzara joan ziran orotzik euren promesa beteten.

Orrelako ondamendi batek zotin eragiten dau beti arrantzialien artean, eta oraingotan, estropada entzutetsu a bitarteko, oraindik geiago, Karril berbera an itto zalako.

Oitura zan lez, jttotako arrantzaleen famili eta senideen aldeko eskeak egin ziran, eta errukizko dei ori inguru zabalera eldu zan.

Ondarrutarrak, eurak be orrelako egoera larrietan sarri getatuta egozalako, miseri gorrian biziarren, dana astuta, arrantzale anaien egoera aregaz gogoratuta bakarrik, euren laguntza eskiñi nai izan eutsen donostiarrej.

Ondamendia gertatu eta andik iru-lau egunetara, Kofradia Batzar berezian batu zan, eta ao batez, gizatasunak txikikerien gañetik atara eta lortzen daben biozkadaz, bosteun pesetako laguntza bialtzea erabagi eban.

Dirutza ori Ondarroan "doña Monika" lez ezagutzen zan andre olgunak eroan eutsan Donosti 'ko alkate zan Lizarriturryjaunari, Kofradiaren izenean. Eta biozkada ori aldi aretako egunkaririk andienak goratu eben, bai ingurukoak eta bai Madrid 'ekoakbe.

Orrela erakutsi nai izan eben ondarrutarrak estropada egunetako jokoa dala, urtetako urratsagaz, baiña giza anaitasuna bizi guztirako itxastarren jokoa.

Oarra: Ikusi liburu onetako bertso saillean estropada oneri buruzko bertsoak.

1890.—Ambrosio eta Karril 'en estropada.— Ambrosio Sagastume

1890.—Ambrosio eta Karril 'en estropada.— Francisco Etxaburu.

Sail biak irabazlearen aldeko dira, beraz ondarrutarren aurkako.

1897.- NERVION ' GO ESTROPADA.

Arrak, kokoak, nekez ilten dira.

Ekaitzik gogorrenetan iraun al izaten dabe, ortarako tarreak eta eskutaguneak billatuaz. Eta barrero zirika ekin, killi-killika.

Egia da urte batzutan estropadarik ez ebela eratu Bilbo eta bere ibaian.

1889 tik 1896 'era utsunea egon zan.

Urte onetan getariarrak aurkeztu ziran eta eurak geratu irabazle.

Ez bakarrik Bilbon. Bai Donostian be.

Donostia n lenengo Getari, ondoren Donosti, gero Pasai, Orio eta beste donostiar bi.

Ba dator 1897 urtea.

Ze gertatu ete zan Ondarroa eta Bermeo euren arteko desafio bat jokatzera Nervio-
n'era joateko?

Mindu egin efe ziran aurreko urtean gipuzkoar batek, Getaria 'k, "euren etxean"
irabazteagaz?

Dana dala desafioa jokatu zan, baiña lengoa ikusita... Ezin ukatu Ondarroa 'n lengo
oroitzak egozala gogoan.

Bermeo geratu zan garaille, 31 minutu eta 12 segundutan bere ibilbidea bete
ondoren.

Ez dago estropada onetako bertso paperik, ez eta gomuta andirik be.

1898.- DONOSTI 'KO ESTROPADAK.

Fraillean jokatu ziran, illaren 4' an eta gero 8' an.

Donostiarrak lau treiñeru gertu zituen.

Pasai San Pedotarrak, bat.

Ondarroa 'k bat,

Eta getariarrak, ondarrutarren aurka neurtzeko garretan, bat.

¶ Ilaren 4 Van, txanda bitan jokatu zan estropada.

Lenengo txandan:

1.—"Flora", Ondarroa 'kua. Beitia patroia.	21'24"
2.— "Ramon y Saturnina"— Pasai San Pedro.— Korta	21'23
3.—"San Anton".— Getaria.— Cabañas patroia.	22'08'

Bigarren txandan:

1.—"Agueda"— Donostia. Urrezberueta patroia.	21-43'
2.—"Santa Ana"— Donostia.	22'23'
3.—"Nuestra Sra. de la Paz"— Donostia. Silva.	22"32'
4.—"Esperanza", Donostia.— Urkiza patroia.	23'

¶ Ilaren 8' an: Onorezko Estropada.

1.—"Flora"— Ondarroa.	21"07
2.— "Agueda", Donostia,	21'37'

Sariak oneik izan ziran:

Lenengo domekan, irabazlearentzat 700 peseta.

Bigarren ekitaldian, irabazlearentzat 1.000 peseta eta bandera.

Ftxuraz donostiar batzuk ondarrutarrei ziria sartu nai izan eutsen, Karril 'en estropada
gogoratu eraziz, aren argazkiak leioetan ipinita, zortzi urte lenago arek ondarrutarrei;
gogoratzen.

Bertsolariaren esanetan ba dago min ikutua orreri buruz:

"Atso zar batek erretratu bat
bentanan zuan paratu,
andra obia izango zuan
ez baldin balu agertu..."

Ikus estropada oneri buruzko bertsoak, liburu onetako Bertso saillean:

1898:— Ondarrutar arrantzale batek jarriak
Urte onetako bandera Kofradian gordeten da.
Esaera au dauka:

San Sebastián, 8 de septiembre de 1898.

PREMIO DE HONOR.

1902.- NERVION GO ESTROPADAK.

Frailaren Tan jokatu ziran.

Bizkai 'tik zazpi errietako treñerua: Armintza, Bermeo, Desierto, Elantxobe, Ondarroa, Santurtzi eta Zierbana.

Gipuzkoa 'tik Orio.

Danetara 11 treñeru aurkeztu ziran.

Bizkai tik, joango zala iragarrita eukiarren, azken baten Lekeitiarrak ez ziran agertu.

Danen gain irabazle Ondarroa geratu zan, Manuel Beitia patroiz zala.

Ondarrutarrentzat izan ziran 1.000 peseta, lenengo saria eta bandera.

Bandera ori Kofradian gordeta dago eta idazketa au dauka:

PREMFO DE HONOR.

Regatas reales.

7 de septiembre de 1902. BILBAO.

Egun onetan bermeotarrak oiturazko ez zan eran egin nai izan eben erramutan.

Erabillezanak soka andi bategaz lotu, eta soka ori lepo eta sorbaldatik igaroten eben, orrela erremuari ziur eutsi eta indar geiago eragin nairik palada bakoitzean. Ala irakurten da Imaz 'en bertsoetan:

Bermeotarrak arrazoyakin
salatu dira gogotik,
sokakin lotu erramoa eta
buelta emanak lepotik,
oyek ola probatu dira,
ez dakit bada zergaitik,
modu orretako sistemarikan
ez da ikusi oraindik.

Ikus estropada oneri buruzko bertsoak, liburu onetako saillean:

1902.— Biba Manuel Beitia ta beraren kuadrilla.

1902.— Bilboko estropadetako kantak — Jose Manuel Imaz.

1902 — Bilboko estropadetako kantak.— Jose Manuel Imaz.

1902.— Ondarrutarren kontra egiñak.— Juan Bautista Urkio "Gaztelu".

1925° KO ESTROPADAK.

Ogetak urte igarota egoazan inungo estropadetara joan barik.

Ez ziran bateko deiak eta besteko ziriak falta, baiña eutsi.

Bitarte onetan arrantzalien Kofradia be, gizaldietan bakarra izan zona, bitan zatituta egoan: Santa Clara eta San Pedro izenekoetan.

Alaz eta 1924 inguruan, barriri estropadetako arra geldi ezinda, goseti igarri zan.

Oraingoan Arrantzalien Kofradiatik barik, kaletik ebiltzen egon-eziñak.

Club Deportivo Aurrera'koak asi ziran gertaerak egiten.

Arrantzaleak amure egozan.

Entzute geiegi jokatzen zala, ze irabazi gitxi ta ze galdu askoren arriskua egoala. Estropodara joatekotan, indarrak batu bear zirala...

Portugaleten an egozan ondarrutarrak. Ondarroa, Portugalete, Santoña, Sestao eta Zierbana aurkeztu ziran.

Estropada antziñako ibilbidean egin zan, au da, 3:470 metro, ziaboga bigaz.

Ondarroa'k lenengo domekan 14,56 minututan egin eban ibillera.

Bigarrenean 15.00 minututan.

Biak bat eginda 29,56.

f.±tsburra: Salvador Aldarondo
Manuel O a
Ca s̄miro Eurgoa
fsidn•^sa
I nren-n Uribe
Am°el Aufes̄ia
...^+ Arakattain

C llr)

Ahorra Agustín grantzarnendi
^cen+e AL3TTPPX1
Janrrn Prlpo
Alejandro t.lrtcc+lo
José M. IturrL•a
José leiria
Juan L: ...esta beitia (At_eki)

Cantabriako Txapeldun 1925

Sestao geratu zan bigarren.

Lenengo domekan 15,10 minututan amaitu eban.

Bigarrenean 15,15 minututan amaitu eban.

Guztira 30,25.

Zierbena eta Portugalete "deskalifikatuta" geratu ziran.

Frugarren saria Santona k jaso eban.

Estropadak Frailla 'ren 20 eta 27'n jokatu ziran.

Ikus, estropada onetako bertsuak, bertsoen saillean:

1925.— Portugalete'ko estropadak.— Burgoa k jarriak.

1926.- DONOSTIAKO ESTROPADAK.

1925 'ko Portugalete'ko estropadak, Donostia 'ro joateko gogoa biztu eben.

Ogei ta zortzi urte igaro ziran, azkenengoz Donostia - n jokatu zanetik. Bearrezko zan ekitaldi barri bat egitea.

Batasuna sortu zan errian. Anaitasuna.

Lenengotan eztabaidatzen zona, gero, bein atzerarik egin eziña igarri zanean, estropadarako zaleen gogoia geiago zala ezezkoena baiño ikusi zanean, egin bearfzat artu zan.

Arrantzaleak, euren aldetik, lengo alderdikeriak itxi eta alkartzeko ebiltzan.

Giroa egokitu zan.

Portugalete 'ko gizonak gertu egozan. Osotu, egokitu, indar bardindu besterik ez egoan.

Egoana landu, ebagitekoa ebagi eta indarrak probatzera Donostia"ra!

Treiñeru barria egin zan orretarako.

"Gabarra"tzat artu eben batzuk destaintsu.

Eztabaidak euki zitun. AFdeko ta aurkako, jakiña.

Treiñeru bi gertu ziran. Komeni zan, gizon ugari prest eukiteko.

Fraila 'ren 5 eta 12 'an jokatu ziran estropadak.

Fstorirako geratu ziran denporak eta jokatu eben beste erriak.

Zazpi taldek emon eben izena.

Lenengo igandean, txanda bitan jokatu zan.

Lenengo txandan:

1. —"Antiguako Ama" 1.— Ondarroa. Juan Bta. Beitia patroia. 19,32.

2.—"Sanjuandarra".— Pasaia. Francisco Laboa patroia. 19,41,3/5.

3.—"Ondarrabitarra".— Ondarrabia. Roman Agirre patroia. 19,50,4/5.

4.—"Donostiarra". Donostia. Domingo de la Hoz, patroia. 19,53,4/5.

Bigarren txandan. (Txanda onetakoak ain zuzen denpora geiago bear izan eben).

5. —"Virgen del Mar".— Ondarrabia. M. Goikoetxea, patroia. 19,57,2/5.

6. — "Antiguako Ama" 2.— Ondarroa.— Jose Migel Balenziaga. 20,14,1/5.

7. —"Virgen de la Guia".— Portugalete.— L. Gutierrez patroia. 20,53,2/5.

ONOREZKO ESTROPADA.

1910 urte ezkeroztik oitorea zan Donostiko estropadetan onorezko estropada jokatu bear eben talde biak, euren treñneruak aldatuta jokatzea. Alaxe egin zan urte onetan be.

Ondarrutarrak ba euken bildurra, euren "gabarran" oituta, besteen treñneruan ondora joango ete ziran be.

Eta treñneruak aldatuta be, "Junbaiste" Beitia 'ren mutillak, ondarrutarrak, arro egin eben osterea eta nagusi sartu.

Ara denporak:

1. — "Sanjuandarra". — Ondarroa. Juan Bta. Beitia, patroia. 21,03,4/5.

2.—"Antiguako Ama 1".— Pasaia. Francisco Laboa, patroia. 21,20,3/5.

Beraz "gabarreagaz", nai "intxaur-oskolagaz" garbi ikusi zan Ondarroa 'ren trebetasuna, indarra eta sasoa.

Estropada aurreko giroa eguneru jgarlen gendun gure errian, estropadalarien saiaketak ikusi, euren inguruko bizimodu berezia ( )aduten gendulako. Eta ondorengo ba, oraindik erdi- ume nitzala bizi neban.

Gogoan daukat Donostia 'n, estropada egunean, ango "Aquarium" en goi aldean gengoazala, an egozan izurde lako ondarrutar gizon lodiak, zelako kezka, dardara, egon eziña eta urduritasunez "ikusi" eben estropadea, azken txanpagaz ziurtatu a rte.

Gogoan daukat, baita, ain zuzen alkatea bizi zan etxearen bigarreanean jaiotako bizi n i

goraka, txaloka eta kantari, eta alkateak "estropaden irabaztea erriaren poza zala" eta poztasun ori nasai agertzeko sei eguneko jaiak egiteko baimena emon ebala.

Gaiñerakoena, inguruko en egoera, zer-pentsa eta zer-esan, era bateko nai besteko ospakizun eta abar, bertsolariak kantuz esan eta gerorako be gogoratzeke egin zituen bertsoetatik atarako dauz irakurleak. Fzan be bertsoaldi orreik, gertaeraren kronika egitsu, samur eta pozkarriak diralako, nai eta tartetan ez tentxo luza, komeni jakonak aidean artzeke eran.

Ba daukat buruan orduko beste gogoeta bat.

Donostiako estropadak, an bertan guk ikusi eta ezagutu gendun itxas-otsoen larritasun eta kezkatik gain, errian geratu ziran atso-agura, etxeoandra, gaixo eta abarren ordu larriak be gogoratzen dauskuez.

Onelako larrialdietan Ondarroa k ba dauka bere eskutuak agertu, eskintzak egin, naitgabeak urtu eta negarrak eta malkoak ixuriteko tokia: Antigua.

Eta egun aretan be, lapikoak eta jatekoak eta etxeke goraberak gerorako itxita, andra asko Antiguara joan ziran, erriko zaindarien eleiza betien bete egiteko aiña.

Antxe egon ziran, kanta eta erreza, estropada ordua eldu a rte, nai eta batzutan andik itxas aurrera urten eta zazpikiak baiño estu eta kiriotsuago Donosti aurreko itxasora begira, eguraldiaren aldatze, aize edo itxas-erasorik agertzen ete zan edo ez oartu nairik, toki baten nasai egon ez iñik.

Estropada ordua zala pentsatu ebenean, eleizatik iñok zirkiñik egin barik, etenbako errezu luzeak egiten asi ziran, oituraz illeta eta beste gertaeretan errezatzaile ekiten eutsen batzuk be ba egozalako bertan. Ogetak minutu orrela igarota, estropada denpora amaitu zala ta larritasunez eutsi eziñez egozala, andre andi batek, Ama Birgiña etxeke ebalako iñoiz gaizki esan be egiten eutsan batek, danen gaiñetik deadar larri bat egin eban: "Ointxe, ointxe, geure Ama ona, ia palada bat, palada bat..."

Arek ez eban esango Antigua 'ko Amak egun orretan entzun ez eutsanik. Estropadaren amaiera "ikus" lez egin ei eban. Eta bere azken paladeagaz batera, su-ziriak (bolanderak) asi ziran erritik dunbadaka eta angoak, erriko zarata, uju eta gorak entzutean, pozarren negarrari eutsi ezinda, ittoteko eran jeitxi ei ziran errira.

Beste bat: Oraingotan jokolariak ez eben inoiz bezin itsu eta bero jokatu.

Ez zan lenagoko itsutasunak, erri guztia galdu ezkeru ondatuta geratzeko eran. Dirudunak eta tratulariak zurrago ibili ziran. Eta orrelakoetan oi dana: egon ziran "poziK" apostuak galdu zituenak, erriaren onore eta izenak, eta erriko zorionak, geiegi balio ebalako tratu batzutan edo merkataritzan barriro be noz-nai etxeratu eikezan diruak baiño. Ori be gizon legea da, eta era bat edo bestera, erri maitasuna goi maillan zaindutea.

Bestetik adiskide askoren besarkada biurtu ziran estropadak. Eten barik etorten ziran errira auzoetako adiskideak, ondarrutarrekaz jaiak ospatzera, bai eta erriak, bere poz eta ala itasuna agertuaz, ezerezetik be asmo eta gurari batzuk beteaz, errian gertu zitun aibat ikuskizun eta jaietan parte artzera. Abesbatzak etorri ziran, musika taldeak, eta beste-lako jaiegilleak.

Ateak zabalik egozan danentzat. Eta "Falua errealeko" jaietan, Bilboko ibaian zear Estaduko Erregiña ondarrutarrak erabili ba eben be, oraingotan bertako Erregin jator bat koroetu gendun, eta Kalandiko bere tronuan andra andi eta eder lez lore artean egunetan erakutsi.

Oarra. Ikusi, bertso saillean, estropada oneitako ainbat.

1926.—Kalandiko Erregiñe Dienesi.— Jose Brontxe'k.

1926.—Milla bederatzietun ogeita seian.— Ondarrutar batek.

1926.—Beti ezagun... J. Burgoa'k.

1926.—Milla bederatzireun da... Burgoa'k.

1926.—Domingo Gorra jarriak.

1926.—Biba ondarrutarrak.

1926 — Berriatua ' ko Ezkerrak jarriak.

1926.—Jose Brotxe'k jarriak.

1926 —Milla bederatzireun... X X.

1926.—Naste borrate.

1926.—Arraunkalai estropada. "Me aro Txirristaka" k.

1926.- PORTUGALETE KO ESTROPADAK.-

Urte onetako Donostia ko estropadak irabazi ondoren, dana zan jai Ondarroara.

Baiña B;lbokoetarako izena emonda egoan. Eta berba bete bear zan, eta onoreak zaindu.

Alaxe egin zan.

Eta Portugaiete'n igazko garaitza barriztu zan.

igazko antzera, Ondarroa geratu zan txapeldun. Sestao bigarren.

Lenengo domekan 15,54 minututan egin zan ibillera.

Bigarrean 14,46"eta.

Guztira 30,40.

Sestao ' k, bere aldetik domeka bietan denpora geiago igaro eban.

Lenengo domekan 16,10 minutu bear izan zitun.

Bigarreanean 15,2.

Guztira 31,12.

Girela amaitu eban Ondarroa k urtea.

Donostia'n gorengo mallan laga eban izena. Danentzako egon zan aukera. Baiña aukeragaz baliatu egin bear da irabazteko bandera. Eta Ondarroa k baliatu zalako ekarri eban etxera.

Bilbo'ko ibaian iñor ez zan eldu urteko txapeldunari garaitzarik ukatzera.

Aidean geratu zan itaun bat arte?

ESTROPADA IRABAZLEAK

Estropadak noiz asiak diran, ezin lei zeaztu.

Zeaztu leikena, bai, neurri batzuk artu eta neurri orrek zainduaz, ofizialki antzera, egin-dako estropadak.

Donostia n, 1890 urtean asi ez ba ziran be, urte orretatik datoz lau millako neurrietan egiten asi ziran estropaden ezaguera batzuk.

Eta lengo gizaldian irabazle izan ziranak oneik dira:

Donosti.- 1890 (Luis Karrik patroia), 1891, 1892, 1894 (iru urte oneitan Kiriko patroia), 1895 (Arregi patroia) eta 1897. (Urte onetan lenengo txandan Pasai Donibane 'k irabazi eban, baiña bigarrenera ez zan aurkeztu eta origaitik Donosti irabazle.)

Getaria.- 1896.

Ondarroa.- 1898.

Pasai S. Pedro.- 1899.

XX garren gizaldian, oraingoan, 1901 'tik 1965 bitartean, oneik izan dira irabazle.

Aginaga.- 1957, 1960

Donosti.- 1915 (Soterotxo), 1918 (Kiriko), 1920 (Kiriko), 1922 (Soterotxo), 1940 (Famao), 1950 (Pinchau).

Getaria.- 1911 (Berak bakarrik jokatu eban omenezko estropada).

Ondarrabia.- 1941, 1943, 1947, 1948, 1965, 1966, 1967, 1968.

Ondarroa.- 1926.

Orio.- 1901, 1909, 1910, 1916, 1919, 1923, 1925, 1933, 1934, 1939, 1942, 1944, 1951, 1952, 1953, 1955, 1958, 1964, 1970

Pasai.- (Biak alkartuta)- 1921.

Pasai Donibane.- 1924, 1956, 1961, 1962, 1963.

Pasai San Pedro.- 1917, 1927, 1928, 1929, 1930, 1931, 1932, 1935.

Pedreña.- 1945, 1946, 1949.

Sestao.- 1954, 1959.

Lasarte-Mitxelín.- 1969.

Azken gerrate ondorenean, estropadetan iñor saiatu ba da, ezin ukatu Orio bizi eta arro ibili danik.

Bitarte onetan, Pasai San Pedro'k, beste iñok lortu ez ebana lortuta dauka:

Sei urte erreskadakotan, txapeldun edo bandera irabazle izatea.

Donostiko estropadetako denporarik laburrena Pasai Donibane'k dauka, 1923 urtean egiña, getariarren treiñeruagaz, konsolaziñoiko estropadan: 19 minutu eta 17 segundu. Egun aretan, Onorezko estropadan, oriotarrak, donostiarren treiñeruagaz, 19'20"3/5.

Esan lei estropadak eratuta geratu eta mugatuta jokatzan asi ziranetik, alkar arteko zemaikoak (desafiokoak) bakandu egin zirala.

Gogoratu dogu Ondarroa eta Donostia artean 1890'njokatua. Ots andikoa izan zan. Donosti irabazle.

Lenago, 1868 urtean, Donostia, Mutriku eta Ondarrabiak euren arteko bat euki eben. Ondarrabia irabazle.

1965 urtean Pedreña eta Ondarrabi artean egon zan alkar-arteke auzia. Estropada

bakar baten ordeztan, bitan jokatu nai izan eben, bat Santoña'n eta bestea Donostia n.

Biak Ondarrabiak irabazi zitun, nai eta Santoñakoan segundu bi bakarrik lortu alde-rantzi lez.

1936, 1937 eta 1938 urtetan ez zan estropadarik egon.

1939' n asi ziran, baiña urte onetako ibilbidea bi millakoa izan zan, au da, oiturazkoa baiño laburrago.

Bizkai 'ko estropada nagusiak ez dabe ziurtasunik euki izan ez denporetan, ez tokie-tan, ez ibilbidearen neurrietan.

Edozetara be 1887' tik 1970 bitartean, 18 bidar jokatu izan dira bertako estropadak, eta irabazleak edo txapeldunak oneik izan ziran:

Bermeo: 1888, 1889 eta 1897 urtetan.

Donostia: 1919 n.

Getaria: 1896 en.

Lasarte: 1969'n.

Ondarrabia: 1967, 1968 ' n.

Ondarroa: 1887, 1902, 1925, 1926.

Orio: 1970

Pedreña: 1966.

Portugalete: 1929.

Santurtzi: 1917, 1921.

Zierbana: 1927 eta 1928.

Oneik izan dira Euskalerriko estropadarik entzutetsuenetan, Donostia eta Bilbao'n jokaturakotan, euren portuetara bandera, kopa edo bestelako garaikurrak eroatea lortu eben erriak.

Gertaera bakan eta jakingarri lez, onako oneik aitatu giñeikez:

1897.— Lenengo domekan Pasai Donibaneko "Moñoño" treñerua geratu zan irabazle eta bigarren Donostiarrak.

Omenezko estropada jokatzeko ez ziran pasaitarrak agertu, eta origaitik Donostiarrak artu eben bandera.

1910.— Urte onetan asi zan Donostia ko omenezko estropadetan jokatzeko treñer-ruak aldatzea, eta estropada bietako denporak alkartutea irabazlea emoteko.

1911. — Getariarrak bigarren geratu ziran lenengo estropadan. Bigarren estropada jokatu al izateko, ordeztakoak eroaten lagateko eskatu eben. Juraduak ontzat artu eban eskaria. Baiña oriotarrak, asarrez, ez ziran agertu. Origaitik getariarrak bakarrik egin eben ibilaldia, 31,18 minututan.

1919. — Lenengo estropadan, asi eta batera donostiarrak erremu bat apurtu eben eta irugarren eldu.

1920. — Donostiarrak eurei tokaten ez jakoen balizan sartu ziran. Origaitik donibane-tarrak asarrea agertu eben. Juraduak ez eban asarre ori aintzat artu, errua Juradu berbe-rarena izan zala esanez, gei egoan baliza kendu ez ebalako. Origaitik pasaitarrak ez ziran aurkeztu omenezko estropadara eta donostiarrak eurak bakarrik egin eben ibilaldia, pasaitarren treñeruagaz, eta aurrerako domekan baiño denpora obeagoa egin eben. Aurrekoan, euren treñeruagaz, 20,22,4/5 bear izan zituen, eta oraingoan, pasaitarren treñeruagaz, 19,45 tan amaitu eben.

1922.— Estropada onetan donostiarrak eta pasaitarrak bardintsu eldu ziran, bie-i denpora bardiña emonaz. Origaitik estropada barri bat jokatu eben. Pasaitarrak irabazi

eben, baiña donostiarrak asarrea agertu eben pasaitarrak lagun barriak sartu zituela-ta. Juraduak errazoa emon eutsen eta estropada onetako irabazletzat eurak gutu.

1929.— Urte onetan asi ziran omenezko estropada, lenengo bien orde, lenengo laurak jokutzen.

1935.— Orio ko treiñeruak tirabira egin eban Santa Clara ugartearen aurrean.

1945.— Aya' ko treiñerua ondora joan. Bi garren domekan, sariketarako barik, baiña euren alegiña egin eben eta 22,06 minututan sartu.

1948.— Peñacastillo treiñerua, milia bat egin ondoren, ondora joan zan.

ETA GERO?

Amaitu ete ziran estropadak ondarrutarrentzat?

1926 tik ona urteak joan dira.

"Euskaldunak" izendun euskal poema egitean, bere egitura agindu eutsen olerkariak, Nikolas Ormaetxea "Orixe" ospetsuak, ezin ixildu oi izan eban bere kantuan ondarrutarraren ospea, nai eta urteak igarotaegon ondarrutarrak azken estropada Donostia 'njokatu ebentik.

Egia esateko ospea goratu ta ziria sartu euskun.

"Orixe" k ez ekian itxas gairik, ez eukan itxas ezaupiderik, laiño eta gurma artean ezik. Baiña ba eukan Ondarroa ren entzutea, nik esango neuke guk irabaziarena eta bestek kenduarena, edozetara be estropadak oiñarri luzaro euki izan doguna.

Gogoratu lengo gizaldian Ondarruagaitik zabal ebillan esaera: "Bandera jartzen zuten ezquila (kanpai) torrian, inbenzible zirala Kosta Kantabrian."

Eta "Orixe" zanak euskaldunen bizitza, oitura, ekandu, egitada eta abarrei buruz idatzitako poeman, estropade eskiñitako bertsoaldi laburretan, au idatzi eban:

"Orainoz ez da Bizkaia 'tik
bildur daragin Ondarru:

*(Otra koipea ta jaboia
eta izan gendun ospearen /oria)*

—Donostirekin aurren urteko
zorrak ordaintzen lana du

*(Orra baita merezi ez gendun
pozoidun ziria,
sarri entzun izan gendun jipoia)*

Aren itzala sumatu bage
lasai Donostia 'k oi...

*(barrero gure nortasunaren gora-
pena... eskutuan bederik.)*

Batera nai bestera ezin ukatu ondarrutarren estropadetatik sortutako urteetako ospea.

Eta ez da ospe ori oraingoa, Donosti 'ko estropadetakua, gure gizaldikoa.

Orain 125 urte, Santandenen estropadak egon ziran. 1861 urtean al zuzen. An ba egoan idazle edo poeta satiriku bat, Antonio García Gutierrez, "El mordaz" goitizena erabilten ebana.

Urte aretako estropadei buruz egin zitun bertso batzuk, bertso edo koplak, eta Barbieri musikalaria ospetsuari agindu musikaz alaituteko. Ala sortu zan "Jota del Regateo" ize-neko kantua.

Eta an, Castro geratzeko, besteak beratu.

Ondarrutarrok be agertzen gara kantu aretan:

"Entre otros insignes luchadores
de Ondarroa los famosos bogadores".

Laster zabaldu zan jota ori Kantabria aldian. Gure mariñelak be ikasi eben.

Ain zuzen be bertso orreik entzun eta euri erantzuten idatzi zitun Eusebio Maria Dolores Azkue 'k, Resurrección Azkue 'ren aitak, guk liburu onetako bertso saillean batuta agertzen doguzanak: "Castroko Abantariari" deitzen diranetan batzuk, Castroko Arrantzariari deiturakoan besteak.

"Nun dago Lekeitio,
nun dogo Ondarroa?
Nun da Bermeotarren
kalako santzoa?
Onek azpiratuta
¡Garcia Gutierrez!
¡ñoz ikusi eztira
ta ezta ikusten errez.

Asko ta asko zagoze
abantlari putzak;
baiña geugaz bardinak
bakarrik Giputzak.

Ondarroan sortu zan
aize putzkadeak

Eleizan sartu al dituz
Castroko abadeak,
eskatuten Santa Ana
ta San Pelayori,
miinean emoteko
indarra Castrori?

Gure artean, estropada denporetan, lekeltiarrak beti menaebaletik eukiten doguzala esaten da.

Liburu onetan bertan Blas Iturrizaren kronikan garbi agertzen da 1890 ko estropada entzutetsuan, Lekeitioko erria ez zala Ondarroa ren alde egon. Baiña ba doguz agiriak be zurtatzeko, komeni izan danetan, Lekeitiarrak jakin izan dabela gure alde idazten.

Gaur gaitzago izango litzake ainbesteko zitalkeri. Erri maillan gero ta adiskideago bizi gara auzoak, gero ta artu-emon geiago doguzalako. Ez ori bakarrik, kirol onek len ez eukan ugaritasuna artu dau. Egun baten galtzen dana biar irabazten da.

Pelotan, irabazi nai galduarren, erririk ez da jokoagaz naastuten; futboleant be igandero dogu goraka ta aupadaka ibilteko jokoren bat, eta biaramonean odolak lengora makurtzen dira.

Estropadetan be, 1970 ingurutik artu daben zabaltasun eta indarrak, erririk geienetan ilxasertzean beintzat Arraun alkarteak sortuaz, kirol au batez be gaztediaren osasungarri lez artzera daroa, norbereari eutsiarren, itsukeri eta ezin ikusiak bastertuaz, jokoajoko lez artuaz, bearrezko doguzan atsedean eta atsegin orduak jgaroten laguntzeko.

Orrelako giroa sortua da Ondarroan bertan. Or ikusten doguz ume eta kozkonduak, gazteak eta egiñagoak, estropaden gaitasuna gero eta jator eta zintzoago zaindu nairik, ikasi ta ikasteko, indartu ta indartzeko, trebetu ta trebetzeko.

Ori da kiroletik billatu bear dana. Kirola teknika eta moduz jatortu, eta bere eragiña errien alkartasunean zabaldu. Bide ori daroe gaur, erraz igarten dan lez, Ftxasert onetan sortu diran erramularien alkarte eta taldeak.

Jarraian, liburu onetan sartzen doguzan bertso batzuk, ez zituen errez iruntsiko gure zarrak.

Baiña alkarri entzuten ikusiak gara eta batez be norbere zintzotasuna izan bear da askotan, beste barik, entzun edo irakurri ta gor egiten jakin bear dauana, odolak berotu barik.

Erremularien familj; zabaleko anaiak gana, azken baten, estropada zaletasuna euki ta zaindu nai dogunok.

II. – ESTROPADEAKO AINBAT BERTSO ZAR ETA BARRIAK

ONDARRUTAR ORIEK

(Azkue. Cancionero Popular Vasco, Tomo VIII).

(... "Lo aprendí en Fuenterrabia. Es un poemita, compuesto en ocasión de una empear del cabo de Santa regata habida hacia el año 1854 entre lekeitianos y ondarroeses, a empear del Cabo de Santa Catalina y terminar en el puerto de Guetaria.)

f. —Ondarrutar oriek egin dute plana
egin bear dutela egun a rfan lana,
amurratzen jarri da Lekeitio,
aurten urrikarri da oien kontra dana.

ff. —Estropadan asi ziran biak alkarrekin,
aurrera joan zitzaion bentajearekin,
"ea nere mutil maiteok pista bat egin"
San Antonera orduko biak ia berdin.

fff. —Zumaiara artean aurretik ederki
nobedade egin zaio tostarfekoan bati,
erremuratutzeko Felipe jaun ori
San Antonera orduko ukatuta geldi.

IV. —Ondarrutar oriek zuten pantesia
olatua popatik txalupan grazia,
atzetik or eldu da txalupa bestea
gaizki egin zaioten popatik eltzea.

V.—Popatik eldu eta arrauna kentzera
orduan artu zuen txalupak bestera,
oiek bañon gutxiago gu bat-e ezkera,
zer lotsa daramaten oiek erbestera!.

VF. —Erbestera joan da endrerruan asi,
ederrak ematea zutela merezi,
apostu irabazten oiek ez nai utzi:
Lekeitiarrak ziran Getarian nagusi.

,TREÑERU.

ESTROPA DA, ANSAUNKETA

CASTRO ' KUI

(Eusebio M.º Azkue Barrundla. 1813-1873)

VIVA BIZKAITAR ARRANTZALIAK,
ZAR TA GAZTFAK BATZANDURFK,
VIVA GIPUTZAK EUREN LAGUNAK,
VFVA EUSKALDUNAK ALKARTURFK.

1. —Nun estaldu ete dira

Castroko batelak?

Osorik ete daukez

erremu ta belak?

Euren gallardeteko

lau milla puntadak

askatu ete dituez

iru aiza fugadak?

2.—Lenengo fugadaa

zan Bermeokua

porturatu dabena

flota Castrokua;

Ez dabe ezer balijo

barriquerija utsak

ez da Irurak batian

Castrotarren putzak.

3.—Bigarren fugadiak

—Otoijon sortua-

erremu ausiz bete dau

Castroko portua;

Laburtu arren bidia

Castroko txalupai

onek Lekeitijora

ez dabe jua nait.

4.—Ondarruan sortu zan

aize fugadiak,

eleizan sartu al ditu

Castroko abadiak

eskatuten Santa Ana

ta San Pelayori

Miiñian emoteko

indarra Castroiri?

5.- Castran nait izan dabe

gelditu nagusi

ta euren andikerija

koplakaz erosi,

euskaldunak ez dabe

erosten famarik,

emen ez da furnia

ezer, lana barik.

6.—Erzilla jakitunen

birloba onraduak

dira uste barik daukez

beti prest buruak

erakusteko mundu

gustijaen aurrian

lenengo dala onria

euskaldun lurrian.

7.—Ondo da irabaztia

nekiaren sarija,

eta asko bere obeto

au balitz andija;

Baña bermeotarrak

ez dau nait dirurik,

onria daukanian

ezek mingozturik.

8.—Lekeitijon ez eutsen

erantzun pobriai

ezpada nagusi lez

mordazen arrantzai

baldin arrantzaleen

bada adiskidia,

apostia egin leijen

egin zan bidia.

9.—Ondarruak erantzun

etsan batzarrari

ez Castroko itxasgizon

arrantzaliari;

Nait ba dabe irabazi

Soziedadekuak

aupada ona egin eutsen

Ondarruakuak.

10.—Baña Castran nunbait

dagoz gizon putzak

miiñez zorrotzak, baña

zaizkuak gorpataz;

Aize biurta dan legez

euren fama andija

eurek autorta dabe

euren irudija.

CASTROKO ABANTARIARI

Iru aupada egin dira
ta euren durundua
erriz ta itsasoz dabil
beteten mundua;
euskerazko durundu
beti lez zolia
isilduko dabena
Castroko txoria.

Onen kantu gozoak
bete beterik suz
entzuteko lekuan
berera euki doguz;
baina dauskaguzalez
belarri ziurrak
etsakuz arimara
eldu euren guzurrak.

Nun dago Lekeitio?
Nun dago Ondarroa?
Nun da Bermeotarren
kalako santzoa?
Onek azpiratuta
iGarcia Gutierrez!
inos ikusi eztira
ta ezta ikusten errez.

Trobadorean Alta,
Parnasoko argia
Taliak bularrean
maiterik azia!
Zelan sinistu dozu,
Apolon kutuna,
izan dala abantean
goitua euskalduna?

Betoz bardin bardinak
batel nagoslak
eta Castroko gizon
erremulariak,
ikusten Bizkaitarrak
santzoka abantean:
eta egaz tsalupea
eurenez aurrean.

Mallorkin itsasgizon
bana banakoak
ezagututa daukez
Bikaitar besoak:
bada Habanako kaian
ziurta zirean
Bizkaiko kostakoak
ze gizon direan.

Bizkaiko tsaluparik
estropadarako
ezta egon Santanderen
ioan eztalako:
ze bat utsa egon balitz
jala Jaungoikoa!
berea zan dirua
estropadakoa.

Baina egon dira batzuk
Bizkaitar azkorrak
erakusteko bertan
euren san gogorrak.
Batel tsarragaz, baina
betiko madura
aurreti eldu zirean
bear zan lekura.

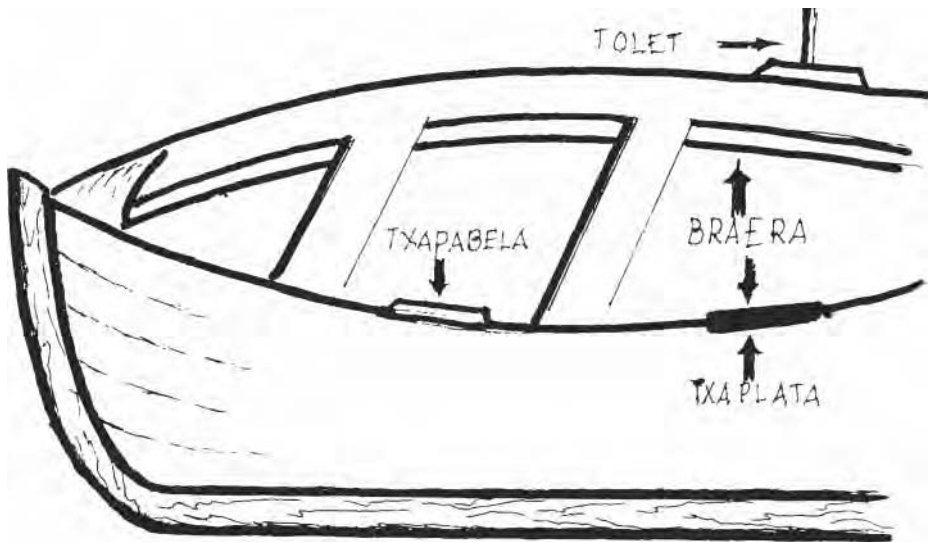
Bizkaitarrak eukelez
ziur alogera,
ezeben garaituten
ioan nai aurrera:
saria irabaztea
orduan zan errez,
batelak bear eban
baina gizonak ez.

la bada Castroko
kaskabel iotzailak,
eztabe ezer baiio
gedar ta barailak.
Baldin nal badozue
izenagaz urten
ezta euskalduna atzera
jnos bñurtuten.

Emen dagoz Bermeo
mutil abjilakaz
eta Ondarroa andia
arrantzaleakaz.
Emen da Lekeitio
leorrez ta itsasoz
bardinik eztaukana
bere alboan inos.

Asko ta asko zagoze abontalari putzak;
baina geugaz bardinak
bakarrik Giputzak:
arfuezkero erremuak
eskuan gogora
euskaldun batela da
bardin zein vaporo.

Eusebio María Dolores Azkue
(1813-1873)

BERTSO BERRIYAK SENPELARREK JARRIAK

(1965) (Manuel Matxin)

1865 urteko estropada batenak

1. —Agoztuaren ogei ta biyan
para dirate plazua,
kantatutzeko la daukadan
memoria animosua,
Ondarrabian txalupa bati
gertatu zaion kasua,
bertso berriyak jartzera nua,
badago zeñek jasua.

2. — Probentziyako gobernadore
Gipuzkoako burua,
legiak ongi dakizkiyena,
au da gizon segurua;
onen ordenaz artu genduen
txalupa bat agurua,
guziyak ala izan ba lute
ametitzeko gogua.

3. — Probentziyako portu geienak
abisatuak ziran-to,
deliberatu degu jartzia
korajetxua izanta;
alkate jaunak agindu zigun
ofizioak esanaa
amabost lagun Getariyara
presentatzeko sin falta,

4.—Amabost lagun txaluparekin
Ondarrabiyan jarriyak,
Getariyara abiratziyan
bederatzi ta erdiyak,
gure txalupa ekusi zuten
zuzen dauzkala neurriyak,
Zumaiatarren kontra jartzeko
agindu zigun erriyak.

5.—Txalupa ontzat juzgatu eta
nal ba genduen artzeko,
esan ziguten Zarautzia joan ta
geren puntuan jartzeko;
Zumaiatarrak izan zirala
gure kontra jokatzeko,

beldur ziraden aiek baño len
premiyua ekartzeko.

6.—Getariyatik Zarautzia joan ta
kayian giñaden jarri,
ia mutillak, korakez asi!
esan geniyon alkarri;
gero mundantza partikular bat
ezpeligute ekarri...
azkenian zer gertatu zaigun
esango dizuten sarri,

7. —Elkar artuta dudarik gabe
aitzaki billa zebiltzen,
gizon bat deika kaia gañetik
etzen beñere isiltzen,
lagun bi joanta jarri giñaden
aren esanak aditzen:
"zuen txalupa ametitzia
eztit barrenak agintzen".

8.—Guk beriala esan geniyon:
"Aizazu, adiskiria,
onekin ere ez da pasatzen
eragin gabe biria",
beste batekin jokatzeko
utzi nezala neria,
naiago zuen bitorioso
ateratzia beria.

9.—Munduan askok agindu naia
badu besteren mayian,
gure txalupa, eztet ukatzen,
ona da bere gayian;
joan dan urtian jokatua da
Donostiako playian,
aurten orrela erabiltzeko
desanparatu naylon.

10.—Askok ba degu besteren ona
begiz ekusi eziña,
gure txalupa desanparatu
Ondarrabiyan egiña;
laguntzalliak izan ezkeru,

lijerua ta ariña,
kontrariyuak jarriko ziran
motelak izan ba giña.

11.—Ondarrabiyan bizi geradl
iñork nai badu ikasi,
esan goguan daukazutena,
arrokeriyan ez asi;
joan dan urtian galdu zuena
aurten gutxi galerazi,
oraingua zen orduan ere
nai bazuten irabazi.

12.—Bizkaiatik bi ekarri eta
nadira ontzat emanak,
geiagoire bai guriak bañon
luziyaguak ziranak,
probentziyako portuetatik
txalupak ziran esanak,
kanpokuaren biarrrik eztu
etxian ona daukanak.

13.—Gure txalupa abilla dala
au jendiaren mingaña!
indarrarekin artutzen zaio
urrian bere tamaña;
arraungilliak onak jarrita
patroia berriz bikaña,
bestela zeñek ondu biar du
aurten egin dan azaña?

14.—Getariarrak ontzat emanta
orain oiek debekatu,

irabazteko beldurra zuten,
bestela ezin kejatu;
barku igualak, eskuk berdin,
Kondeziyuak markatu,
amabost lagun jarriko gera
iñork nai badu jokatu.

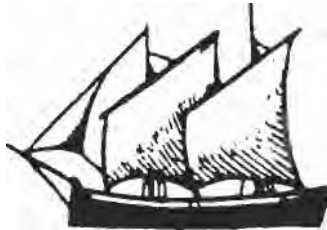
15— Desafiyo au botatzerako
ez naute gutxi biartu,
txalupa jarri berdiñak eta
leon-castillo zein artu;
probentziyako erri batetik
iñork nahi badu agertu,
amabost lagun jarriko gera
zein nekezago aspertu.

16.- Gure txalupe Zubiyeta da
jabiak nai du armatu,
joan dan urtian Atxularrek du
auziya bereganatu;
amasei bertso Ondarrabiyan
orra euskeraz paratu,
obligatuta esanak dira,
ez iñor inkomodatu.

"Vengaran, Francisco Maria
Maochain en moldiztegian.

Se pueden imprimir
Vergara, 23 de septiembre de 1865.

El promotor fiscal
Agustín de Villachica.

BILBAO - KO ESTROPADETA KO KANTAK

**(Ez da agertzen bertso onen Jauberik, ez urterik.
Beste aldetik ez dagoz ondoa batuak. Bederatzi bertsoaldi
agertu ondoren, "Amazazpi garrena esatera nua..." diñoe.
Guk "Ondarru" ko Kantak" liburutxoan agertu ziran lez
argitaratzen doguz.)**

Bermeo treñeru bat zuten aurretik
eta ondarrutarrak segika atzetik.
bandera buelta emanda, asi zeranetik
aiskar pasatu zaie, oyen kostautik.

Ondarrutarrak bueltan etorri zanian
Santurtzear bat zuten, billatu bidian;
oyen planta ikusita lotsatzen ez ziran,
berri etorri gabe, zaudete etxian.

Beste Ondarruko bat listo zan jarria,
ura ikusitzeko ai gure agarria,
asi ziran da ara, mutillak aurrera,
begira gauden danok ikaratu gera.

Bi treñeru ayek, asi ziranean,
jendea ezin egon zan alkarren gainean,
nola da orrenbeste korritzi unan,
inposible ez ba da, etorri di airian.

Txalopa abillenak an pintatu dira
zainda balientiak agertuak dira,
emengo estroparak guretzako dira,
fiestak egitera guazan bai errira.

Fernando Ftuarte, eta Arriola,
iragarrena lagun zan Garramiola,
kontentuz egon ziran, begira zeunden da
mutil balientiak ikusi ziran da.

Estropara geiago izaten ba dira
abisu bialduko dute bai errira,
ondo entrenaturik etorriko dira,
Bilbotarren banderak, Ondarruan dira.

Beste gauzarik oyek ez dauke goguan,
jan da edan ematen, biartzan orduan,
irurak billatzen ziran alkarren urrian,
ondraduagorikan ez zuan orduan.

Bandera bat ederra, sedaz bordatua,
biar delikadua, apañdutakua,
Ondarrutarrentzat dago agindua
Diputazio jaunak, den erregalua.

Amazazpi garrena esatera nua,
ez gaudela aztuak, gu Jaun orren gana,
parte emango dio Diputaziora,
pasa dezan istori, España gora.

Akabera bat ona ematera nua,
neor txartu gabe, beardan moduan,
lenbizi ni naizela, zuek urrengiak
egin zazute uju biar Ondarruan.

ONDARRUA TA PASAYAK JOKATUTAKO ESTROPADAK 25-XI-1888) JOKATU AURRETIK ATARATAKO BERTSUAK - T. Urrosolo

(Getariatik Donostia'ra. Ondarroa' ren denpora 84 minutu Pasara'ren denpora 84,15.)

1.—Gipuzkoako Getariara txalupan sarturik guazen, Pasaitarrekin probatutzera Ondarrutarrak lenbailen, Bizkaitarrakin jokatzeko oyek dediotan zeuden, ikusiko da Donostiara nor allegatzen dan lenen.

2.—Mutil maitiak ez ikaratu egin alegin guzia, zuen indarrak bentzitzeko iñola al bada etsaya, Voz de Guipuzkoa asi dalako desafioka Pasaya, estropada au irabazteko ondarruatarrak azaya.

3.—Zemendiaren ogei ta bosta Santa Katalina eguna, amalau gizon probatuzeko señalatuta deguna, Getariatik Donostiara ez da jornada laburra, galduko ote da betiko fama asabetatik deguna.

4.—Ez gure fama galduko danik modu orretan pentsatu, aprobaturik askotan daude iñork nai ba du sinistu, ofizo ortan ondarrutarrak pruebak emanak ditu, premiyuetan irabaziak banderak ere ba ditu.

5.—Nere anayak, bentzitzia Pasaitarrak ez det uste, gure indarrak egun orretan baldin ba dira len beste, Ondarrutarrak deituko degu gogoz erri ta erbeste, daukagun dana apostatzeko gaudela zar eta gaste.

6.—Bardiñak dira treñeru biak berrogei ta bana oin luza, izar zuriak kostaduetan igual ¡gualak kituzte, korrikan ere diferentzirik daukenik ez det nik uste, aubekin ongi bien indarrak aprobaturiko dituzte.

7.—Guazen, bai, guazen Donostiara baita ere Getariara, sartu txalupan ¡txasokuak leortarrak kotxerara, auzo errietatik jente asko datar gu legez puntu oyetara, Ondarruatarrak, gananzioso behar dezute atera.

ONDARRU TA PASAY

1888 urteko estropadetakuak.
Desapioko estropadak izan ziran.

1.—Estropada bat dala motibo
bertsuak biar ditut jarri,
pasadizua esplikatzeke
jakin nai duen danari,
jokatu baño len oñain ta gero
ames eragin dit sarri,
orregatikan ango istoria
klaro nai nuke esan nik.

2.—Lenengo desapiatu zuten
oiek Bermeoko erria,
zergaitik aurten ekarri dute
Bilbotik fama andia,
eta oiek nola ez bazuten
Bilbon izan zan guztia,
bizkaitar oiek bezela igual
Gipuzkoako kostia.

3.—Egunak jua do egunak etorri
kontestaziorik etzan,
eta gure ustez bermeotarrik
nimbait atrebitzen etzan,
au jakin arte deskantsurikan
iñola Ondarrun etzan,
desapio au azetatzeko
Kofradian tratau zan.

4.—Eldu zanian biaramun goiza
laster jakin zan partia,
emen zala Pasaia tarra
Zarautzera etorria,
guretzat ere ara zegola
nunbait biderik erdia,
komeni zata formalidadiz
joko au zarratutzia.

5.—Amalau gizon portu bakotxak
eta patroia atzian,
gizonak duen abillidadiak
egiteko lizentzian,

kondizivak jarri zituzten
biak arrazoi andian,
jokatutzeke urrengo illaren
ogei ta bosgarrenian.

6.—Pasaian egin sei egun eta
Getarian entregatu,
txit kurioso molla gañera
biak zituzten altxatu,
bietatik bat komenentzia
zeukaten zein apartatu,
Ondarrutarrak utzitakua
biariko zutela artu.

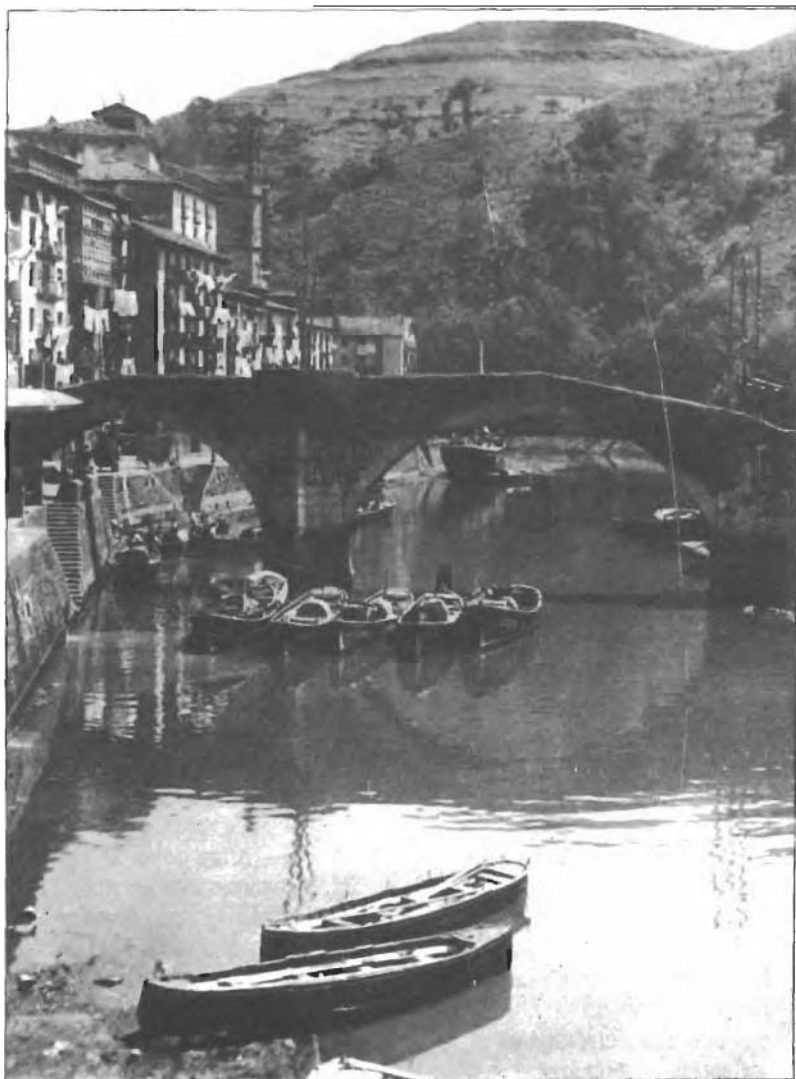
7.—Ondarrutarrak kanpotik ziran
Pasaia kua barrendik,
mutil maitiak, boga aurrera
boga guziok gogotik,
zazpi bapor ederrak or datoz
guardian zuen atzetik,
Klub eko jaunak zainduko zaitu
tranze guzien erditik.

8.—Estropan parian jua ziran
lenengo ordu laurdenian,
andikan laster ogei txalupa
diferentzia bazian,
Ondarrutarrak beti aurrera
bandera artu odian,
naiz da Pasaia San Pedrokua
urruan izan atzian.

9.—Ango patroiak ikusirikan
zekarren diferentzia,
pentsatu zuan tosta berrian
bera birando jartzia,
ori da amairu amalaun kontra
garbiro irabaztia,
ondarrutarrak naiago zuten
konpasa dirijitzia.

10.—Larogei ta lau minutuetan
egin da errekorrrira,
diferentzia guzti guztia
ogetamar segundo dira,
legor tu itxaso milla personak
asko egon dira begira,
Biba Ondarru tu Biba Pasaba
ederki portatu dira.

11.—Jokatu eta orra irabazi.
orra bentaja atera,
agur Pasaia, beste bat a rre,
"Siglo"n bagoiaz etxera,
asarrerikan batere ez degu
len bezin adiskide gera,
amoriozko tratamentua
beriz nai neuke aurrera.

AMBROSIO TA KARRIL EN ESTROPADAKUAK

1890

1. —Milla ta zortzireun da laroi ta amorrian, apustura bat izan degu arraunian, Bizkayan Ondarrua deritzan errian, bandera jartzen zuten eskilla torrian, inbenzible zirala Kosta Kantabrian.

2.—Gipuzkoano asko ori ikusita, izketa farmalian adierazita, pakea gendukela bandera jetxita, bizkaitarrak kontesta gaizki iritzita, % guk ori jartzen degu ondo merezita".

3.—Amalau Donostiar Luis patroï dutela, ez dirade unitu kuadrilla ustela, abisatu zioten biar dan bezela, bandera torretikan kendu dezatela, bestela jokatzeko planta zitezela.

4. —Karta ori artuta ondorean gero, bizkaitar oyek ziran izagarri bero, partidua zerratu digute aguro, esanaz "au sakuan daukagu seguro", depositatu dute milla bana duro.

5. —Zarautzen modu ontan egin da papera, batzuentzat mesedean bestien kaltera, beste kondiziyo bat nua esatera, Donostiarrak bear txalupak otero, Ondarruatarrentzat bietan aukera.

6. - -Fru legua eta gañera pikua, bideak neurtutzero juañ zan nautikua, gizonak probatzeko ba zuten naikua, trayetia izandua amar millakua, Zarautzen firmatu ta bertan sellatua.

7. — Partidua zerratu dute ondorean, indarra ta arronka bazan mingañean, jokatzeko denpora etorri danean, Bizkaitarrak atzetik gureak aurrean, Maixu diradelako uraren gañean.

8. —Batzuek penaz eta besteak gustuan askotab gertatutzen dana apustuan, itzegiten ari naiz gauza bidekuan, zenbaitek atsegin du aderki kaskuan, len Bizkayan ziranak orain Gipuzkoan.

9.—Aspaldian geldirik
zeuden ontzakuak,
orainguan ederki
dira dantzatuak,
mesede egingo diyo
toko aldatuak,
petxu lasayetak eta
zain fiñatukuak,
dira arraunlariak
Donostiakuak.

10.—Ojuka ibilliak
dira kalez kale,
berdiñian ez bada
botatzeko doble,
Bizkaitar oyek zeuden
izugarri noble,
partidua galtzea
ez dala posible,
orain Donostiyari da
bandera inbenzible.

11.—Bandera ta diruak
ta gañera onra,
Gipuzkoan dirala
jakitea on da,
partidua irabazi
ta dirua kobra,
orra donostiarrak
egin duten obra,
au urte batzuetan
ez diteke borra.

12. — Esperantza gogorra
zan bietatikan,
baña batek bearra
ez da dudarikan,
nork esan jokatu dan
kantidaderikan,
etzat iruditutzen
posible danikan,
estudio gabeko
gizonik nautikan.

13.—Asko gizonek daukan
barrengo larriya,
konsideratutzen det

dala izugarriya,
eguzkia uste ta
egin du arriya,
baita zapaldu ere
Ondarruko erriya,
urte au izango da
goguangarriya.

14.—Partidua jua da
esan dedan gizan
% au geuria da esanaz
panparroi zebiltzan,
oyen kontra bidean
gugana etorri zan,
gipuzkoano abekin
beti bildur izan,
arrauak asentatzeko
ori komeni zan.

15.—Alkar probatutzeko
zuten desiyoa,
orain akabatu da
oyen pasiyoa,
gauza onak beti
du estimaziyoa,
irabazi duenak
ostentaziyoa,
gora Donostiyako
tripulaziyoa.

16.—Adios Ondarroa
eta bizkaitarrak,
beste bat arteraño
agur lagun zarrak,
lanak egiten ditu
trantzean indarrak,
nekean galdutako
juntura igarrak,
mutil pizkorrek dira
Joxemaritarrak.

17,—Minutu bat oso
eta segunduak,
aurretik etorriak
bentaja kenduak,
zuek izanik orren
persona sanuak,

defetorik gabeko
mutil lozanuak,
zañik ez dute zuen
juntura senduak.

18.—Ondarruan tristura
Donostiarra poz,
len galduen ordaña
orainguak datoz,
orra bertsuak jarri
arrazoi al kasoz,
nork bere tokiyetan
gauden errespetoz,
ez degu bizi biar
alkarren gorrotoz.

19.—Antonio Sagastume
Alegriakua,
obeto jakiteko
zintzarri errikua,

ontan akabatzen da
nere predikua,
esanik aztuan
estropadakua,
abenduaren biya
jokatutakua.

20. —Azkenengo bertsua
au ogeigarrena,
onekin kunplitzen det
artutako ordena,
ez da lasai egongo
askoren barrena,
probata jakiten da
zein dan a billena,
orrela umiltzen da
arro dabillena.

Antonio Sagastume, "Alegria" koak

BERTSO BERRIAK

1 890 ko estropadetakuak

1. —MilFa ta zortzireun da
larogeita amar urte
abendubaren biya
señaladamente,
berso bi paratzeko
enkargatu naute
gure estropada eder
au dala mediante,
zer ausunto pasa dan
esan bear nuke.

2.—Ogeita zortzi lagun
treñeru biekin,
gizon eskojitubak
beren arraunakin,
estropada egiten dute
batak bestiakin
jendiou nungua zan
nai dubenak jakin,
gipuzkuana zan
biztaytarrekin.

3.— Lekeitiotik zuben
estropadok salida,
iru legua bide
morkatubak dira,
bazala nago zeñek
arraunar tira,
guztiyak ortakuak
peleatu dira,
gauza atsegifña zan
oyeri beguira.

4.—Bizkaitarra asi zan
bastante nekatzen,
petxutik estututa
indarra bajatzen.
Luis potroya asi zan
orduban mintzatzen,
ya mutillok asi
arraunak dantzatzen,
jota paso ditsagun
aurrera guazen.

5. —Luis egiten ziyoten
txit modu onian,
ya nere semiak
egin arraunian,
mutillak alimuan
artu dutenian
ogeira brasa bire bai
golpe bakoitzian
urik ikutu gabe
txalopa aidian.

6.—Bestia duben ian
atzetik ikusi
mantendu arraun oyek
bentaja oni eutsi
etzan arriskatuba
interesa gutxi,
egun millo duro boi
artu edo utsi,
gure donostiarrak
oTro irabazi.

7. —Egun gizon ba daude
eskui to eskerrak
estropon jokatzeko
langille oskarrak,
gastiak geldituta
juan zoizkate zarrak,
eztituzte ikusi
arraunlari txarrak,
donostiyako seme
joshemaritarrak.

8.— Presiso eztira zarrak
sasoi ondikuak,
ogeita emezortzi urte
andik berakuak,
gizon indar aundiko
markas fuerakuok,
beren pulso fiñekin
petxo onekuak,
probintziyako seme
Gipuzkuanuak.

9.—Bizkaitar oyek ere
txit gizon fuertiak
empeñatu dituzte
abilidadiak,
azkarrak dira bañan
guriak obiak,
ori deseo zuben
emengo jendiak,
denok tiratzen gaitu
bakoitzak beriak.

10.—Patroyarentzat ba zan
milla oparisa
fin jokatuko zala
eman zuben itza
etzala mudatuko
beste askoren giza,
Luis Karril jarri da
estropako giltza,
askok nai ez du baño
alperrik dabilta.

11.—Gipuzkoari eman,
Bizkayari kendu,
bere jendearekin
prueba ona eman du,
gizona portatu da
ederki egin du
bere onerikan
etzuben nai galdu,
ez diamanterikan
kobre truke saldu.

12.—Tripulasiyo dana
de jende berdiña,
onek sendatu digu
Gipuzkoan miña,
ain da gizon zuzena
leyala ta tiña,
espiritu utsarekin
bakarrik egiña,
Jainkuak artarako
apropos egiña.

13.—Donostiyak jaso du
onoría franko

arraunian jendia
abilla dalako,
amaren sabeletik,
datoz artarako,
beren ofiziyorik
eztute lagako,
au da loteriya bat
Gipuzkoarako.

14.—Bandera eskribituba
dute erakutsi
kosta kantabriyan
daudela nagusi,
estropa jokatuta
degu irabazi,
berak nai ornen luke
Donostiyan bizi,
berriz eskubetatik
ez dezagun utsi.

15.—Tisiko gelditu zan
guretzat bandera,
medikuak juan zaizka
bisitatutzera,
enfermedade txar au
biatela atera,
iñori egiten ba da
puska orren galdera,
Donostiyara etorri da
leku aldatzera.

16.—Laguntza eskatzen diyot
Amabirgiñari
aditzera emateko
mundo guztiyari.
Parfikulariki gure
euskal erri oni,
nola irabazi degun
bandera eder ori,
jardiñañ asitako
loria dirudi.

17.—Amalau gizon formal
beren desensiyon
Luis patroí dutela
daude kompañian,

tripulasio ederrau
daukagu erriyan,
nai bada errespetatu
kosta kantabriyan,
orra lumero uno
jarri donostiyak.

18.—Geldituko ba giñan
iñor ganatziyan,
presisamente batek
galdu biar zian,
pakian bizi biagu
Jaunaren garziyan,
publikatzera nua
Europa guziyan,
zer jendia atera dan
Kosta Kantabrian.

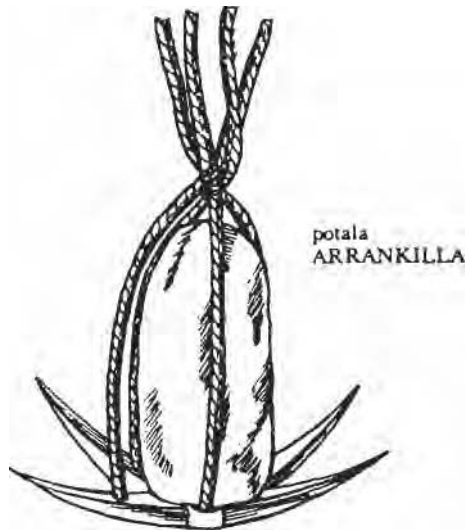
19.—Kantabriyako seme
txapel txikidunak
noizbait ikasi dute
dantzatzen arraunak,
gustiyak ezagunak,
alkarren lagunak,

pakian pasa bitez
gabak eta egunak,
denak portatu dia
biba euskaldunak.

20.—Orra ogei bertso berri
jarri mundurako,
Kosta kantabriyonen
akuerdurako,
memoriyan artuta
iduki geroko,
bosna sentimo daude
paperak salteko,
gizon miserable bat

21.—Biba Gipuzkoa ta
Biba Donostiya,
kanta abek firmatzeko
daukat sententsiya,
Francisko etxeberria
da nere graziya

Francisco Etxebarria

BERTSO BERRIAK ONDARROAKO ARRANTZALE BATEK JARRIAK

1898¹ ko estropadak

1.—Bertso berriak paratuzeko
artu det pentsamentua,
esan bear det nola izan dan
estropadako tratua,
laguntasuna eskatzen dizut
Ama Antiguakua.
zezen da garbi esplikatzeko
ortxen pasatutakua.

2.—Gure txalupa askarra dala
esaten ornen dirazi,
pruebak onera ematen bada
gaituztenian ikusi,
kostrutore bat kaya gañian
esanaz ornen zan asi,
treñeru ori ez da izango
kontxa onetan nagusi.

3.—Lendabiziko jllaren laua
giñan jokatzuten asi,
estropararik jokatzuten guk
or ezkenduan ikusi,
esaten zuten kostautik laster
juango zirala igesi,
baña kontxa ortan ikusi degu
zein izandu dan nagusi.

4.—Esaten zuten illaren lauan
ateratuzten duanak
berriz zorzfian irabaztea
izango ditula lanak,
milla peseta eta bandera
arrapatzen dituanak,
meresi ditu probintziako
eta Bizkayako famak.

5.—Urfebatian donostiorfan
paratu dute bandera,
orregatikan pentsatu degu
etorritzia orrera,
onoreko letra eder batzuk

jarrita dauska erdera,
kofradiako benta etxian
gordeta daukagu bera.

6.—Gure mutillak artzen zioten
arraunai ondo tamaña,
zeregatikan gertatu zaigun
oso kuadrilla biguna,
arraunlariak biskorrak eta
patroya berriz txit oiña
bestela nola eingo genduan
guk egindegun azaña.

7.—Gure patrioiak arraunketa ona
zigunian guri ikusi,
Korajez laister ujuka guri
atzeik zitzaigun asi,
kontxa onetan gaurkuan zuek
izango zera nagusi,
orFa bogatzen egun gutxitan
nola dezute ikasi.

8.—Santa Clama allegatuta
deitu zigun espasio,
mutil maitiak zuekin beti
izaten nitzan fio,
txapela eskuan artuta berak
koraje batekin dio,
auxen naikua dezute eta
ez batere egin geio.

9.—Banderan buelta emanda gero
brankas giñanian jarri,
parrez atzetik asi zitzaigun
begiratur mutillak,
esaten zigun, arraunketa oyeak
arfuagatikan sarri
zubena da ta nasai boatu
ez kasorik ein iñori.

10.— Lenbizikuan saspireun eta gero bandera ta milla, animaturik etorri giñan ara peseta oyen billa, kobardituta etziran egon Manuel eta duadrilla, esaten dute bota dirala saliran amaika milla.

11.—Ogei eta bat minutu eta sei segundo errekorrian, alaxen oyek markatu zuten juzgauan eta errian, tranparik gabe egin degu guk egun argiren erdian, alare sano gelditu gera miñik eztegu gerrian'

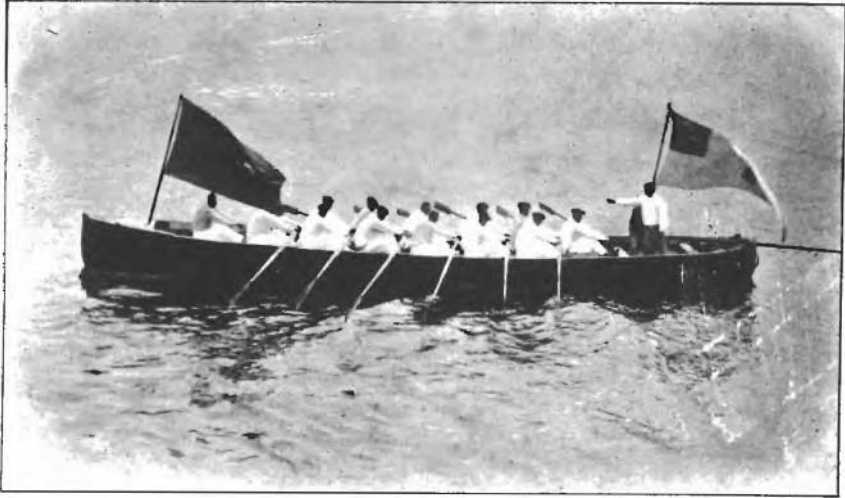
12.—Frabazita genduztenian banderakin ikusi, Donostiako andre batzuek burlaka ziraden asi, ze uste zuten juango giñala kanpora andik igesi, amak semiak badituena orain dezute ikusi.

13.—Gizonezkorik guretzako or etzaigu gaizki portatu, bandera ori irabastia egiñagatik gertatu, atso zar batek erretrato bat bentanan zuan paratu, ondra obia izango zuan ez baldun balu agertu.

14.—Arrokeririk bersoa bertan ez det batere botatu, bata bezela bestiak ere danok giñaden sayatu, ilion laukua eta zortzian biak zaizkigun gertatu, Manuel eta bere kuadrilla ondo ein dira portatu.

15.—Amabost bertso jarri ditugu tokatutzen dan legian, errematia eman nai diot adizkidetasun onian, patroya sano gelditu zaigu kuadrillarekin batian, akaso buelta egingo degu beste urtgeren batian.

ESTROPADETA KUAK

1902

BIBA MANUEL BEITIA TA BERAREN
KUADRILLA

txikia izanarren izan leike abilla,
etzion ikututzen arraunekin gilla.

Santurtze, Elantxobe, Zierbanakuak,
Armintza ta Bermio ta Oriokuak,
baita ere ba ziran Desiertokuak,
baña bitorioso Ondarruakukak.

Errege jauna Alfonso XFFF baporetikan
begira

ikusi zuen nolakua zan txalupa orren
salida,
aldameneko ministruari galdetu zion
segiran,

aber oiek nunguak diran, Ondarrutarrak
dira.

Ondarrutarrak egiñak dira izugarrizko
markia,
arriturikan gelditua zan begira zegoen
jendia,
uran gañian orrenbestian arraunian
korritzia,
beste gauzarin ez da suter indarraren
bentajia.

Kornetaren soñua genduen salida,
makiñatxo bat jende zegoen begira,
arraunari gogotik egiñikan tira
Florak eraman zuan alango salida.

BILBAO " KO ESTROPADETAKO KANTAK.

1. — Kontrario asko ikusiarren,
ez dira bate sustatu
Ondarruatarren asieria
dabai zayote gustatu,
aurretik asi ziran txalupai
kostautikan pasatu,
mutil abillak ikusi ziran,
eziran asko nekatu.

2.—Oriotarrak etorri ziran
irabazteko ustian,
pentsatu zuen arraunaririk
ezuala Biakaian,
panparroi onek ibilli ziran,
sosegau ezinik kaian,
marka polita egin dute oso,
Portugaletako playan.

3.—Ondarrutarrak eginak dira,
izugarrizko markia
arriturikan gelditu zan
begira zegon jendia,
uran gañian orrenbestian,
arraunian korritzea,
beste gauzarik ez da suerta,
indarraren bentajia.

4.—Bermeotarrak arrazoyakin
saiatu dira gogotik,
sokakin lotu erramoa eta
buelta emanak lepotik,

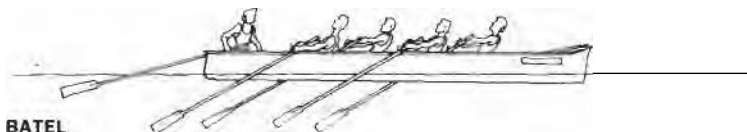
oyek ola probatu dira,
ez dakit bada zergaitik,
modu orretako sistemarikan
ez da ikusi oraindik.

5.—Errege Jauna Alfonso XFFI,
baporetikan begira,
ikusi zuen nolakoa zan
txalopa orren salida,
aldameneko Ministuari
galdetu zion segira,
aber oiek nunguak ziran,
oiek, ondarrutarrak dira.

6.—Bermeotarrak asi ziran
edozer gauza esaten,
alaxe ere aien ikaratzen,
lendabizibo tiruarekin
emango digu aditzen,
atxekiarik ez degu biar,
asi arraunak dantzatzen.

7. —Zazpigarren bertsoarekin
akabatutzero jaunak,
beste asko pasatuarren,
ezin esplikatu danak,
mundu guztiak emango ditu,
merezki dituezten famak,
ajola gabe uju egin zazu
biba ondarroatarrak

(Jose Manuel Fmaz 'ek jarriak 1902)

BILBAO² KO ESTROPADAKO KANTAK.- 1902

Premio onak dira aurtten Bilbon

jarri,

beti abiso zeuden ondarrutarrar,
guzi bezela beste bizkaitar danari,
izugarria zala bandera eder ori.

2.—Santurtze, Elantxobe,

Zierbanakuak,

Armintza ta Bermeo ta Oriokuak
baita ere baziran Desiertokuak,
baña bitorioso Ondarroakuak.

3.—Armintza ta Bermeo, lelengo

salida

ondarrutarrak listo, atzetik jarri da
bi minutu bentajan , asiak ei dira
Manuel banderara lenengo etorri da.

4.—Trenian legorretik, ziraren

etorri,

guk irabazikogu, esanez alkarri,
mingañaz planta asko, gitxi
arraulari,
ezin segi zioten ondarruatarrari.

5.— Manuel Beitia, zu zera mutilla,

irabasi dituzuz, zuk iru batalla,
animas juaten zera banderaren

billa

saiatu zera lasai, kontrario billa.

6.—Bizkaitak utzak ziran

anunziatuak,

bakarrik izateko estropadakuak
baña tranpa etorri dira Oriokuak,
ondra onian ez dira oiek geldituak.

7.—Gure aurretikan zan

Bermeotarra,

ikusiaz geroztik egin zuan farra,
lepotik arraunera zeukan soka

zarra

ez dituzte atera, o sistima txarra.

8.—Milla peseta eta, gañera

bandera,

lenbizikoarentzat jarria zutena,
bigarrena etzan milla, eta biak

atera,

irugarrena ere zuzen markatzia.

9.— Manuel Beitia ta Angel da

bestia,

irugarren patroia, da Bruno gaztia,
jentia alegratu da, oiek ikustian,
Bilbaon altze dezue zuek onoria.

10.—Amaike treñeru giñan Bilbaon

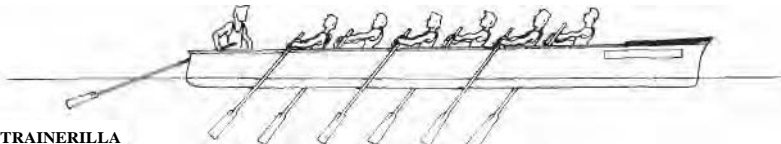
juntatu,

portu bat Bizkaitikan egin zan

faltatu,

entsaioan asita gero erretiratu,
ez dakigu gizon oiei, zer zaien

pasatu.

TRAINERILLA

1902 KO ESTROPADETAN, ONDARRUTARREN KONTRA EGIÑIKO BERTSO BERRIAK

1. — Milla bederatzia eunerekin
gañera beste bi une
Kristo mundura jαιο zanetik
asi ta orain bitarte,
Bizkaiatikan Gipuzkoara
egonagatik aparte,
pentsatzen etzan itzegiteko
bidia jarri digute.
2. —Ondarruatik etorri dira
Oriora abisoak,
ori edozeñek pentsa lezake
ez dirala preziosoak;
oso kontentu ornen dabilta
ango agure ta atsoak,
dana arrotu baño lenago
jarri biazket bertsoak.
- 3.—Estropara bat premiyokoa
Bilbaon izan meriyo,
Ondarruako kuadrilla ori
ez dogo oso seriyo;
lenago aFtu etziran baño
orain ornen dira iyo,
bañon zertako esan tranpiyan
ibilli dala Oriyo?
- 4.—Bilbaotikan gure billa zan
jaun bat etorri propiyo,
lenago ere franko azaña
egiña genden meriyo;
jonalagatik izandu gera
ez giñan boluntariyo;
biar bezela itzegin, jaunak,
gezurrak eztu baliyo.
5. — Nola Oriyon dagon jendia
oso indartsu ta bero,
orregatikan estroparara
mugitzen gera aguro;
eman ziguten mantenua ta
eguneko s^giña duro,
gañera kanpo asko idusi
kontentu gera entero.
- 6.—Ondarruako pasadizuak
jarri nai ditut kantetan,
asunto ori lastima baita
bukatutzia batetan;
oiek beñere ezin kabitu
tokatutzen dan marketan,
berak txapola luziagoa
eraman zuten tranpetan.
- 7.—Txalopa ori eraman zuten,
punta biyetan moztura,
zer malezitan ibili diran
ez gaude oso aztuta;
eman dizkiten kuarto oiekin
dabilta guztiz poztuta,
bañon ala ere ez dira jarri
bizirj aberastuta.
- 8.—Oriotarrak momentu arfan
dantzatu zuten arrauna,
lastimaz zuben danetatikan
txaloparikan txarrena;
ain zan ariña eta sinplia
batela zirudiyena,
bañon alare guretzako zan
premiyoa laugarrena.
- 9.—Gure txalopa aieri eman,
berena guri trukatu,
galdetu giñan apustu bat
nai ote zuten jokatu;
etzuen iñork baietzik esan,
ixilik ziran geratu...
orain eztakit orretaraño
zeñekin diran berotu.
- 10.—Beren tranpiko txalopa oiekin
an ziranian ikusi,
Bilbao aldeko jende juztiyak
itzegin ziyen itxusi;
begira zegon publiko dona
fueraka zitzaien asi,
beren tokira joan ditezela
ostera andik igesi.

11.—Señalatuak berrogei ta bat
oin jarri zuten luzian,
bañon oriyek ezin kabitu
tokatutzen dan klasian;
beste guztiyak nastuziatik
kasikan ara joan zian,
bañon ez dute millonario
aundirik sarta etxian.

12.—Oriorekin zer egiñikan
etzenduten apustuan,
kulparik gabe burla egiñaz
jarri gaitu desgustuan:
Ondarruako kuadrilla ori
ari zaigu pretestuan,
oiek gañako arraunlariñak
ba dirade Gipuzkoan.

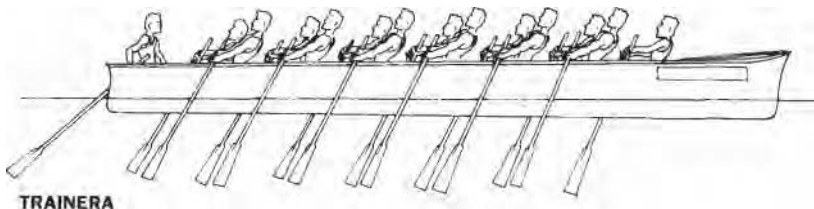
13.—Ondoren artan berak ziyoten
nai zutela uniyua,
bañon aguro mudatutzen da
zenbaiten oponiyua;
Gipuzkóaren kontra da beti
gizon oyen geniyua,
ardotarako gaña etzuten
Bilbaoko premiyua.

14.—Jende guztiyak ba daki zer dan
arto duten apustuba,
oriyen bolsa betia año
izan biar du ustuba;
amazazpi milla errial artu
sei milla pezta gastuba...
txalopa ortako soziedadia
laister da aberastuba.

15.—Azaña ori egin dutela
ez da oiekin atsegin,
guztiyen buru berak daudela
egiten dute otsegin;
seguru uste zuten denboran
zuten len ere utsegin,
obe dezute Gipuzkoari
errespetoan itzegin.

16.—Amaseigarren koplá onetan
nijua errematera,
Ondarruako mariñelentzat
orra bertsoak otero;
iñork erosi nal balituzke
saltzeko daukat papera,
arreglatuko gera tratuban,
etorri eramatera.

(Juan Bautista Urkia Portu,
"Gaztelu" Aginagakoak)
Fmprinta de Martín, Mena y Cía.

ASMO ONAK, GERTAERA TXARRAK

1916 ko estropadak

1. — Milla bederatzireun
ta gero amaseyan
Agorraren iruban
izan zan Donostiyan
paperetan jarririk
juan dan aspaldiyan
preparatubagatik
nork bere tokiyan
egunaren erdiyan
jende asko guardiyan
danok inbiriyan
ori bagenekiyen,
zein zan geyena jakin nai
kosta guziyan.

2.—Lenguan etorri zait
enkargu bat neri
bertso bi jartzeko
kuadrilla oyeri,
Donostiya, bi Pasai,
Zarauz eta Getari,
premiyoric onena
eman Oriyori.
Ainbeste komeri
batak bestiarj,
inkurriyo ori
gezurra dirudi,
danak eragin diye
lengo markari.

3.— Kuadrilla ederra da
Oriyon azaldu
Manuelek mutillak
ditu apartatu,
sayuak maiz egin
ondo gobernatu
kontu artzalliekin
goiz goiz oyeratu
txin ondo mantendu
alegiña lagundu,
ezer ere ez kendu,
ederki egin du
orreatikan premiya
berak eramandu.

4.— Lendabiziko biyak
Getariyarako
itz ori zabaldu zan
asi ordurako,
munduban pasatzen da
zenbait orrelako
baña zer gertatuba
askoz ere okergo;
erronka bol franko
ez obe dalakoren
gutxi bestentzako
asko berentzako
arrazoi ederra zan ori
gero esateko.

5. —Treñero Elkano dala
txit kuriyosua
egatzi bat dirudi
ain airosua,
baña donostiarrak
aurrera pausua,
Olaizola berriz
donen gurasua
apenas mantsua
gizon gustorua
sustantzi osua
ez orgullosua
atzian gelditu da
oyen usua.

6 —Iloren amarrian
dirade plantatu
Donostiya ta Oriyo
berriz armatu
oitura dan bezela
txalupak trukatu,
goizetik egualdi txarra
zitzagun azaldu,
ostalariyak kontentu
digute lagundu
piska bat mantendu
asko samar kendu,
artako daguenak
ori egiten du.

7. — Lendabizi kondiziyuak
ondo irakurri
nork bere balizetan
urrenajarri,
Oriyoko txalupa
aundiya izugarri,
gizon txikiyak askar
ori nola ekarri
begira giñan jarri
bat aurrera korri
genduban igarri
etzirala elbarri,
ijituak saltoka
zaizkigu etorri.

8.—Astelenian danak
meza nagusira
funziyuari eman
zayo segira
pormal egin dute
elizako jira
gusto artu dutenak
amaika badira
jakin da segira
ez izan kupira
batzuben egokira
bestiak oker dira
gure oriyotarrak
portatu dira.

9.—Arratsaldean berriz
erretratistarekin
Manuel jarri dute
bost banderarekin
aingeru bat bezela
plazaren erdiyan fin,
errespeto ederrian
bere kuadrillakin
treñerarekin
nor bere arraunakin
gizon bat berekin
obeto izan zedin,
Getariyan pentsatuba
Oriyon da egin.

10.—Gero berriz egin dute
beste banketia
zortzigarren egunian
erbi-jatia
gizon batek pentsatu
zuben ematia
duda gabe izango zan
oso amantia
kuadrilla ark maitia
zalako fuertia
gañera es koardia
txit balientia
gertatuko zitzayon
irabazia.

11.—Juan dan urtian Oriyon
galera aundi yak
paperan beintzat ala
ziran jarriyak uste det bueltak ere
dirala etorriyak
egundaño gauza onik
ez arrokeriyak
orra komeriyak
gaude igarriyak
aurten irabaziyak
jaunari graziyak
ordañetan izaten dira odolkiyak.

12.—Oraingo majuba juanda
Oriyo aldera
noiz nai ez da izaten
orrelako era amalau milla errial
dirutan atera
urrezko medalla eta
sedazko bandera
trabesak gañera
guztiyak batera
izan da aukera
egin da kostera
azer neguba aurten
sano izaten bagera.

BERTSO BERRIYAK, TXIRRITAK JARRIYAK

1916 ko estropadei

1. —Bertso berriyak jartzera nua
euskera eder batian,
kulpa gabeko jente umillak
lotu gaituzte katian.
Gu askok autan ibilli gaitu
tabernetan da kapian,
tximillu txar bat asi da artza
artu nairik ankapan,
bazar guztiyak nastuko ditu
uzten bazaio pakian.

2.—Liburutikan letuta dakit
Getari zerbait ba zala,
zenbait tokitan presentatua
mudatu gabe azala,
biotz oneko jende ondradu
prestua ta serbitzala,
lareun urtian eman diona
Kantabriari itzala;
zuek Oriyon zein dezute guk
emen Elkano bezela?

3.—Asarratzeko ainbat badegu
zerbait inporta zaganak,
kopeta illun jarriko degu
sentimenturik degunak;
gu mendeaturik egin dituzte
esplikaziyo legunak,
gaizki esaka ixildu gabe
arratsak eta egunak,
eskerrik asko, begi okerra
eta dituzun lagunak.

4.— Indartsua ta korajetsua
beti izan da Oriyo,
niz ez det inñor bera jetxi nai,
al dan guziya gora iyo;
bertsuak jarri dituztelako
gaude pixka bat seriyo,
bi erri autan artu gaituzte
txaboi bat dala meriyo,
obrak begiyen bistan or daude
gezurrak ez du baliyo.

5. —Aita Elkanon seme maitiak
gure eeriko personak,
Españian da Franzian ere
guztiyen buru izanak;
garai arretan umil ziraden
orain arro dabiltzanak,
oraindik danak ez dira illak
denbor artako gizonak,
mundu guziya bildurtu zuben
Getariyaren izenak.

6.—Amalau gizon arraunlariyak
beren txalupa ta guzi,
ez det kuadrilla bizkorragorik
itxas gañian ikusi,
illabetian iru batalla
zituztenak irabazi,
emen ezikan Bayonan ere
Getariya zan nagusi;
orain bertsuak orFa jartzia
guk ez genduben merezi.

7. —Kulparik gabe jarri dizkigu
begi okerrak bertsuak,
inposible da lau zientziak
ote dituen osuak,
orren kontuak getariarrak
ongi dauzkagu jasuak,
beti gureztat azaltzen dira
endredadore batzuak,
indar gutxiko bularra zuben
ura azi zun atsuak.

8.—Zelebria da kulparik gabe
jarri diguzun disputa,
ze adelantu espero dezu
okasiyua piztuta?
Zure kontuak getariarrak
ez daukazkigu aztuta,
guri bertsuak jarri ta saltzen
sos batzuekin poztuta,
zer nai orlako erdi txoruak
juziyorik eztuta.

9.—Jai-goiz batian ikusi nuben
Zarautzera etorriya,
pranko altutik mintzatutzen zan
ona zeukan eztarriya;
arrazoi gabe desonratu du
pakian daguen erriya,
toki onian allegatu da,
artuko zaió neurriya,
gogotsua da kantatzen baña
jakinduriyaz urriya.

10.—Guri berfsua jarfzia orrek
egin du pranko itxusi,
iñoren ere lizentxi gabe
gero kantatzen zan asi;
Zarautzen nota portunatu zan
neronek nuan ikusi,
bi aguazillak kargu artuta
bere papera ta guzi,
preso sartuko ez baldin bazan
larri juañ zan igesi.

11.—Tokatzen ez dan gauza txar asko
guregatican esan du,
aurten atzetik etorri arren
ezkero txarrak izandu,
kulparik gabe kantak jarfzia
jendiak damu artzen du,
guztuyen buru balitz bezela
erri guziya sartzen du,
ez nuen penik zerbait azaña
zerorrek egin ba zendu.

12.—Oriyo ere gelditu ezan da
aurten gu gauden moduan,
Getariyatik etzan bertsorik
aiantzat izan orduan;
gorroto txarrik ez degu baño

lengo kontuak goguan,
eskuetako arraunak ere
jokatzeko eman ginduan,
ongi egiñak gaizki askotan
pagatzen dira munduan.

13.—Kontrariyoric gabe egondu
giñan amabi urfian,
emen da Bilbon,ta Baionatik
San Juan de Luz bitartian;
gure atzetik segitu eziñik
asko zebiltzan neokian,
desafiyuak izaten dira
projimuaren kaltian,
errespetua guardatu zuben
Zirilo zebillen arfian.

14.—Berfsuen bidez emen jendiak
pena pixka bat artzen du,
eskarmentua ikustiak bat
juiziyuan sartzen du;
bera aldrebek dabilen batek
martxa guztiya galtzen du,
au aditu ta Zirilo zarrak
bere koleran esan du;
"Oriyotarra paore baizik
eztiyet egin izandu".

15.—Etsai gaiztua saiatutzen da
justuba tentatutzeko,
motiborikan asko izan da
gu eskarmentatutzeko;
aiek etzuten eskubiderik
gure konduta galtzeko,
ordena nuben bertso oriyek
paperan piantatutzeko,
Santa zarrak eta Zirilok
jaietan kantatutzeko.

BERTSO BERRIYAK ANTONIO ELIZALDEK JARRIYAK

1919

1. — Donostiyatik Oriyorako
bertsuak dituzte jarri,
Bilbaon zerbait egin dutela
arro dira izugarri
suertez irabazi duena
guziyok degu igarri,
txalupa berdiñakin jokatu
nai ba dezute, etorri.

2. —Agorrillaren zazpiyan giñan
Kontxan jokatzan abitu,
Donostiyako bati arrauna
ausitzia egokitu,
berriz jokatu gabe orduan
iñola ezin kabitu,
orain guk desafiyo eginda
ikaratuta gelditu.

3.—Bilbooko estropada eginda
ojak zabalduzen asi,
oietan zegon "gaur Kirikori
iñork ezin irabazi",
txalupa berdiñakin ezgera
bear bezela ikusi,
ez esan zuek zeratela orain
Kantabriyako nagusi.

4.—Nere lanakin arrazoiakin
eman nai diyot segira,
kosta guziko arrantzaliak
jarri zaitezte begira;
txiripazko premiyo orrekin
ixildu gabe ai dira,
oik baño arraunlari obak
Kantabri ontan badira.

5.— Bertso oietan jartzen dīgute
ondatu dala Oriyo,
oiek ez bezela guk erriya
aspaldiyan degu iyo,
berak biartu gaituztelako
egin zaie desafiyo,
pozik jokatuko zuten baldin
egon ba ziraden fiyo.

6.—Geiena zein geran ikusita
ori bear zan bukatu,
oriyotarrak arraun lanian
berriz nai zuten nekatu,
Donostiar da Zumayarrakin
bear genduen jokatu,
paperetan gezurrak jarrita
biyak digute ukatu.

7.—Gizon oiekin gu jokatzeko
jarri giñan beriala,
bildurtu ez ba ziran uste dot
nik etorriko zirala,
Zumaiatikan esan digute
txalupa igual dirala,
ori sinisteko ez pentsatu
orren txoruak gerala.

8.—Patroiakin muturka gaudela,
ori gezurra sortzia!
nunbait pentsatuko zuten oiek
guri neurriyak artzia,
zer dala uste dezu ez diran
gauzak paperan jartzia?
Orrelakuak merezi luke
presidiyuan sartzia.

9.—Txokolate bera jatxi naian
daude kopetak beztuta,
zenbat irabaziyak dituen
al daukazute aztuta?
Amabi saiotan bat besterikan
oraindik galdu eztu-ta,
orren arraun soñura guziyok
egoten giñan poztuta.

10.—Entierrua egiten biziyai
ibillera itxusiyak,
ori gaizki dagola diyote
persona formal guziyak,
umil askorik Kontxa aldian
daduzkagu ikusiyak,
gu gerade jostatzen oieri
nolanai irabaziyak.

11.—Oien izketa gure artian
dago ederki jasua,
ez al zazute akordatutzen
lenagoko erasua?
iru urte da artu zutela
izugarrizko mazua,
negarrez egon ziran orduban,
etzuten egun gozua.

12.—Orduban zer izan nuen orain
nago adierazteko,
tostan ezin ondo kabituta
arraun lanian asteko,
gizon petrak batek esan zuan
serrakin anak mozteko,
ez al zan inor ari orduban
bizkar ezurra austeko?

13.—Erri txiki au menderatzeko
Jose Martitarren grina,
Oriyon daude arraunlariyak
ba dira oientzat diña,
gaizki eska jardun dirade
guretzako alegiña,
lengo epurdikuak sendatzen
badaukate zer egiña.

14.—Banderakuna egualdi txarra
go zetikan izugarri,
arratsaldina jokatu zala
esan giñiyon alkarri,
Jose Maritar oiek gelditu
ziran oso lotsagarri,
teatrorako funtziorikan
orduban etzuten jarri.

15.—Donostiyako kaie onduan
juan dan igande batian,
Kirikoren azañak kontatzen

arrabtzalien artian,
gizon batek esan ziyen: Egon
au aditu bitartian,
bandera bat besterikan ez du
ogei eta sei urtian.

16.—Bear ez diran kontuba franko
aditu da oiengandik,
paperetan aitzaki asko ta
jokatu nai ez inondik,
emeretzi urtian bitan bestetan
ez degu galdu emendik,
Oriyon ba da indarra eta
abildadia oraindik.

17. — Mapatik iya borratu zala
esten digu erriya,
ori jarri zuana burutik
egongo zan elbarriya,
baña Oriyon dago bandera
pilla ikaragarriya,
ta urrezko medalla ederra
Biarriztik ekarriya.

18.— Emezortzigarrengo bertsua
orain nuan esatera,
nere kistabak, galdetze-izuet
gezurrik jarri ote da,
Donostiar da Zumayarentzat
orra nik kantak atera,
lenguen ordañak ikasteko
artu zazute papera.

1919 ko agorrillaren 7 an egin zan estropada

Fru treñeru ziran eta onela gelditu:

- 1.—Orio.
- 2.—Pasai San Pedro.
- 3.—Donosti.

MILLA BEDERATZIREUN ETA OGETABATEKO ESTRO PADAK

(Bertso onein eglllea, Juan Jose Sarasola, Lezokoa, dala uste da')

1. —Milla bederatzireun kunpliturikan

ogei ta batian aurten
arraunlariyak probatu dira
zenbat talentu daukaten;
oien bertsuak ateratzeko

nola agindu diraten,
gaizki andirik itzegitia
eztit goguak ematen.

2. —Agoztoaren ogei tabatian

modu egoki askiyan
zazpi txalupa jokatu dira
estroparan Donostiyari:

alegiñian sayatu dana
zertako artu gaizkiyan?
oietan aiña fama duenik
ezta Gipuzkoa guztiiyan.

3.—Bi igandetan jokatu ziran

au ion lenengo saiva,
diru askoko premiiya zan
entzuten desafiiya;
ontzi bakoitzak amalau gizon
tripulaziyo jaiva,
beti urian peliatzen da
itxasorako jaiva.

4.— Pasaia Antxo eta Getari

Zumaya, Ondarrabiiyak,
Jose-Maritarra ta Oriyo
ziyoten estugarriyak,
danetan gizon balerosuak
probatzera etorriyak,
kalte aundirik eztu izandu
Donostiyako erriyak.

5.—Orain bezela alkar artuko

baluteke bi Pasayak,
obe luteke patrioiak eta
orduho txalupa zaiok;

auzo erriyak, etzaitezela
izan alkarren etsaiak,
amistadetik pasatzen dira
egun batzuek lasaiak.

6.—Markik onena Oriyok zuen

Pasayakua bi garren,
irugarrena Donostikuo,
Getarikua laugarren,
bostgarrengo Zumaiakua,
diferentziyan alkarren,
bestiak ere portatu dira
aik año egin ez arren.

7. —Bost oyek beren irabaziya

jaso dute lenbiziko,
lau onenaren bi garren prueba
illun ogei ta zortziiko;
ta beste biyak deus eman gabe
etziran noski utziko,
berak obiak gerta litezke
emendik urte gutxiko.

8.—Bitorioso nai duten danak

alkarrentzat kontrariyo,
bildurrik gabe datorranari
alare inporta diyo;
beren txalupa ganbatiyak
trastornatzen du Oriyo,
pazientziya artu bearko
gauz ori dala meriyo.

9.—Lenbizikuan lenengua ta

bigarrenian azkena,
ustez seguro zegon jokua
galtziak ba du bost pena,
itzez ta obraz ezagutzen da
ballientiak zoaztena,
alare ezin esan liteke
oberik iñon eztena.

10.—Kosta guziyan itxas gizonak
izanagaitik fijuak,
erri danetan aman semiak
bai daude anka bikuak,
Jose Monitor obek ez daude
nolanaiko mutikuak,
famatuenan marka pasota
aurrera Donostikuak.

11.—Orretarako amaiketari zan
batelaren apostua,
gero txalupa preparatzia
iñork etzaukan aztua,
aberatsaren boltsillotikan
eragiten da gastua,
lege zarreko funtziuetan
norbaitek ba da gustua.

12.—Beren balizan nola prestatu
jariyak zeuden kontuan,
konpotik berriz beti bezela
iru millaka puntuan,
ogei minuto sei segundokin
ta gañera lau kintuan,
atze aurrera indako markak
Pasayakuak zituan.

13.—Nola lenago artuak ziran
oyek beren mereziya,
zazpi milla ta bosteun peseta
zuten oraingo graziya,
bi milla eta berrogei ta amar

duro da kontu guziya,
premiyua oiek eta bandera
Pasaia irabaziya.

14.—Kontxatik eta kaie aldetik
zetorren alaitasuna,
bakoitzak bere alderdirako
beti degu naitasuna,
itxasoz eta legorretikan
nola izandu dan sona,
publiko dana juzgatu dute
ogei bat milla persona.

15.—Trabesagatik jente artian
izan da zenbait atake,
disputarikan ez izatia
geienak obe luteke,
famiyaren kalte ezтана
disimulatu liteke,
danak esaten asi ezkeru
kontu geiegi niteke.

16.—Biba Antxo ta Ondarrabiya,
nai zaituztegu gora iyo,
biba Zumaia, zureztat ere
badaukagu amoriyo,
biba Pasaia ta Getariya,
Donostiya ta Oriyo,
aurtengo fama jaso bezote
tokatzen zayon meriyo.

(Imp. J. Díaz - Irun)

BERTSO BERRIYAK, DONOSTIAKO ESTROPADARI JARRIYAK

Pello Zabaleta
1922 urtekoak

1. —Milla bederatzireun
eta ogei ta biyan,
gañera Agorreko
iHan beatziyan,
Elkano onratzera
Kosta Kantabriyan
ogei milla persona
nere iritziyan,
estropasa ikusten
ba zan Donostiyan.

2.—Zazpi txalupa ziran
or apuntatuak,
aurtengo estropadan
jokatutzequak,
Bizkayatik bakarra,
sei gipuzkoakuak,
Ondarrabi, Pasaya
bi Donostikuak,
Zumaia ta Santurze
ta Getarikuak.

3.—Plaian juntatu ziran
juraduengana,
suertia botzera
au lenengo lana,
Bizkaiako Santurze
den da aurrena,
Getariya bigarren,
Pasaya urrena,
Ondarrabiyakua
gero laugarrena.

4.—Juraduak salida
oiei emanikan,
Getariya sartu da
danen aurretikan,
Pasaitarrak an zitun
laister ondotikan,
gero Santurtzetarrak,

gogor jogatikan,
Ondarrabitarrakin
etzun arronkikan.

5.—Oiek allegatuta
berriz jokatzeko,
iru txalupa zeuden
elkar probatzeko,
bi Donostiyakuak
etzeuden galtzeko,
Zumaia ere firme
peleatutzeko,
al ba zan Getariyan
marka borratzeko.

6. — Soterotxon mutillak
jo dute gogotik,
bandera jokatzeko
geld itz laga itik,
arrauna dantzatuta
sartu da aurretik,
gero Bizkon kuadrilla
gaztia ondotik,
irugarren Zumaia
oriyen aizetik.

Soterofxo, donostiarren patroia zan.
Bizko, donostiar beste kuadnllarena.

7.—Getariyak markarik
onena zubela,
Donostiya ta Pasaia
berdin ziradela,
zein banderako berriz
joka biar zela,
juraduak itzegin
omen zuan ala,
bañan jendiak diyo
posible etzala.

8.— Berriz jokatu dute
urrengo jayian,
juraduak jarrita
biyak arrayian,
baldin ba zeuden ere
probatu nayian,
seis segundoz Pasaia
sartu da aurrian,
geiago diralakoz
aurten arraunian.

9.— Pasaia biar zuen
bandera jokatu,
aguro aitzakiya
ziyoten plantatu,
Donostiyak galizia
etzae gustatu,
tranpetan bedenikan
bandera nai artu,
argatikan zituzten
deskalkifkatu.

10.—Au da Donostiarren
protesta guztiya,
Pasaitarrak zutela
lagun bat berriya,
bañan sobra zekiten
etzala egiya,
baizik baten izena
alrebes jarriya,
enteratu etzedin
bere familiya.

11.—Juraduak argatik
ditu kastigatzen,
bañan oinbesteraño
merezi etzuten,
bere burua eztu
askorik edertzen,
mutil gizarakuak
alperrikan lertzen,
ori egitekotan
ez utzi jokatzen.

12.—Arraunian etziran
alperrikan asi,
zenbat lan egin duten

ez el da ikusi?
Alare premiyorik
gabe daude utzi,
nekiya beste gauzik
ez du irabazi,
Pasaitarrak etzuten
aurten oi merezi.

13.—Frabazi duenai
kendu ganantziya,
ori arrapatzen det
gauza itsusiyaa,
Arrillagan kuadrilla
onrak mereziya,
bañan egin diote
nai duten guziya,
Pasaia fueratu ta
sartu Donostiya.

14.—Danak dira pizkorrak
eta indartsuak,
bañan oriya lanak
gaizki juzgatuak,
zeñek dituen kulpak
daki publikuak,
ez gera inozente
engañatzeukuak,
estropada lkusten
izandutakuak.

15.—Berak faltatzen dute
juan dan aspaldiya,
nonbait oien legiak
ez daude neurriya,
besterentzako jartzen
saiatu erriya,
banderak irabazten
dituzte tranpiya,
kontzientzirik ez da
orlako tokiya.

16.—Orain dala bi urte
oien aziyua,
Kirikok égin zuen
falta aundiya:
Zumayan baliza sartu
enbarkaziya,

bañan oientzat beti
erremed iyua,
lotsa gutxikin jaso
zuten premiyua.

17.— Reglamenteu bat ba da
juraduak jarriya,
kanpotarrei artzeko
ederki neurriya,
etxeuak libre egin
nai duten guztiya,
biar bezela egin
balitz justiziya,
banderikan gabe zan
aurten Donostiya.

18.— Saltsa edo aitzakiya
badute betiko,
onra aundirik ez dute
orFa irabaziko,
urtero bandera nai
dute Donostiko,
naiz dala Soterotxo,
igual Kiriko,

ez dira Pasaitarren
nagusi jarriko.

19.— Donostiko koskero
arraunlari azkarrak
kosta guziyan uste
dirala bakarrak,
ederki probatuak
dirade indarrak,
saiatugatikan
Joxe Maritarrak,
aurten nagusi dira
gora Pasaitarrak.

20.— Ogei bertso berrikin
nere esplikaziya
aurten pasatu darlo
gauza seriyua,
irabazi duenai
kendu premiyua,
gastuak pagatzeko
zer alibiyua,
bandera biar zuben
tripulaziya!

Tip. Valverde-Renteria

(Kiriko, Donostiko patroiz izan zan)

(1.000 bertso paper atara ta egun berian saldu ei zitun Pellok Errenderi ta Pasaian. Paper bakarra gelditzen zaiola, ondarrutar bat urretatu ta bosteun eskatu Bakarra emon eta nai ba eban berak atarateko esan eta alaxe, ondarrutarrak be inprentan atara el zituen bertso oneik).

GORA ORİYOTARRAK

1923 ko estropodak

1. —Donostiyan jokatu dirade estropa ikusgarriyak, orregatikan nua oyeri jartzera bertso berriyak, geren denporan oyen izango dira goguangarriyak, zergaitik aurtin egin dituzten marka ikaragarriyak.
2. —Bost txalupetatik iru ziran jokatubak lendabizi, Donosti, Getari ta Bermeo aurrena ziraden asi, Elkanotarrak bentajarekin etzijuazen itxusi aurrera pasota Jose Mari tarrak ziyen irabazi.
3. — Oriyo eta Pasayakuak bigarrengo Juan ziran, alegiña egin gabetandik bide orretan etzian, San Nikolasen seme leyalak aurretikan jarri zian denporarikan gutxiyenian oyek etorriyak zian.
- 4.—Oriyotarrak bost txalupetan etorri ziran aurrena, donostiarrak bigarrengo ta Pasaya irugarrena, iaugarrengak Getariarrak Bermeo zan bosgarrena, jendia eramateko au da festarikan ederrena.
- 5.—Bigarrenguan Posayatarrak ziran Getariarrakin txalupak trukatuta jokatu bear zuten alkarrekin, Sanjuandarrak erraz ibili dira treñero orrekin, gañera irabazi diyote bentaja aundiyaekin.
- 6.—Azkena jokaturako biyak Donostiya ta Oriyo San Nikolasko erriya aurtin gora nai ziguten iyo, errespetuan ibili dira irabazi arren seriyo, oriyotar danak pozak gaude oyek dirala meriyo.
7. —Donostiarrak banderakuan gallen ziranian jarri, Gaztelualdeko jente ayek arro ziran izugarri; baña Oriyo aurretik zala laister ziyoten igarri, umil askorik goitikan bera gero ziraden etorri.
- 8.—Lenago egindako azañak nai ditut adierazi, oroyotarrak donen aurrian askotan dira ikusi; orain baño len sei txalupar erraz ziyen irabazi, aurtin berriz bostetatik berak gelditu dira nagusi.
- 9.—Apusturak ematen ba daki askori eztuasuna, galtzen duenak berekin dauka barrango tristetasuna, sei banderakin oriyotarrak daukaten alaitasuna beste lekutan non ikusten da orlako edertasuna.
- 10.—Batzuek poltzak betiak eta bestiak berriz uztubak, irabazitzen degun orduban egoten gera poztubak, arraunlariyak ondo egiñak ez daduzkate aztubak, janda eran lasai eman zioten Ayako gizon prestubak.

11.—Erri ta erbeste irabaziya
izanda askorentzako,
gorrotorikan ez dadukagu
batere iñorentzako,
bi premiyo aundi ta bandera
aurten Oriyorentzako,
ta urrenguan akaso berriz
Josemaritarrentzako.

12.—Konbiatuta Aginagara
San Frantzisko egunian,
janda edan ederki egin dute
aran Juan diranian,
arrauntariyak andik aurrera
oso umore onian,
orra zenbat egiten diyoen
irabazi duenian.

13.—Donostiarrak zerbait aurretik
ginduenian ikusi
Oriyotarrari Bakeriza
kiñuka zitzaien asi,

uste zuen patroi orrek berak
aurten ziralanagusi,
banderan buelta eman orduko
Oriyok zituben ausi.

14.—Lengo zarrak bezela portatu
zaigu kuadrilla gaztia,
Oriyo askok nai izatendu
estropetan ikustia,
Olaizolak bost bandera ta
aurten Urangak bestia,
edozein moduz erri aldera
oyek ekartzen eztia.

15.—Oyen barrenak lasayak daude
eta indarrak biziyak,
arraun lanian ederki dira
gaztetatik ikasiyak,
oyek gantikan diruba franko
ba dira irabaziyak,
gora Antonio Maria Uranga
ta arraunlari guziyak.

BERTSO BERRIYAK

1923 ko estropadak. (Getariarren alde)

1.—MilFa eta bederatzireunda
ogeita irua
lenengo estroparan
zegun girua
ebirik atertzen ez
naiko deskuidua
bañon pagatutzeko
oyen sentidua
Donostiko erriak
ba zuen dirua.

2.— Lenengo asieran
Agorrak amasei
egualdi zikiña
ibiltzeko lasay
Bermeo eta Getari
Oriyo eta Pasaj,
Donostikuak ere
irabaziyan zai,
orla sayatzen danak
ez al du arrasoy.

3.—Amaika terdiyetan
astekuak zian,
bañon geroxeago
denbora pasian
kontxako balisetan
arrimatu zian
kanpokoen neurriya
lenengo klasian
itxaso ona san baño
danak busti zian.

4.— Donostiya eta Getari
Bermeo bestia
irurok tokatu da
lenbizi astia.
Gayenak baliente
kuadrilla gastia
Pasaya eta Oriyo
eskasak ez dia,
oyena zan bigarren
prueba ikustia.

5.—Lendabiziko markan
Oriyok irabazi,
gigarrenguan ezta
gelditu itsusi,
egin biar danian
eten edo ausi
bestiak ezin zuten
oyek aña grasi,
gauzik presisuenak
naitut adierasi.

6.—Berrogeita iru segundokin
emeretzi minutu
segundo batez lenago
Oriyo geratu
konpondu eta besteren
txalupa mudatu
eskatutako gauzak
zaiskiyo eratu
ortan Donostiyari
diyote pegatu.

7.—Bermeo gelditu da
estadu txikiyan,
probatu arteraño
nunbait etzekiyan,
kejarik ez daukagu
oyen aitzakiyan,
garbi portatu dira
kariño propiyan,
onrra merezi dute
dabiltzan tokiyan.

8.—Eman diyotenian
beren meresiya
bost milla errialda
artu duten grazia,
lastimaz egun artan
beste desgrasiya
baforia galduta
gizonan bisiya,
ala biarrekua
suerte guziya.

9. —Lau onenaren prueba
utzi zan geroko,
Agorreko illaren
ogeitairurako,
igande artan ere
denbora durako
Donostiya ta Oriyo
zeuden banderako,
bañan suspenditu zan
aste azkenerako.

10.—Aste azkenian berriz
itxaso gaiztua,
nola nai jokatzeko
peligro estua,
amabost aldi batez
luzatu gaztua
alare etxetorren
guziyen gustua
ogeita amarrian
asken apostua.

11.—Azkenengo egunian
itxaso ona zan,
eta atze aurrera
aguruago zan,
gizon boten izketa
begira nola zan,
bandera laister dala
Oriyoko plazan,
egiya izango da
desiyua ba zan.

12.—Onoreko bandera
eta bi premiyo
aundiyenak jasua
da aurten Oriyo.
Trabesa asko eginda
au dala meriyo,
kanpuan arro dana
etxian seriyo,
galduak buruari
ats egingo diyo.

13.—Amabi milla berreunda
berrogeitamar peseta
bi premiyotarako

jornal txarra ezta,
konformidade artan
danak dira kosta
marka danak pasia
pasayako kasta,
berriz ere ayekin
ez liteke josta.

14.—Suplentiak daudenak
zenbait arraunlari
askotan laguduak
arrantzaliari
epurdiyan kallua
atzaparrak lori,
ezagutu ez banitu
enintzan ola ari
gaixo daudenen partez
ederki da ori.

15.—Biba Donostiya eta
Getariyatarrak,
konserbatu ditzala
Elkanoren barrak,
Lan asko egiten du
maña eta indarrak,
oyen mobimentuak
ez dira baldarrak,
Biba San Nikolas eta
Bibc Sanjuandarrak.

(Imprenta J. Díaz-Irun.)

BERTSO BERRIYAK

1923 ko estropadak (Oriotarren alde)

1.—Milla bederatzireun ogei ta irurekin estropada izan da agorrillarekin, Bermeo, Getariya, Donostiarrakin, Pasai San Juan, Oriyo beren arraunakin ederki neurtu dira danak alkarrekin.

2.—Estropadako eguna aloya goizetik, amaika gazte ta zar irten zan etxetik jayak beti poza du izaten aurretik, naiz gero saminduta ibilli ondotik, amaika arindu da aurten sakeletik.

3.—Fillaren amaseya izendatu zana treñeruan mutillak neurtzeko eguna, jendiak ikusi nai gazte oyen lana, segundo bat Oriyok Donostirengana, abek dira lenengo eta bigarrena.

4.—Urrengu igandian batekoz bestera proatzeko ustian juan ziran ostera, itxasuan nola zan olaska atera iñork nai ezarren gelditu atzera berriz aldatu zuten azteazkenera.

5.—Asteazkenen berriz jendia bildu zan bañan goiz goizetikan jarri zan zalantzan, gero arratzaldean jokatu ote zan baña itxasorikan baretutzen etzan, eta iganderako ostera utzi zan.

6.—Larunbat gabian urten zan Notiziya pronostikuba zeukan oso egokiya, Donostiya lenbizi, urrena Pasaya, irugarren Oriyo gero Getariya, iya asmatu zuben, ori da begi ya!

7.—Ogei ta amarren berriz jo zuten

sarrera

Getariya atzetik Pasaya aurrera, urrena Donostiyak egin zun joera Oriyo asieran utzirik atzera baño alperrikan, gaur guk degu bandera.

8.—Bost erri dira au rten neurtu diradenak, gazteriya bikaña indar bizidunak, guztiyak agertubak dituzte almenak, batere etzan txarrik danak ziran onak, baña, Oriyotarrak aurtengo onenak.

9.—Oriyoko gaztiak arauak dantzaten ongi ikasik daude aurrera luzatzen, baita indarrarekin atzera etzaten argatik olatuban diranian sartzen atzetikan aurrera egan dira juaten.

10.—Otegi aurretikan Murgiondo ankiyan gazteriya ederra biyen bitartean, oyek danak zuzentzen Uranga atzian, lasai jun! ots egiñaz noizik bakoitzian aurtengo premiyua zeukagu etxean.

11.—Fjituak gerla digute esaten auzuan okerragoak dirade azaltzen, il da arkitzen giñala adierazitzen entierro antzera zutela azaltzen ez dute aurten lanik kandelik erretzen.

12.—Zaitzalle ederra da Uranga guria, gorputzez egokiya, begi ya ernia, aisa igarotzen da orrekin biria, mutillak zuzentzeko nun dago obia? A bejondaikela Antonio Maria.

13.—Ez degu nai asarre izan iñorekin ez Gipuzkoa eta ez Bizkaikuakin, uste gabe biartzen gera alkarrekin itxaso gaiztuaren burrukaldiyakin, baña aitortu Oriyo aurten txapelakin.

14.—Arraunlariyak gustiz argiyak gazte bigun ta indartsubak, arraunlariyak arrigarriyak dira Oriyokuak!

BERTSO BERRIYAK AURTENGO ESTROPARI JARRIYAK

1925 ("Gaztelu" Jarriak)

1. —Milla ta bederatzireun da
ogei ta bosgarrenian,
aurreneko estropa izan da
Agorren seigarrenian,
danak gogotik saiatu dira
egun ortan arraunian,
Oriyotarrak orain dauzkagu
sasoirik ederrenian.
- 2.—Estroparako premiyo aundiak
jartzen ditu Donostiyak,
egiñalian saiutzen dira
joaten diraden guztiyak;
donan aurretik etortzen danai
ematen zaizka graziyak,
galdutakuen miñikan ez du
;zafen irabaziyak.
- 3. —Gipuzkoatik lau juan ziran
bosgarrengua Santoña,
premiyuakin apenas asko
onratu duen Montaña,
beren ustian arraunketan e
ikasiya dauke maña,
arako onak egongo dirc
emen galdue due baña.
- 4.—Estroparako abildadia
eta indarra da ona,
abonatzia gustatzen zaigu
danoi egindako lana;
premiyo asko irabaziya
Oriyok daduka sona,
erri batian zazpi bandera
ori da edertasuna.
- 5.— Pentsatzen zuen bezela ezta
gelditu Pasai San Juan,
oñaze aundiya artu du eta
edukiko du goguan,
nunbait patroiak erretirua
atzeko asmua zuan,
salaio gabe etzan izango
bandera eraman ba zuan.
- 6.—Kadrilla orrek Oriyotarrai
egun ortan ziyon esan
txalupa pronto edukitzeko,
jokatgian artu zezan;
"guria zueri emanda biyok
lutxa bear degu izan",
oiek bandera eramatia
aurten prezisua etzan.
- 7.—Ondarrabiyak kalterik ez du
lanteri ortan asiya,
bandera eder bat eramatia
orren desio guziya,
aurten atzetik ibilli zaizka
Donostiya ta Pasaya,
Oriyorikan juaten ez ba da
laiste du irabaziya.
- 8.—Estropada ori jokatze
zorioneko Oriyo,
publikuari gustua franko
onezkero eman diyo;
juaten danian lana egitia
azkotan gustatzen zayo,
orregatikan irabaziyak
dauzka orrenbeste premiyo.
- 9.—Festa egunian zabaltzen dira
bandera oiek guziyak,
kanpotarraire gustatzen zaizke
ez al dira itxusiyak;
ezertan ere mantxik gabiak
ditugu irabaziyak,
edertasunez kontentu gera
Jaungoikuari graziyak.

10.—Aurten txalupa berriya eginda
atorri ba litz azkarra,
jokatutzera etzan juango
lenago daguen zarra;
sasoi batian Donostiarrak
esaten zuen kabarra,
oiei kanuai irabazteko
oraindik ez dago txarra.

11.—Lana egiteko lekurik gabe
gizonik ezta proatzen,
malizi ori zer dan batzuek
asko ez dute pentsatzen:
beren txalupak trukatu eta
gustora ba dira jartzen,
kostako zaio Oriyo baño
lenago bueltan etortzen.

12.—Zazpi bandera irabaziyak
beren premiyo ta guzi,
zabaldu eta bistan jartzian
ez due ematen itxusi,
nola diraden apartekuak
paperetatik ikasi,
askok egin du gustubagatik
etorri eta ikusi.

13.—Juan dan urrian Sanjuandarrak
oso gora ziran iyo,
dudarik gabe aurtenguan e
izango ziraden piyo,
ustez seguru zuten bandera
irabaziya Oriyo,
zezen gaiztua izanagaitik
banderilla sartu diyo.

14.—Erri askotatikan jendia
estropan izan gerade,
batzuen pozaz egongo dira
bestiak tristuran gaude;
duro ederrak egun oietan
aldatubak ba dirade,
Getariyako arbi aziyak
aurten dantzan dirade.

15.—Egun oietan jendia franko
estropan izanak gera,

premiyo onena uste zuten
batzuek Pasai aldera;
esaten zuten "Bigarren aldiz
baldin jokatzen bagera,
aurten gureztat izango da
Donostiyako bandera".

16.—Gizon batzuek zerbait esaten
kaie aldian ai zian,
ta bestek erantzun ziyen
belarriyaren ertzian:
Orain bi urte Oriyotarrak
Pasayen onduan zian,
baña ala ere San Juandarrak
gelditu ziran atzian.

17.—Oriyokuak lana galanki
aurten dirade egiñak,
lanteri txarrak ekartzen ditu
alkar ikusi eziñak;
Oriyotarra entierua
len badirade egiñak,
arrezkerozkik berak penatzen
ditu ipurdiko miñak.

18.—Arraunlariyak leku askotan
oraindik dirade bizi,
batzuek diralako estropa
ederra orra ikusi,
ainbeste azaña egin duenak
zerbait ez aldu merezi?
amar xentimo bertso berriak
nai dituenak erosi.

- 1.—Orio.
- 2.—Ondarrabin.
- 3.—Donostia.
- 4.—Pasai Son Juan.
- 5.—Santoña.

PORTUGALETE - KO ESTROPADAK

1.925 Burgoa ^k karriak

1. —Milla bederatzireun ta
ogeta bost urte,
irallaren ogeia
señalatzen dute,
estropada ederrak
izandu dirate,
jokatu zan lekua
da Porfugalete
allegatu da ara
makiñabat jente.

2. —Deportibo Aurrera
Ondarruatarrak
erakutsi dituzte
txit mutil azkarrak,
arraun barriak ere
ez dirade txarrak
ikusi baterako
ederki labrauak
erri ontan oraindik
ba dira indarrak.

3. —Bost treñeru zirala
jokatutze kuak,
aditzen eman zuan
ango Juranduak,
Iru ziran aurretik
ateratakuak,
Ondarru Porfugalete
ta Santoñakuak,
markarik andiena
egin gurekuak.

4. —Sestao Zierbana
ziraden urrenak,
gure atzetik aiek
jokatu zutenak,
estropada orretan
egin ziran lanak
bigarren etorrera
dauka Zierbanak
baña Ondarrutatarrak
borrat ditu danak.

5. —Zierbana ta Ondarru
ogeta zazpian

jokatzeko zirala
askok bazakian,
guregana etortzen
bildurfutzen ziran,
orregaitikan jarri
dira aitzakian
beste lanikan pozik
etorriko zian.

6. —Gurekin jokatzera
allimatzen etzan,
begira zeguanak
ala dute esan,
aitzakiak ugari
orregaitik ba zan
Zierbanatar ori
deskalifika zan,
ezan orla izango
gogor egon bazan.

7. —Estroparo aurretik
jokatu onduan
desafiorik asko
aditu genduan,
premioak atera
dituguz klaruan,
Errege jaunaren kopa
orra nun dagan,
Deportibo Aurrera
Ondarruakuan.

8. —Zierbanak ukatu,
Sestao zan jarri,
bigarren premiva
eman zien arri,
asko gustatu zaie
ondarrutatarrari,
gogoz luzatu die
eskuak alkarri,
orregatik gelditu
ez da lotsagarri.

9. —Gure kontra ba zian
burla ta ujuak,
ez da esan bearrik
auzo errikuak,

ensayuan azita
erretiratuak,
gu ez gera oraindik
ori eindakuak,
garialako mutil
pexu onekuak.

10.—Azkanengo estropa
emen egin zala
ogeta iru urte
da jokatu zala,
asaba zarretatik
datorren odola
dantzatu da ederki
arraunaren pala,
jakin zazu oraindik
lenguak gerala.

11.—Askoren desiva
zan gu ikustia,
estropada orretan
atzetik ustea,
baña suertatu da
guk irabaztea,
Ondarrutarak ortan

makalak ezitia,
gora Beitia zu ta
kuadrilla guztia.

12.—Kopak gurekin dagoz
aurtengo urtian,
ta ondo gordetara
saisatu gaitian,
okerrik ezpadegu
bien bitartian,
allegatuko gera
alako batian,
agun adiskidiak
urrengo odian.

13.—Au ondo badakite
auzo inguruak,
txapeldun diriala
Ondarruakuak,
orra amairu bertso
estropadakuak,
aurte Portugaleten
jokatutakuak,
auek dira Burgoak
ateratukuak.

KALANDIKO ERREGIÑE DIENESI

Jose Brontxek Jarríak 1926

1.—Bertso berriak jartzera nua
gusto duenak erosi,
fiestak nola pasa ditugun
nai nuke adierazi,
musika eta tamborreakin
gañera orfeoi ta guzi
Donostiako etorreria
esan bear det lenbizi.

2.—Motor ta bapor etorri giñan
Donostiatik batian,
eta Debara sartu giñaden
ia ondarrera odian,
txupiñazo ta txistua joaz
danon umore onian,
da Mutrikuko agintariak
an ziran gure tartian.

3.—Andik urten da Mutrikun ere
igual egin genduan,
mendietatik guri begira
jendia franko zeguan,
Mutrikuar ta elantxobetar
danok alkarren onduan,
anayak giñan bezela igual
etorrera egin genduan.

4.—Erregearen Fakunen ziran
gure mutillak atzetik,
motor ta bapor musikarekin
atera ziran etxetik,
leor guztia betia jente
"viva" dearrez bestetik,
guk eztakigu zenbat persona
etorri ziran erbestetik.

5.—Gero gabian etorri zakun
Mutrikutik tamborrada,
allatutzian gure biotzak
asi ziraden dardara,

guk ain gustora entzun genduan
orren tamborren arrara,
gure atzetik etorri zakun
musikarekin Debarra.

6.— Mutrikuarrak eta Debarrak
gurekin portatu zera,
zaregaitikan gu alabatzen
gugana etorri zera,
gu emen guade, gure premiñan
iñoiz aurkitzen ba zera,
anaitasunik andienakin
bizi nai degu aurrera.

7.—Andikan laister aditu nuen
belarrietan pregoya,
gu alabatzen nola datorren
Durangotik orfeoa,
leku batetik adituko zan
erren kantuen orroya,
kristau oyek merezi dute
sombreru ordeze koroya.

8. — Beko fiestak akabatuta
kale andira jaso giñan,
ezin emanik egondu giñan
ordu betian lau pauso,
erregiñatzat Dienesi ta
tamboliñakin Damaso,
obiagorik egongo ete da
mundu onetan akaso?

9.—Biba Mutriku eta Debarrak,
da Biba Durangokuak,
guztien partez milloi bana esker
Brontxe ondarrutarrak,
agradezitzen ondo dakigu
geuri ondo egindakuak,
zeruetara jasoko al zaitu
danok gure Jaungoikuak.

10.—Ondo dakigu kale anditarrak
zuek zerana nagusi,
lenago ere zuen kalia
obetuen zan ikusi,
kalia orren orlan ipintzen
nun ote duen ikasi?
Danon erregin or daukazute
Saguaneko Dienesi.

11.—Mai andi baten gañian zeuon
kale andlko erregiña,
jend ak bera soludatutzen
eiten zuan alegiña,
ondo ederki ematen dezu
bada zerbaiten premiña,
obetuago emango zuan
piskat pintatu ba ziña.

12.—Gure mutillak nobliak dira
da biotzetik zabalak,
orregatikan orren burua
arturik daukatez alak,
erri guztia distrazatuta
ustez ziran karnabalak,
orrelangorik etzan egingo
izan ba ziran makalak.

13.—Fiestarikan asko egin degu
estroparen izenian,
jentia ere aspertua da
geyago ezin egiñian,
da pelikulak otero ditu
bialtzeko zuzenian,
emen ikusi ez ituenak
ikusiko itu zinian.

14.—Kozineriak ere ez dezute
aurten eduki ain txarrak
zuei danari jaten ematen
atere dute aparrak,
berez umilla eta garbia
jenioz barriz azkarrak,
orregatikan agertu dira
gure mutillen indarrak.

15.—Amabostgarren bertsuarekin
banua despeditzera,
pizka bateko erretirua
orain ba guaz artzera,
guregatikan gaizki esaten
barriro asken ba zera,
gaizki esana gugana aurten
zertan etorri etzera?

1926 ko ESTROPADAK.

Jose Brontxek Jarriak

1.— Bertso berriak jartzera nua
gusto duenak aditu,
nere barrena betia dago
geyago ezin det kabitu;
pentsamentuan jarri orduko
biotza gata mugitu,
nayago nuke pasa bezala
zuzen kontako banitu.

2.— Motiborikan asko ba degu
zerbait esaten asteko,
danontzat igual egon da aukera
estropara jokatzeko;
gure auzuak modu onetan
gu gorrotuan artzeko
arrazoirikan ez det billatzen
tamaña ortan jartzeko.

3.—Ogei ta zortzi urte dirade
Donostiara janan ziran,
iru treñeru illaren lauan
ederki probatu ziran,
ilion zortzian Donostiarrak
ura bentajaz atzian,
premiva ta bandera artuta
etxera etorri ziran.

4.—Andik lau urte pasota gero
Bilbora ziraden janan,
iru premio egondu eta
danok ziran Ondarruan,
izkai danetik erri bakarria
falta izan zan orduan,
beti ikasten baldin ba dabiz
ez jarri aren onduan.

5.—Arrezkerozkik aditu degu
makiña bat desprezio,
lenago izanagarren zerbait
gaur eztubela bolio,
iru nagusi or daudetela
Pasai, Donosti ta Orio,

oyek guziak aditu arren
egondu gera serio.

6.—Club Deporfibon ondarrutarra
jann don urtian zan jarri,
Portugaleten dagon kopia
bear zuela ekarri,
da bost treñeru alkarren kontra
kostauan ziran izarri,
kopak guretzat ziraden baña
bai gorrutua ugari.

7.— Estropara au irabazita
jendia asi zan esaten,
Bilboko kaldereruari
errez dala irabazten,
orren abillak izan da zertan
Donostira etzera joaten,
Gipuzkoako mekanikuak
probatu ditugu aurten.

8.—Gipuzkoako profesoriak
pentsata zeuken jokua,
Donostiara lendabiziko
bigarren Pasayakua,
irugarren Fuenterrabia,
laugarren Ondarruakua,
baña Beitian kuadrilla ezta
orrela gelditezakua.

9.—Lekeitio ortan emen zeukazen
fiestak preparatuta,
Ondarrutarrak baldin ba datoz
Donostiatik galduta,
iru korrida eiteko asmuan
dirua ere batuta,
zezen jaubia bialdu dute
bere zezenak artuta.

10.—Bizkaya aldian euki nai dogu
geure onra eta fama,
bi portu orri erregalatu

lezake treñeru bona,
da euren billa datozenian
gañera jan da erana,
Erregen jaunak kopatik berriz
eran dezaten txanpaña.

11.—Portu bi orrek nortzuk diraden
Lekeitio ta Bermeo,
egia klaru esatekotan
ajolorikan eztió,
motibo gabe emon dizue
makiña bat desprezio,
orain ixilik egon zeintek
ezpadozue balio.

12.—Mundu onetan ikusten degu
persona askoren griña,
norbera baño abillagorik
iñork ikusi eziña,
guk estropara irabaztiak
eman al dute miña?
akaso igual zuek nagusi
juan da probatu ba ziña.

13.—Bizkaya eta Gipuzkoarrak
konbenzitu al zerate oin
ondarrutarrak baldin ba datoz
berriz ere listo egon,
• orregatikan musikak ere
gaur joten digu Aliron,
nai eztuenak aditu bear
Ondarrutarrak kanpeon.

14.—Sei estropara bost treñerutan
eta seiretan lenbizi,
gure denporan olakorin
iñork ez degu ikusi,
ondarrutarrak arraun lanian
egiñagaitik itxusi,
oba zenduke eurak bezela
kostautik juaten ikasi.

1926 GARREN URTEKO ESTROPADAK.

1. — Milla bederatzireun
da ogeta seian,
Algorreko illaren,
lenengo jayan,,
zazpi treñeru ziran
Donosyiko boyan,
danak premiyua
irabazi nayan,
alkarren pelian
aurretik juan naian,
danak arrabian
ez une lasayan,
baña Ondarrutarrak
azkarren ziran.

2. —Donosti ta Ondarru
Pasai ta Ondarrabi
auek laurak zituzten
lenengo jarri,
zorrotz begiratzen
zioten alkarri,
iñork ere etzuan nai
izan parragarri,
tira arraunari,
memoria argi,
zuzen nai etorri
trantze txarra da ori,
gaitz da bentaja kentzen
ona donan.

3.— Pasai ta Ondarrua
lenengo egunian,
auek etorri ziran
donen aurrian,
berriz probatu ziran
urrengo igandian,
txalupak trukatuta
usatzen dan gizan,
lagun bardiñian
jenioz piñian,
jo alegiñian
gogor arraunion,
gizon senduak daude
Ondarru odian,

4.— Premiyo ta bandera
trabes eta guzi
oyek eta geiago
zuten merezi,
azpaldiyan ez dira
jokatzen ikusi,
jendiak uste zuan
ziotela utzi,
oreik ez etsi
lenguari eutsi,
indarra erakutsi
txorakeri gutxi,
orain ere auek dira
kostan nagusi.

5. — Lenagotikan ere
entzuten genduan,
arraunlari on asko
zala Ondarruan,
ogei ta zortzi urte da
ez dirala juan,
banderarekin etorri
ziraden orduan,
neuk daukat goguan
nola ikusi nuan,
pozikan orduan
nola ez daguan
arraunak dantzatuten
oyen moduan.

6.—Amalau lagunekin
patroia Beitia
kuadrilla guxtia da
oso balientia,
ikaratu gaituzte
kostako jentia,
ori do arraunian
ondo jakitia,
da borondate
gogoz egitia,
txalupa jixxia,
zuzen ibiltio,
sei bertsorekin
orra errematia.

BETI EZAGUN.-

Burgoak Jarriak. 1926

1.—Bizkaiko erri baten
dago Lekeitio,
bandera bat irabazi
ez du oraindano,
mingañarekin
beti dira fio,
auzuari ematen
zenbat desprezio,
ortarako obiak
arraunian baño.

2.—Lengo igande batez
aditu dedanez,
korridak zeudezela
jakin det zezenez,
Santurtziarrak kontxa
bazetorren aurrez,
aurte ere kukuak
jo die aldrebes,
Lekeitioko atsuak
or dagoz negarrez.

3.—Txasko ederrak ditu
igaz eta aurte,
ala ere ez dira
ezkarmentatutzen,
balekite jendiak
zer esaten duten,
beti desprezioak
iñori ematen,
ez dakit erri orri
zoratu zayoten.

4.—Santurtziarrak ibilli
ornen ziran bero,
bandera eramatia
bazuten espero,
Lekeition korridak
zezenakin gero,
irabazi ba lute
egiteko edo,
engañatu dirala
ni orretan nago.

5.—Zeuk lekeitiarrok
zetan zabilzate,
iñoai arraunlariak
izan al zerate? .
mutil baleintiak
baldin ba zerate,
Kontxara jokatzera
etorri zaitzete,
bandera eramaterik
ortik ez det uste.

6.—Gaztetan entzun nion
nik aite zarrari,
erri orretan piratak
zirala ugari,
Pilbotik zetozela
Ondarrutarrari
bandera ostu nairik
zebiltzala larri,
zeñek egiten dute
atrebentzi ori?

7.—Aita zarrari ori
entzun neutsanian,
nola kontestatu nik
bate ez nekian,
egia dala berak
esaten zizkian,
errian banderik ez
iñori eskian,
lotsatu ez ditezen
ibilliko zion.

8.—Ordutik oneraño
makiña bat tirru,
erakutsi diote
ondarrutarrari,
pillaka du banderak
zuri eta gorri,
zuek nai ba dezute
kofradian jarri,
bidia libre dezu
joanda ekarri.

1926 URTEKO ESTROPADAK.-

Burgoak jarriak.

1. —Milla bederatzireun ta ogeta zeigarrenian, jfallaren bostian izan giñan Donostiko errian, zazpi treñeru juntatu dira probatzera arraunian, aitzaki gabe jokatu dute jende askoren aurrian.

2.—Zazpi treñeru ain artetik jru ziran Bizkaitik, ondarrutarra aurrego baietz trabesa ba zan gogitik, dirua franko jbillj dute bizkaitarraren aFdetik, boltsak ederki ustutakuak ba dira Gipuzkuatik.

3.— Lendabjzjko jokatzuzera lau ziran atariak, Ondarrabia eta Pasaia Donostia ta guriak, Gipuzkoarrak uste zuten zirala eurak obiak, garai onetan ezagutu da nun diran arraunlariak.

4.—Lau treñeruak Kontxa ortan gogotikan dira saya, azkar aguro ezagutu zan zein izango zan etsaia, egun orretan gaztelutikan etzeuden jende lasaya, bigarregora gelditu ziran Ondarrua ta Pasaiya.

5. —Bi treñeruak jokatu zuten irallaren amabian, pasaitarrak beretzat uste dudarik ez dago ja, baña aurretik etorri zaie uste etzuten Erbio, Gipuzkorako au izandu zan egun señalagarria.

6.—Azpalditikan oyuka zeuden gurekin jokatzuzeko, desprezjorjk asko izan da ez gaudez ukatzuzeko, donostiarrak arro zebiltzen gure indarrak neurtzeko, egun alaia etzan jzandu Kaiako atsuentzako.

7. —Ogeta zortzi urte dirade Kontxan jokatu zutela, orduan ere arraunerako etzan kuadrilla uztela, gaztiak ere gogor egindu lenago zarrak bezela, bigarren aldiz ekarri dute Gjpuzkoatik txapela.

8.—Desaire asko aditu degu Bizkaiko portu batetik, esarre samar gaur ere dira ez dakit ori zergaitik, iduritzen xait izango dala bandera ekartziagatik, edo bestela elbarrituta egongo ziran burutik.

9.- Premirorikan asko ba degu ira aziak bakian, orainguan be kontentu gaude beste danakin batian, mįngañarekin balientiak zuek or zaude atian, bidia libre izango dezu jua n nai dezutenian.

10.—Premio onak izaten dira alde batetik bestera, ezagutuko zaituzte noski ara junten ba zera, amabi milla peseta eta sedazkua da bandera, Gipuzkoako ondra danakin ekarri dute onera.

11.—Desprezio au aitzen genduen
gizon askoren aotik,
or jolasian ibilli gabe
ekarri Gipuzkoatik,
aurten Kont xara etorri gera
askoren esanagaitik,
Juan nai duenak Kontrariorik
ez du izango gugaitik.

12.—Guri begira gustora zeuden
famili erreala,
baita eskerrak ematen
etorri zan bereala,
Errege jaunak berak esan du
ondo portatu gerala,
agindu zigun bere yatian
juan bear genduela.

13.—Etzait aztuko neri sekula
mutil oien etorrera,
ikusgarria izan zalako
egin ziguten sarrera,
Gipuzkoako matrikulakin
irabazi du bandera,
askok pentsatzen etzuen baña
Ondarruan dago bera.

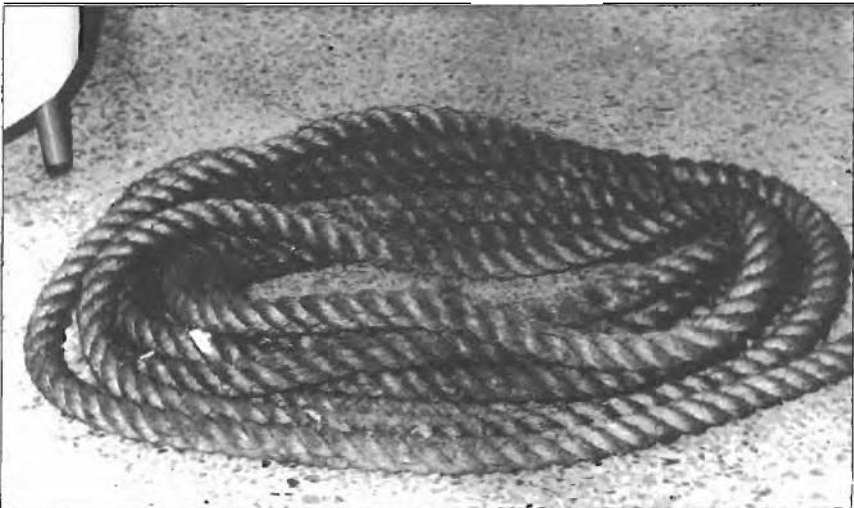
14.—Ai zer pozikan ortu zituen
erriak eta auzuak

orreintzako izandu dira
txalo ugari gozuak,
bolanderaren tiruak eta
musika soñu ta ujuak,
aurten geiago merezi dute
mutil indartsu brabuak.

15.—Arraunlariak ikusi deguz
sanuak eta fuertiak,
ondra andia irabazi du
Juan Bautista Beitiak.
Azaña andiak egiñak dira
ain dira balientiak,
mutil oieri beldurra zaie
Kantabriako jendiak.

16.—Ez det esango gaizki portatu
dirala Gipuzkoatik,
irabazaik zerbait gartzia
dudarik ez da ortatik,
gure fabore asko izan da
Deba ta Mutrikuatik,
ain jente pilloa txalotutera
etorri zaigu bertatik,
zuei ezkerrak bialtzen dizut
auzuak geran partetik.

Burgoa.

BERTSO BERRIAK, DOMINGO GORRAK JARRIA.

1926

1. —Milla bederatzireun eta
oi ta seigarren urtian,
jentia ugari izan ornen zan
Donostiako errian,
mendi guztiak betiak zeuden
estropada ikusi naian,
olakorikan gertauko zanik
etzubela uste kayian.

2.—Lengo urtietan zirika beti
juaten etziralako,
aurten ostera areriyο asko
irabazi dutelako,
ondarrutarrak arraunlariyak
beti izan diralako,
argaitik famak jaso dituzte
merezi izan duralako.

3.—Kantabriako arrantzaliak
arraunlariyak dirate,
ondarrutarrak donen aurretik
sarri etorri dirate,
ainbeste urtian geldι egonda
aurten be ikusi dute
bandera ostera eginda ere
ez dira nekatzen bate.

4.—Lengo urtietan egondu gera
insulto asko entzuten,
Ondarruarrak estropadako
nola baliyo ez duten,
bañan ederki ikusi dute
Donostiko Kontxan aurten
bi estropadan donen aurretik
nota etorri diraten.

5 —Ondarrutarrak probatutzeko
askok dute desiva,
aurten ederki ikusi dute
oso kuadrilla bibua,
arraunerako ba dute oraindik
indarra ta leziva,
argaitik aurten ekarri dute
bandera ta premiva.

6.— Banderarikan asko ba degu
baña pobriak gerade,
arrokeririk ez degu joten
arraunari tira fuerte,
ondarrutarrak arraunlariyak
beti izan dirate,
mundu guziak ori ba daki
ezin ukatu leiteke.

7.—Lenguak aitak aurten semiak
lau mutil izan dirate,
jatorritikan arraunlariyak
oyek izan bear dute,
bestiak ere oyen odian
ederki ikasi dute,
Gipuzkoako onra guziak
Bizkaira ekarri dute.

8.—Portuan jaten ari giñala
erri ikatzak tiratzen
gauza erreza dala uste det
goitikan *bera botatzen*,
eta gañera errezagua
mingañarekin ibiltzen,
baño gatxa da Kontxa orretan
Ondarrutarrak garaitzen.

9.—Gizon aundiyak badaukatela
Ondarrutarren turnia,
zeregaitikan dakitelako
zuten abilidaia,
argatik bada prestau diote
ontzi ikaragarria,
Ondarruara eramateko
estropadako jendia.

10. — Estropadia amaitu eta
etxera etorreria,
pentsatu nuen bai jetxi zala
goitikan bera gloria,
bandera eta musikarekin
ura zan alegrantzia,
eta gañera ikusgarria
errirako sarreria.

11.—Bi banda eta orfeoi on bat
zaigu errira etorri,
Arteondo ta pelotariyak
danak gura deusku guri,
bandera ura bedeinkatzian
beste egun bat edo bi,
musika jota dantzian egiñik
biar degula ibilli,

12.—Gora Ondarru, gora Beitia
gora kuadrilla guzia,
pozez beterik ipiñi degu
erriko jende guzia,
eta gañera ipini dezu
uste askotarako pakia,
nai nuke aurrera erriko danok
adizkide izatia.

6

BIBA ONDARROATARRAK BERTSO BERRIYAK

1926

1.—Milla beatzireun ta ogeitaseian
Agorraren ambiyan
estropadako bertso berriyak
jartzeko orain nai abiyen,
Donostiyarik menderatu gabe
itz egingo det egian,
obligaziyo deian bezela
errespetu andiyen.

2.—Lendabiziko sariyak ziran
Agorrilaren bostian,
ta bi onenak amabirako
pruebak erakustian,
lenbizikuak ere ez daude
oso estadu tristian,
sekulan bezin animatuak
dabiltza nere ustian.

3.—Donostiya ta Ondarrabiya
bestia Portugalete,
Ondarrua ta Pasayakua
baza eman diyote,
marka bardiñik inork ezin du
guziyena diferente,
alegiña egin duanarentzat
zer esanik bai al dute?

4.—Bi erritatik piña trainera
irutatik beste bana,
aurtengo zazpi tripulariyak
ondo egin dute lana,
azkenerako txasko txiki bat
sortu da askorengana,
premiyo andiyak eta bandera
Ondarroak eramana.

5.—Ederkiyena portatu dira
Ondarroa ta Pasayak,
diferentziya zerbait ba zuten
ala artu det usaya,
bitatik batek izan bear du
egoki eta lasaya,
Sanjuandarrak barka nazute
zuentzat ez naiz etsaya.

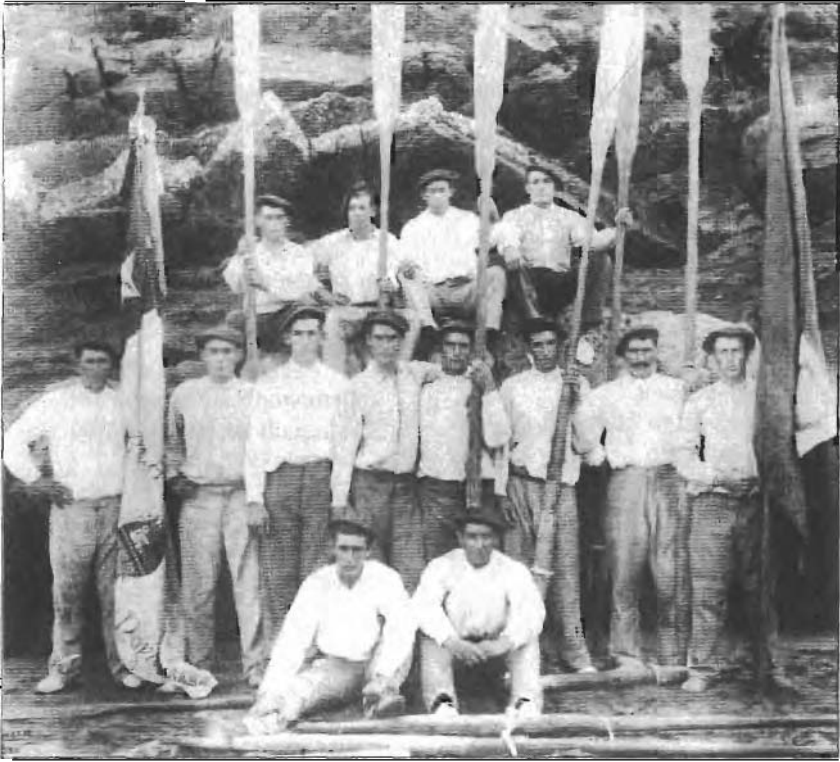
6.—Oyen fabore zegoen batek
itz egiteko oparo,
atze aurrez ikusi arte
ez da jakiten seguro,
ustez ixilik egin zituen
bosten kontra amar duro,
esku aldatzen errezak ziran
galdu zituen aguro.

7.—Ogei ta zortzi urte oneitan
kayolan zegon txoriya,
orain irten da dibertitzia
ez da prestuezkeriya,
trabeslariyak ibilli dute
makiña bat istoriya,
galdu dubenak begiyak triste
irabaziyak gloria.

8.—Bidiak lengo legera ziran
balizak lengo lekuan,
anfik Kontxara atze aurrera
palada asko zituan,
esan biarrak bate badira
estropadako jokuan,
gero jentia konbertitzen da
pruebak ikusitakuan.

9.—Nola diranden jende bardiña
lirañak eta irtenak,
ayen fabore itz egin dute
ni informatu nautenak,
ba dirutzate danak dira)
famili zintzo batenak,
errespetoko gizonak eta
indar aundiya dutenak.

10.—Apostoluen atzera ziran
len ere itxas gizonak,
penitentziya pasa ta gero
birtute asko izanak,
li brutik dauzkat irakurriyak
apaiz jaun baten esanak,
erri leyal au formatu zuen
Domingo Agirre zanak.

11.—Agure bati aditu diyot
zortzu egunez onoztik,
sekulan seme jatorragorik
ogiyak mantendu ez dik,
aurten bandera eman diyola
Ondarroari Donostik,
auzo erriko bezindadiak
seriyo daude geroztik.

12.—Onra aundiyak merezi ditu
Pasaiko aitona zarrak,
Biba berori eta kuadrilla,
ez dirade gizon txarrak,
ez al du iñor enojatuko
nere izketa jatorrak,
onena zein dan aitortzeatik
Biba Ondarroatarrak.

Im. "Aurrera".

1.926" ko ESTROPADETAUKAK.

Ondarrutar batek.

1.—Milla bederatzireun ogeta seian
Agorilaren bostian,
bost erritak zazpi treñeru
Kontxara batu zirian,
Donosti, Fuenterrabia, Pasai ta Ondarru
laurak batera azi zian
baña aurretik ondarrutarra
balizara santutzian.

2.—Zeru urdiña, itxaso leuna
eguzki ederrarekin,
leor, itxaso poztu ginduzen
oju ta txaloarekin,
Juan Bautista Beitia
zetozen jertz gorriakin
e mutillak ba bildur zian
ondarrutar oriekin.

3.—Jertz gorridunak aurretik datoz
zer pasatzen da mutillak,
ondarrutarrak Kontxa orretan
sartu ditu banderillak,
genioz oiek onak dirata
errespetuan umillak,
dirade mutil balientiak
ta arraunian abillak.

4.—Bizkai aldetik auzoik urrena
pozikan Asterrikara,
bolanderia ugari dabe
ederragua patxada,
baldin atzetik ondarrutarra
baliza etortzen bada
uste etzuten zezen gorriak
sartu diote adarra.

5.— Erri orretan zanzarradia
eta ujuak úgari,
or ibiltziko ze pasaten dan
pregunta nion baten,
gure poza da oiek galtzia
orain estropada ori,
destaña asko bota diote
oiek ondarrutarrari.

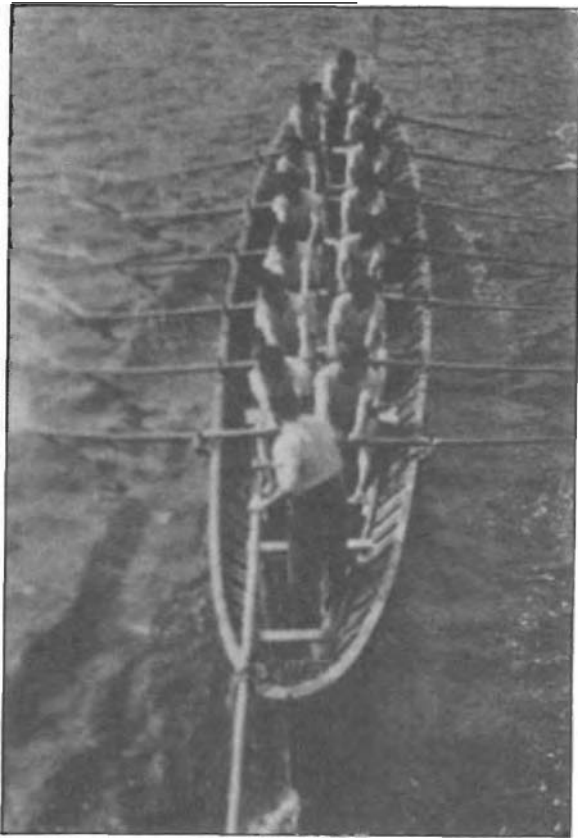
6.—Ez bota guri destañarikan,
libre Kontxara bidia,
ara juanda andik ekarri
zuek Bizkaira ondria,
amabi milla peseta eta
sedazkua banderia,
nik dudatzen zuek juan eta
andikan ekarritzia.

7.—Ondarrutarrak etorri dira
gabarrarekin Kontxara,
au guria da esan zuan da
txapela bota urtara,
Donostiarra usuarekin
laugarren gelditua da,
orreri ere zezen gorriak
sartu diote adarra.

8.—Gabarra orrek bear duala
soka erremolkerako,
kaia gañian esan ziguten
ori estropadarako,
usuak danak atzetik dira,
gabarra balizarako,
gabarra ori bezela ez dira
uso oriek portako.

9.—Diruak baño pena andiago
bandera ona ekartia,
Donosti ortan gelditua da
tristura andiz jentia,
sekula ez bezela mandera orrek
puntan du matrikulia,
esanaz beti guria degu
aurtengo estropadia.

10.—Fllan amabin jokatu zuten
Pasai ta Ondarruk berrio,
orra nik esan papel onetan
zer esan zuten garbiri,
gure treñeruak irabazia
kuadrillak ez du ballo,
gure mutillak etorri ziran
baliente ta serio.

11.—Errege jaunak agindu zien
mutil oyeri yatia,
preciso za' o Fokundasunen
Ondarrura ekartia,
txupiñaso ta musika ederra
millaka bolandera,
ikusgarria zan orduko oien
porturako sarrera.

12.—Sei estropada urte betian
oyen dituzte irabazi,
leziorik asko eman dute
nai baldin ba du ikasi,
ogeita zortzi urte geldi egonda
orrek dauka ze ikusi,
ondarrutarrak donen aurretik
beti dijuaz igesi.

13.—Oriotarrak ibilli dira
atzera eta aurrera
gure mutillak ikusi eta
paladak kontatuzera,
amendik pozik joanak ziran
gogor trabesak eitera,
baña ederto ustu zaizkate
beteta zeuken kartera.

14.—Durango Orfeoi ederra
Debatikan musikia,
Mutrikutikan etorri zaigu
tamborrada elegantia,
oien aurretik jendia ba zan
kale guziak betia,
ezkerrak milla Jaunak danoi
onekin despedidia.

1926["] ko ESTROPADETA KUAK

Berrlatua ["]ko Ezkerrak Jarriak.

1. — Milla bederatzireun ta ogetasei urte
li buruetan dala beintzet dizute
bertso berri batzuek, jarri nai nituzke,
goidokira nago, laguntzaren eske,
Jesus eta Maria, lagun zaidazute.

2. —Komeni dan bezela autortu dezagun
Donostian joko bat guri kendu zigun,
gizon falso batgaitik ta irabazi zigun,
baiña indarra nundan beti da ezagun,
berriro ere laster, giñaden txapeldun.

3.—Gizon ori da, gugandik apa rte
Montañako lurrian, egindu ainbat urte,
gauza bastua beti saldutzen da merke,
berak probetxu gutxi, guri asko kalte,
aberastasun gabe, dago orain a rte.

4.—Agorreko jllaren lenengo eguna
Donostiko estropada ikusi genduna,
an ba zan indarra ta, bai azkartasuna,
batzuk tamala zuten, guk alaitasuna,
Ondarrutarrarontzat orduko fortuna.

5.— Illaren amabian berriro bestia
aj ze poza guretzat, orj ikustia,
berriro erakutsi zioten atzia,
lan geiegia zuten lenak bardintzja,
gertatuzan dobliaz, bentaja kentzja.

6.— Bigarren estropada au amaitu
zanian,
bezan tronpet soñua Donostiako errian,
gure mutillak zeuden berriz proba naian,
Errege Alfonsoren yate aurrian,
buelta eman zioten, txanpa ederrian.

7. —Jaun onek ikustian beraren aurrian
nota korritzen zuten, alako indarrean
neuk eramango zaituet etxera bidean,
bai entregatu ere, Ondarruko errian
neuk azpian daukadan yate berrian.

8.—Goguan artzekua zan ikusgarria
orduko sarrerria Ondarruko errian,
estropada mutillak, baporen aurrian
etxapelo ta soñuz, gortu besrrian,
Errege Alfonsoren yate ederrian.

9.—Donostiarrak egon zindezkez etsita
orain gertatu dana, orrela ikusita,
faltsokeriz len egon giñacen jausita,
diruak eta famak, zuentzat utzita
baten orde z lau orain, guade irabazita.

10.—Sei gariza aundiak, arraun
indarretan,
irabazi dituguz Donostian bertan,
diruak eta ere, lenen ordañetan
korridu eta guztiz, bai alajañetan
zer gertatu zaizute Donosti orretan?

11.—Orgulloz beterikan zeuden
Donostian
menden zeukelako ustez, Kantabri guztia,
gizonak orrenbeste arro jzafia,
batez ere Ondarru nai menparatzia
gertatu zaizu diru ta bandera galtzia.

12.—Oriok desafio Ondarrutarrari
"La Voz" zian askok du ori irakurri,
errepuesta bertan, giñiozan jarri
BFko premiora eiteko etorri,
jekatuko giñola dirua alkarri.

13.—Juan giñadenian, geure txalopakin
Donostian onela ziguten itz egin,
zerta zatozte ona, gabarra oiekin,
konparatzen al dezu, gure usuakin,
usuak gabarria arrapatu ezin.

14.—Juan Bautista Beitia, zu zera
mutilla,
urte beten barruan, orra se j batalla,
abilla zaralako, zu eta kuadrilla
j kusiak ba dira, makiña bat milla,
urte askotan orrela, portatua izan zadilla.

NASTE BORRASTE

(1926)

Ama Antiguakua,
biotz biotzetik,
Donostiako Conchan
Ondarrua aurretik.

No Floreis hijos míos,
no Floreis mi ilusión,
en eso de las regatas
Ondarroa campeón.

Donostiarrak asi dira
baburrinak jaten,
datorren urterako
indarrak gertutzen.

Olgetan asi eta
amasei segundo,
benetan izan ba litz
minutu seguro.

Zazpi treñerutik
Ondarru lenengo,
sedazko banderia
Santa Claran dago.

Con catorce remolaris,
marineros de Ondarroa,
rumba, la rumba, la rumba,
Ondarroa campeón.

Paco contra Meabe,
Club Deportivo Aurrera,
rumba la rumba, la rumba
Ondarroa campeón.

ARRAUNKALAI ESTROPADA.

(1926) Eusebio Mugertza "Mendaro Txirristaka".

1. —Arraunkalai-estropa
izan da Donostian,
lendabiziko Agor
illaren bostian.

*Ta biar det
adierazi
Bizkaitarrak
dutela errez
irabazi. Pin pon'*

2.—Bost erriren artian
ziran zazpi kuadrilla,
premiyua ta bandera
sedazkuan billa.

3.—Zan gutxitan bezela
lanerako girua,
inoiz baiño geiago
premiyo dirua.

4. —Oyek guziak baiño
deseo zan bandera,
juana da Ondarru
torren mendera.

5.—Ondarrua lenbizi
zan arraira iritxi,
ta nekatu ziranik
ezkiñon iritzi.

6.—Ondoren Pasaitarrak
segundo bederatziz,
itor biar txisturik
ezin iruntsi.

7. —Zazpi egun geroztik
estropada bigarren,
naigabia askontzat
ezetz uste arren.

8.— Minutuan ogei ta
amazazpi arraunkarak
zijuazen ematen
ondarruatarrak.

9.—Danak aitorzten dute:
"Ezkero oiek aiña;
alperrik da jorzta
ill una bekaña".

10.—Asko ixildu ditu,
etzan erreza baiño.
etorririkan orren
kuadrilla bikaña.

I I.- Bularra eta zañak
nekeru ondo ezi,
estropada orregaitik
dute irabazi.

12.—Alkar maite dezagun
garalako anaiak,
kontu txarrak ekartzen
ditu gaizki naiak.

13.—Oraindano nagusi
arraunian izan gera,
alkar artuaz segi
dezagun aurrera.

14.—Lenagoko asarriak
alde batera utzi,
zuen abilidadea
orla erakutsi.

15.—Poza ematen dezute
zuek Donostian,
nai degu etortzia
datorren urtian.

16.—Eta edozein moduz
ez errietan ekin,
guziok bizi biar
degu alkarrekin.

17.—Uste gitxienian
zuek gerta ziñezke,
negarrez alkarre
laguntasun eske.

BERTSO BERRIYAK TXIRRITAK JARRIYAK

1927 estropadetan

1.—Siglo berriyan gaude ogei ta
zazpigarrengo urtian,
estropara bat izandu degu
Kantabriako partian,
Gipuzkoako Donosti deitzen
don zitudade batian,
guziyak alkar istimatuz
bizi gaitezen pakian.

2.—Estropara ortan San Pedrotarrak
etorri dira aurrena,
ogei eta bat segundoz gero
San Juanguak urrena,
amalau mutil sasioekuak
patroia zuten zarrena,
berrogei eta zazpi urtetan
bera ez daga txarrena.

3.—Graziak eman biar diozkat
Manuel Arrillaga orri,
iru seme ta illobatxo bi
ditu treñerora ekarri;
ta bera patroia atzian tente
arraunarekin zan jarri,
txoriya bezin alegre giñan
donen aurretik etorri.

4.—Biba Manuel, patroia leiala,
San Pedrotarren burua,
aurten zurruta lasai eguzi
badadukazu morua;
zenbaitek aña sesiyo gabe
dijua zure mundua,
zure denporan amaika txanpon
itxasuari kendua.

5.—Gero illaren emerzortziyan
banderan jokatu zian,
danak alkarri agur egiñaz
gizon formulen klasian;
alkarrentzako gorro txarrik
etzeukaten biyotzian,
ta berriz ere len bezelaxe
San Juandarrek atzian.

6.—Donostiyari ematen dizkat
ezkerrak eta graziyak,
amabi milla peseta ditu
San Pedrok irabaziyak,
zazpi milla ta bosteun berriz
San Juandarrentzat utziyak,
emen eztago miseriyarik
kontentu gaude guziyak.

7.—Frugarrengo zein etorri zan
orain nua esatera,
baldin egiaz egiña boda
nik letu dedan papera;
Pasay San Juan da Fuenterrabiya
zian kasikan batera,
segundo baten bi kinto ziyon
diferentziya atera.

8.— Pasay San Juan da Fuenterrabiya
ziran alkargandik gertu,
beira jarrita aurrena zein zan
ezin genduen neurtu;
nik adituak kontatzen ditut,
ez iñork punturik artu,
deskuidoren bat izan zan eta
irugarren ziran sartu.

9.—Bizkaiatik bat Zierbana zan,
eta Santurtze bestia,
juan daneko bi illabetian
ez noski gutxi kostia;
donostiarrak atzea xamar,
nola zan jende gaztia,
oraindik zerbait egingo dute
mutil eskasak ezta.

10.—Dinbora asko ezta oraindik
nire esan diratela,
enbarkaziyoaz aukera dauka
bapore eta batera;
bere kuadrilla gobernatzeko
ezta izandu motela,
iru bandera sartu dituzte
Manuel patroï dutela.

11.—Amazazpi urte zitueneko
estroparetan asiya,
alperkeriya ezta arentzat,
aprobetxatu du sasoia;
jendar andiko gizon pizkorra
eta petxua lasaia,
zori onian patroï jarri zan
diruz bete du Pasaia.

12.—Urtian beingo dibersiyua
esta gauza alrebesa,
San Pedrotarrak aurretik ezetz
askok egin du trabesa;
irabaztunak kontentu dira,
galdu dutenak bajeza,
biba San Pedro, alkate jauna,
Andonegi ta Markesal

BERTSO BERRIAK

1. — Berso berriyen errespuesta
gustiz umore onian
igande eguna zelebratzeko
deskantsuz naguenian,
nerori ere saltazi naute
koleratu naizenian,
zenbait personak ibilli naute
kulpik gabe mingañean.

2. —Apostu ori jokatu zuten
oyek Pasaiko parfian,
mutil gaste fanfarroi oyek
eziraden aparfian,
gorputz ederra gorri ta zuri
'arruan bete betian,
burla franko egin digute
irabazi bitarfian.

3. — Frundar oyek apostu arfan
sayatu dira fuerte,
intensiyua bazuten baña
abillidadia aparte,
ni baldin banitzake
erri aretako alkate
preso sartuko nituzke bertan
piskabat sinsatu arte.

4.—Gizon zar orrek izan bear du
Miguel Joshe izena,
orire ezta nere ustian
oso aloja zuzena,
orrek guri burla egitia
guk artu genduen pena,
orreatikan etorriya da
sesiyua ori dena.

5. —Gure barkua pare gabia
CECFLFA da nombratzen,
lana franko bestiak ori
ondotikan arrapatzen,
berriz azitzen baldin ba dira
apostu ori jokutzen,
EÑARA ori ikusiko duzue
lumarik gabe lajutzen.

6.—Koraje onian egon zaitezte
nere lagun amiguak,
norbaitek ere entendidu dezala
nik esantako enbidua,
egaztiya aire juan ta gero
zertako tira tirua,
berriz nai baldin baute jokatu
emen baziok dirua.

7. —Zuen patroya ori beraz
don Jose Urtizberea,
barkua zuzen gidatu baña
gutxi kurritu aurrera,
orren aldian gure Ramuntxo
badu igualeko sarera
nai ba dezute berriz jokatu
pozik etorriko gera.

8.—Limosna ederra egin gaituzte
izana gatik pobriak,
ezin arturik daude oñaze
gaitzu orren doloriak,
esan digute taberna oyetan
ditugula poderiak,
arraunian ta bertsutan ere
Frunen bañon obiak.

9,—Oraingo txandan eman ditugu
beldurrezko sentiduak,
ukatzerik eztagon gauza
pasaitarrak testiguak,
iru milFa erril paper ta zillar
dena Alfonson dirua,
beste orrenbeste arrapatzeko
ba genduke desigua.

10.—Nagusi gaituk esaten zuten
probatuta ezagutu,
uste etzuten arasteluak
orra ederki garbitu,
diruz gabetu dira denian
razoi txarrian abitu,
irabazi izan baldin ba dute
oyekin zeñek burutu.

11. — Ez ote zaye jaunak damutu
gezurra ori esana,
legian kontra izanik ere
atsegin zayote fama,
kantinera orren trajian billa
jabia beratzen juana,
etzigutelako entregatutzen
San Marzialetan emana.

12.—Ondarbiarrak albatutzen
ni enaiz batere asi,
ongi egiñak gaikirikaren
sekulan eztu nerezi,
burla ta farra egin naian
eurak sebiltzan lenbizi,
bost sentimuan amabi berso
gusto duenak erosi.

(Irun.— Imp. de Valverde)

BERTSO BERRIYAK.

1928 urteko estropadei. "Gastelu"k egiñak

1. — Milla ta bederatzireun da
ogei ta zortzigarrena,
bertso berriyak ateratzeko
dogo gairik ederrena,
bi egunetan estropak ziran
kanpora eta barrena,
dana irabazi ta zer poza
aurten Oriyotarrenal

2.—Onadarrabitikan sedafiyua
bota zuen lendabizi,
paperetan nola etorri zan
askok genduen ikusi,
andikan laster Donostiyara
ditugu ekarri-azi,
lendabizikuan jokatzeko
ez ginduen jarri-azi.

3.—Jose Ugeunekin asiyak
apustura ztrratzeko,
orrek in etzutela aiek nai
Txokolate ekartzeko,
Manterolak itza eman zuan
estropa ori jokatzeko,
orren premiya ba zan erriyan
diru puska bat sartzeko.

4.—Orduan señalia bota zan
eta gañera jokua,
lau milla duro batel da arraun,
badala uste det naikua,
eta gañera trabsea franko
badegu egindakua,
oiek guziyak Manterola da
an irabazitakua.

5.—Fnazio Manterola dago
arraunlanian bikaña,
orrek ederki artutzen diyo
bere lanari tamaña,
orrelakuak leku gutxitan
orain daude alajaña,
aurrera ere sano bada orrek
egingo du askok aña.

6.— Txokolate eta Araneta
gogor abiyatu zian,
alkar su eziñikan biyak
oso biraje luzian,
baña Fnazio Manterola
laiste zan gallen-antzian,
berrogei eta zazpi segundoz
an utzi zuten atzian.

7.—Arratsaldian berriz jokatzin
arraunketa ederrian,
oien artian zer gertatu zan
nago esan biarran,
Ondarrabitar ori piska bat
izanagatik aurrian,
Iñaziok batel mantsuakin
segitu ziyon urrian.

8.—Ogei ta emeretzzi segundoz
Manterolak irabazi,
ez dakiyenikan baldin bada
dezala ondo ikasi,
Txokolatek lan oyeke eginda
graziyak ditu merezi,
arraun lanian Ondarrabiko
Araneta dezu ausi.

9.—Manterola ta kontrariyua
daude orretan yayuak,
nolanai ez dirade egiten
orrelako aziyuak,
goiz arratsalde egiñak dira
izugarrizko sayuak,
biyak dirade arraunlariyak
orretarako jayuak.

10.—Zer gertatu zan arratsaldian
nai nuke adierazi,
baxoko papore bat txistuka
aguro zitzaigun asi,
aiengatikan orrelakorik
iñork etzuen merezi
zer borondate daukaten oiek
ederki degu ikasi.

11. —Arraunlariyak egongo dira
Ondarrabiko partían,
bañan obiak azaltzen dira
Oriyotarren artian,
aurrerare guziyok pakian
erriyan izan gaitian,
berriz ere zerbait egingo da
indarra dan bitartian.

12.—Fillaren ogeian izan dira
estropa arrigarriyak,
Oriyotarrak egin dituzte
marka ikaragarriyak,
premiyorikan onenak dira
eguna ortan ekarriyak,
orrekin eztu kalde izango
San Nikolasko erriyak.

13 —Kontu pofitak ba dira emen
orain goguan artzeko,
zenbait gizonen oponiyua
beti diruba galtzeko,

baxo aFdeko jende oriyek
daude guri bengatzeko,
medikurikan ezin billatu
lengo miña sendatzeko.

14 Bertso bat orri ataratzeko
orain artu det idia,
treñerua ta batel ederrak
orrek egiñak badia,
enbargaziyo onak egiten
dauka abilidadia,
nun billatu gentzake beste bat
on dan baño obia?

15,—Ramon Solabarrietak zuen
aurrenekua atera,
ta Makazaga urrenguan zan
gezurrik jarri ote da?
Biyok ederki egin dute ta
ez nua gaizki esatera,
iñork nai ba du onetatikan
emango diyot papera.

ESTROPADAK IZANDU DIRA

(1928. Doñua: Frundarrak jarri nizkaten bertsuen giza. Eusebio Mugertza "Mendaro Txirristaka").

1. — Milla bederatzi eun da ogei ta
zortzigarren urtian,
estropadak izandu
ditugu Donostian.

2. — Agorrillaren biyan
eta bederatzian,
Alta San Pedrok danak
utzi ditu atzian.

3.— Ondarrabitarra
da kuadrilla bikaña,
bañan etzan iristen
San Pedrotarrak aña.

4. — Arrillaga jaunari
dakialado leman,
merezi duan fama
biar diogo eman.

5. — Nekearen bitartez
indar ondo bilduak,
gizon oiek junturak
dauzkate zimelduak.

6. — Nagiyak izan gabe
ongi biurtuak zañak,
gero egin oi dituzte
orelako azañak.

7.—Parrandaeri utzirik
zintzo ibillirikan,
gero korapillorik
ez dezaten birikan.

8.— Igez bezela aurten
arrokeria gabe,
zuek egin zerate
oial sedazkuan jabe.

9.—Zubena da dotore
oial sedazko piña,
gañeza amabi milla
pezetako propiña.

10.—Premiyo irugarrena
San Juanek eraman du,
balizara jira eman
ziolako berandu.

11.—Pedro, zu etzerala
Juanen adizkiria,
norbaiten mingain txarrak
jarri du itz-biria.

12.—Ez kasorikan egin
berritxu olakueri,
inbiriya baizikan
ez dizute zueri.

(ESTRFBILLO)

Ta esan dute
San Pedrori
alperrikan
gu gabiltza, a!,
kendu naian
giltza.

BERTSO BERRIYAK

Abarrategik Jarriak

1929 urteko esiropadak

1. —Milla urte ta beatzireun da
ogeita bederatiyan,
estropada bat jokatu da
Agorrillaren zortziyan,
egun orretan jendia franko
izandu da Donostiyan,
sei eritako arraunlariak
probatu dira urian,
San Pedrotarrak etorriya da
beste guztien aurrian.

2. —Amaika ta erdi alde orretan
kontxan ziraden abitu,
Santurfze eta Getari ziran
San Juanekin tokatu,
beti bezela iru millako
bidia bear pasatu
Elkano eta Pasaya ziran
ederki asko probatu,
oyen arraunak dantzatzutzia
askori zayo gустatu.

3.- Bigarren txandan Sestao,
San Pedro Donostiarrakin jarri,
beren balizan bergiak erne
begiratuaz alkarri,
Joshemaritarrak aruzkuarfan
bestian aurretik korri,
beren indarrak aguro samar
egiañak zituzten neurri,
Arrilaga jauna bueltakoan
bakarrik zaigu etorri.

4.- Lau onene prueba utzia
illaren amabosteko,
baġta txalupak ere trukatu
zituzten egun artako,
Santurtziarran ontzia berriz
tokatu San Pedrontzako,
orrek markik egingo zunik
askok etzuten useko,
laparda ederra eroria da
deskuidatudanantzako.

5. —Ogeita emeretzi minutuekin
berrogei ta irutan pasa,
ni egunetako nere ustetan
markori ezta eskasa,
San Pedrotarrak etorri zian
bestian aurretik lasa,
Arrilaga jauna eta kuadrilla
ezta oso aldrebesa,
iru urtian irabaziya
badu naiko interesa.

6.—San Pedrotarrak iru urtian
iru premio onoreko,
oiek orrela portautzia
erriyak ezta kalteko.
Pasai aldera etorria da
Makiñatxobat ontzako,
ogei ta amasei milla peseta
iru bandera sedasko,
modu ortako erri batentzat
ez al da azañik asko?

7.—Sanjunadarra ere ez dago
Kantabriako txarrena,
aurten ere orra etorria da
premiyua bigarrena,
dotore asko egiten dute
txalupa gañian lana,
Pasai aldera etorria da
aspaldin diru geyena,
zazpi milla ta bosteun peseta
aurten eman diotena.

8.—Getarik ere irabazia
ba daka irugarrena,
lau milla eta bosteun peseta
orra tokatu zayona,
Santurtzek berriz ala biar da
atera du laugarrena,
iru bat milla pesetakua
orri eman diotena,
ala ere badu pagatuzeko
bi egunetako jana.

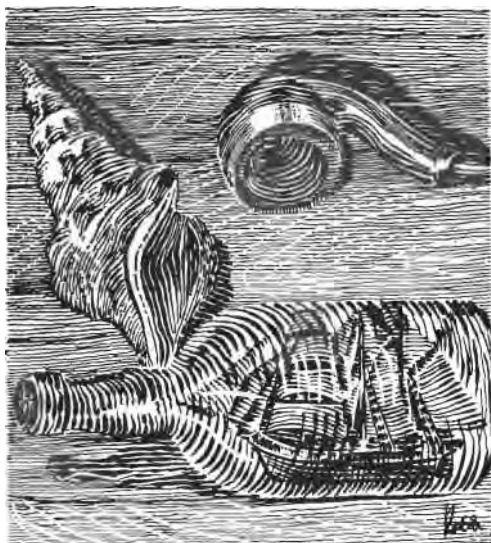
9.—Sestaoarra ta Donostiarra
premiyo gabe geratu,
egun orretan oyentzako zan
sueñe txarra gertatu,
bañan ala ere egiña dute
propiña piska bat artu,
beste batian irabaztia
egin litzake tokatu,
urrango urtian txuleta batzuk
geiago jan da agertu.

10.—Gora San Pedroko arraunlariyak,
eta gañera patroya,
oiek ederki artzen diote
beren lanari neurriya,
Manuel gazte gazetetik
orretarako jarriya,
eta gañera ondo dakina
itxasoaren berriya,
Begondiola Arrillaga jauna
di ruz bete du erriya.

11.—Nunbaitetikan billatzen ditu
orrek mutillak zaintzuak,
eta gañera jan dituztenak
franko arraultza freskuak,
oiek dituzten mobimentubak
ez dira oso mantsuak,
trabesian ere irabaziak
ba dira kuarto batzuak,
aurten ez dute diru faltarik
San Pedro aldeko atzuak.

12.—Aurtengo naiko izango dira
kantabriko notiziyak,
oraindik ere mutil pizkorrak
ba ditu Euskal Erriyak.
Gazte gazterik itxasorako
beren gorputzak neurriyak.
Amabirekin bukatzen dira
oraingo bertso berriyak,
denpora pasa kantatutzeko
Abarrategik jarriyak.

Imprenta Económica - Viteri 3

1930 URTEKO ESTROPADEN BERTSO BERRIYAK.

Gazteluk jarriyak

1. —Bertso berriyak orra ipiñi tokatutzen dan moduban, jendia sobre arroyu zaigu Oriyoko inguruban, orain orlako notizirikan esperantzen ez genduban, arrunka asko ta talentu gutxi Getariarren buruban.

2.—Aurten lenengo estroparetan Donostin giñan jokatu, danak dakite, bandera zale San Pedrokuak tokatu, Oriyotarrok giñan bigarren premiyuakin geatu, orain Getariar oriyekin zeñek bear du burutu?

3 —Sei txalupatik irugarrengo premiyatu zan Getari, azaña ori egin dutela bada arrunka ugari, ogei urtian beti atzetik or dabil kuadrilla ori, gerra ematen zer zabiltzate pakian dagueñari?

4.—Arrautzen partez alimentuba daukate lapa gordiña, txalupa azkar eramateko ez da genero bikaña, gabian amets egiten dute bai ote diran gu gaña, iruditzen zait orixen dala oien ipurdiko miña.

5. —Getanarrak zer zabiltzate Onyorekin. tirriyan?
A ze azañak eginda muten gure Kosta Kantabriyan!
arrunka gutxi egon liteke kuadrilla arraunkariyan, ogei urtian banderarikan sartutzen ez dan erriyan.

6.—Ogei ez dira iristen baño kunplituak emeretzi, kasu orretna emango ditut bi edo iru abertentzi; oiek jokatu zuten bezela orduban etzan lizentzi, legiaz kontra eramana da etzenduten irabazi.

7.—Getari ortan bedi badira bi iru berri-jariyo, zuen atzetik kasik apropos ibiliya da Oriyo, denbora junda pena izatiak ez du askorik baliyo, zuek añian gelditu gera bandera eta premiyu.

8.—Amabi milla pezta giñuan Donostiyatik ekarri, gastubak egin gañerakuak lasai partitu alkarri, ondoren artan Bilbaun zituzten berriz premiyuak jarri, ara jundare Getariarrak ibilli ditugu larri.

9.—Saiatutzeko aña bazan da prebenituta jun gera, zerbait egingo ote genduen ematen giñon tankera, Getariarrak mutil listuak baño Oriyo atera, guretzat ziran lendabiztko premiyu ta bandera.

10.—Bilbao ortan izandu degu portuna izugarriya, Oriyotarren konsuelua Getariako arriya, iru milla duro premiyu ta bandera gustagarriya, lenguen kontra antxe daukagu bendéinkatuta jarriya.

11.—Guk dadukagun bandera pilla
ez dago oso tristia,
Getariarrai kostako zaie
marka ori iristia,
aurten ere bi: bat Bilbautikan
Tolosatikan bestia,
erri batian Oriyon aña
iñon egongo eztia.

12.—Utsa onenak izan balira
estroparako trantzian,
arraun-lanetik interes gutxi
sartutzen dute etxian,
amarretaik bederatzitan
gelditzen dira atzian,
lenago ere bagiñakigun
Getariarrak zer ziran.

13.—Denbora pasa letu itzazute
Oriyoko abisuak,
gutxiyagorik ez du merezi
persona desairosuak,

guk oraindikan sano dauzkagu
bai oñak eta besuak,
birtute ori guarda daigula
Jaungoiko amorosuak.

14.—Geren tokian ondo genden gu
zer zabilzate tentatzen,
zeren burubak gora iyuaz
guri bertsuak kantatzen?
Ezer motibo geiago gabe
kristaurik ez da mintzatzen,
errespuestik izango zanik
ez al zenduben pentsatzen?

15.—Besterik autan ez degu artzen
esandakuak bakarrak,
merezi ere bauzten eta
orra ordañez ederrak,
ez gaitu asko ikaratutzen
oien desaire eta parrak,
umiltxiago ibili zaitezte
dios, Getariarrak!

Estropadaoneik Tan jokatu bear ziran, baña egualdi txarragaitik 9 an egin ziran.
16' an jokatu zan azkena, eta onelaxe geratu ziran:

1. —San Pedro.
- 2.— Orio.
3. —Getaria.
- 4.—Pasai San Juan.
- 5.— Donosti
- 6 —Oikina.

DONOSTIYAKO ESTROPADARI.

1931

Zabaleta tar Juan ¹ek jarriyak.

Gora bi Pasaitarrak,
Gora Donostiya,
Gora Oriyotarrak
eta Getariya
Gora Agiñagakuak,
eta Ondarrabiya,
aurtengo estropada
zan ikusgarriya.

Estropadako eguna
beti da ezagun,
Festa ederragorik
ez dalakoz inun,
zazpiyetako batek
garailai beartzun,
San Pedro otero da
guziyon txapeldun.

Bandera irabazi du
bostgarren aldiyan
alakorik ez da pasa
nere oroitze guziyan,
arrituta utzi gaitu
danak Donostiyen,
San Pedro nagusi da
kosta Kantabriyan.

Bost bandera segidan
ori da mutilla,
gero sariya peztak
emezortzi milla,
zergatikan daukaten
txit potro! abilla,
Gora Arrillaga ta
bere Kuadrilla!

AURTENGO ESTROPADARI TXIRRIKAK JARRIYAK

1931

1.—Bertso berriyak jartzera nua
estropadaren gañian
itxas gizonak alabatuaz
merezi duten añian;
aurtengo ontan enpeñatu da
jendia alegiñian,
bosti atsegin eman diyote
ospela zeukan oñian.

2.—Biba Manuel Arrillaga ta
zeren dituzun lagunak,
gauz ori ontzat artuko degu
konprendituzten degunak;
umore onaz pasa ditugu
estroparako egunak,
danok konforme gelditu gera
bistan ikusi degunak.

3.—San Pedrotarrak kontendu dira
zuek egindako lanaz,
patroia ere saiaturzen zan
"tira mutillak" esanaz,
indar guztiyak azaldu gabe
nik pentsatuzten dedanaz;
orain deskantsun egon zaitzte
naikua jan da eranaz.

4.—Patroiak uju egiten ziyen:
"fuerte arraunari tira",
ori aditu degun garaian
mutillak saiatu dira;
barkua txuxen eraman zuen
desio zuen tokira,
berialaxen eman ziyoten
bere balizan jira.

5.—San Pedrokuak dute bandera
Oriyokuak urrena,
oien ondoren San Juan eta
Donostiya laugarrena;
txit errespetoz sartu ziraden
beren arraian barrena;
auzan sekulan ikusi degun
estroparik ederrena.

6.—Lenengo bueltan bi segundoren
bentajan zegon Oriyo,
Manuel etzan asko estutu
gauz ori zala meriyo;
arrauna fuerte dantzatzen dute
bera jetxi ta gora iyo,
aik berdindu ta beste amalaren
bentaja atera diyo.

7.—Zer sentidutan itz egin dedan
konprendi zazute arren,
lenengo bueltan lau txalupa oiek
alde zireaden alkarren,
kolka txituak ziruditela
bata bestiaren urren,
danak arraunak jaso zituzten
amaika segundo barren.

8 Getariarrak ziran bostgarren,
ala enteratu naute,
eztira ola kostunbratuak
orain dala zenbat urte;
bakoitzak bere aietatikan
enpeñatu dira fuerte,
zer esanikan ez da oientzat,
egiñala egin dute.

9.—Ondarrabiko arraunlariyak
ziran gero seigarrenak,
gorputz tamaña ederrekuak,
franko aitu ta gizenak,
soberbiyarik gabeko mutil
prestubak eta zuzenak,
despreziyorik ez du merezi
fin jokatzten dan gizonak.

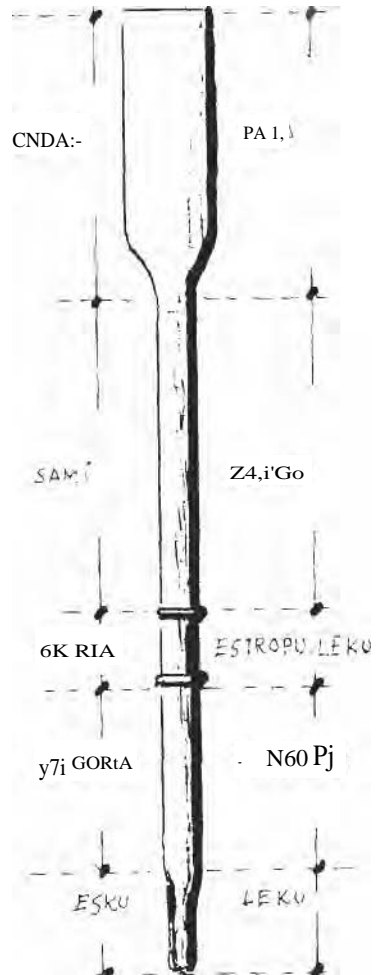
10.—Pasa bezela itz egin det,
ordena ala nuan-da,
Agoñagako barriyu ori
oriotarren muan da;
bandera billa saiatu ziran
Donostiyara juanda,
donen atzetik etorri ziran
norbaitek biar zuan-da.

11.—Eskarrik asko, Donostiyako
ziudade amantia,
aurten naikua egin dezute
orrenbeste ematia,
ikusirikan badaukatela
olako borondatia,
berriz biurtzen ba ditu ere
mereziko du juatia.

12.—Pasadizuak ikasi ditut
aldian bizi naiz eta,
gañera berrez neonek ere
ñoiz letzen det gazeta,
ongi kostata irabazten da
oinbeste milla peseta,
orain deskatsuz egon zaitezte
oloz ta ardoz aseta.

13.—Agur Manuel Arrjllaga fa
konpañi maitagarriya,
zu zera urterik faltatu gabe
bost bandera ekarriya;
orantxe kosta kantabriyari
artu diozu neurriya,
biba alkatia Andonaegi ta
gora San Pedroko erriya.

14.—Aita-semiak, osaba illobak,
geienak parientiak,
maisu onaren akolituak,
jakinduriyaz betiak;
gañera berrez aldamenetik
olako ayudantiak,
atrebentziya barka zazute
Pasaiko lagun maitiak.

DONOSTIYA -KO ESTROPADA -RI.

1 932

(Zabaleta tar Juan-ek)

1. — Milla bederatzireunda
ogeita amabiyan,
bertsua ipintzera
orain naiz abiyan,
San Pedro seigarrena
oraingo aldiyan
irabazi dubena
curten Donostiyan.

2. —Sei urtez errenkan
dakarte bandera,
aurtene etorria da
San Pedro aldera,
iñork egiten ba dit
gauz ontan galdera,
Manuel Arrillaga
txapeldun zu zera.

3.—Aita San Pedrokuan
Arrilla patroï,
bere kuadrillakin
ipini nai det goi,
zergatik arraunian
daukaten txit sasoi,
bestela etzan etoriko
seigarren bandera oi.

4. — Kantabriko leoyak
gaur san Pedron daude
sei urtian argaitik
txapeldun dirade,
nere iritziyare
esan bear nuke,
estatua egitia
merezi luteke.

5.—Mañuel Arrillage
zu zaude kapitan,
orrelakorik ezta
gerta gizalditan,
apenas ibili den
lanian tranpitan

sei urtian aurretik
amaika aldiyan.

6.—"Amaikak" irabazi
diyo amabiya,
zerbatikan Balentin
den patroï aundiya,
eta kuadrilla ere
pizkor ta biziya,
onrak merezi ditu
gora Donostiyal

7. —Aurretik beti dute
pizkorraren sonak,
probatuta ekusten
dirade gizonak,
onrak merezi ditu
patroï Lekuonak,
eta Ondarrabiyako
arraunlari onak.

8.—Laugarren Donostiko
kuadrilla guztia,
uste bezin atzian
gelditu eztia,
ezta txorakeriya
len ortan astia,
naikua egin dute
ainbeste austia.

9.— Bostgarren Sestao da
Kastro ori seigarren,
curten probatu dira
kanpoz eta barren,
azkeneko sayuan
bat bestien urren,
bentaja aundi gabe
an sartu ziraden.

10.—Aginaga zazpigarren
Zumaya urrena,

sartu ziraden Kontxan
balizan barrena,
onekin bukatu zan
estropada dena,
sayatu faltan ezta
gelditu azkena.

11.—Galderak tristura du
irabaziyak poz,
zergatikan ordaña
etortzen dalakoz,
ez degu bizi biar

alkarren gorrotoz,
obe degu pakian
eta errespetoz.

12.—Amabi bertsorekin
nai nuke bukatu,
orra esan estropada
nola dan jokatu,
ezer ofentsarikan
badago barkatu,
t'urango urte arte
Jainkuak nai ba du.

AURTENGO ESTROPADARI TXIRRITAK JARRIYAK

1932

1. —Milla bederatzireun ogetak eta
amabigarren urtian,
estropada bat izandu degu
Donostiyako partian;
irabaztunak mesede zuten
galtzallientzat kaltian,
ausunto ortaz oroituko naiz
bizirik naizen odian.

2. —Nere lagun bat inguratu zait
gizon prestuaren giza,
denbora pasa dibertitzeko
kantak jarri al ba nitza,
triste daudenak konsolatzeko
pensamentuan dabilta,
aren gustua egitiatik
baietz eman diot itza.

3.—Agur Pasaiko San Pedrotarrak,
gora Manuel Arrilla,
aita ta seme eta illoba
osatzen dira kuadrilla,
indar aundiko arraunlariyak
patroia ere abilla,
Donostiyara lasai juan ziran
diur ta bandera billa.

4.—Orain sei bandera errenkaran
eta len bi ekarriyak,
San Juandarrakin soziyokua
an du Miserikordiyak;
beste txiki bat Tolosatikan
ongi arturik neurriyak,
orrekin ere onra ederra
dauka Pasaiko erriyak.

5.— Lenbizikuan bere lanari
eman diyote segira,
jendia pozez egondua da
aldamenetik begira;
gero txalupak trukatu eta
mansotu zaie mugira,
dirua pranko galdutakuak
azkenekuan ba dira.

6. —Ondarrabiyak Pasairi ta
Donostikuak elkari,
lauak txalupak trukatu eta
korajez ziraden jarri;
asteko seña egin zanian
mugitu ziraden sarri,
irugarren zan San Pedro baña
bandera berak ekarri.

7. — Biraje onian Donostiarrak
etorri ziran aurrena,
Ondarrabiya bigarren eta
San Pedro irugarrena;
nola oientzat tokatu baizan
txaluparikan txarrena,
uste zan baño nekexiago
sartu ziraden barrena.

8.—Pasai San Pedron egun orretan
gertatuko kasua,
pixka batian etzait aztuko,
ementxen daukat jasua;
"Biba Manuel" esanaz dantzan
larogei urteko atsuak,
gazte denboran etzan izango
fandangolari mantsua.

9.—Lendabiziko lau txalupetan
etzagon jende narratsa,
bi bizkaitarrak egin digute
oso joera garratza,
biyak batian balizan buelta,
arraun kolpia zorrotza,
lendabiziko zein etorri zan
etzan juz gatzen erreza.

10.—Aginaga ta Zumayak ere
egin dute alegiña,
ziran indarrak enpeñatuaz,
ori da apustu tiña;
guziyak ezin iritxi degu
altueneko tamaña,
atzetik neurtzen errezagoda
aurretik etortzen baña.

1933 KO DONOSTIKO ESTROPADEL.

"PELLO SAIKOLA" bertsolariak egiñak.

(Pello Saikola au PEDRO ARAMBURU, da, Arrua-beko Keixeta baserrian jaioa)

1. —Bi milla urte laister dirade
Kristo mundura jayorik
iñori gaizki itz egiteko
ez daukat opiniyorik;
Oriyon orain arraun lanian
ba dogo mutil yayorik,
makalarentzat ez da izaten
bandera ta premiyorik.

2.—Lau milla duro iya dirutan
seda fiñesko bandera,
Donostiyatik ekarri eta
bastante kontentu gera,
San Pedrotikan arrazoi txarrak
noiznai ba datoz onera,
seta galanta ba dute baña
oiek ainbeste ba gera.

3.—Oinbeste diru irabazita
nola ez gera poztuko?
Bañan etzaio galdu dubenai
pizka batian azuko,
olakorikan pasa zanik
askok etzuten usteko,
San Pedron ezto arraunlariyik
oriyotarrak austeko.

4.—Gipuzkuatik bost giñan eta
beste bat Bizkaiatikan,
arraun lanian saiatu dira
danak oso gogotikan,
oriyotarrak ez giñan asko
estutzen oiengatikan,
bi egunetan lasai etorri
gera donan aurtikan.

5. —Bi kopa eder ekarri ditu
banderarekin batian,
ongi portatu geradelako
Donostiyako partian,
diruba pranko sartu da aurten
erriyak ez du kaltian,

zuek auzitzen zalla izango da
beste amar bat urfian.

6.—Otiyokuak premiyo onena
San Pedrotarrak urrena,
Ondarrabitik bi ziran eta
irugarrengo ta azkena;
Donostiyako Amaika Bat i
eman zaio laugarrena,
ta Sestaoko kuadrilla ori
gelditu da bosgarrena.

7. —Oraindik ere mutil pizkorrak
erri onetan bu daude,
oien pruebak ikusi eta
danok arrituta gaude;
San Pedrokuak Oriyorena
allegatzen ez dirade,
orregatikan gure atzetik
oiek ibilli dirade.

8.—Bei zat bat aurten jan ornen dute
dana lanparoiz betia,
nola na-ezute klase orrekien
txalupa azkar jutia?
Estropa orlan arfuba año
izango dute botia,
ez dago ola osaturikan
esposatzeko dotia.

9.—San Pedrotarrak bandera baietz
egiten zuten trabesa,
kuadrilla ori sosegatuzten
etzegon oso erreza,
diruba bota kupira gabe
oso estu eta presa,
inguru orlan galdu dituzte
makiña baf interesa.

10.—Arraunlariya obia franko
fa dago itxas ertzian,
danen aurretik etorri biar

onenak izan ba zian:
Arrillaga oi guziyen aita
gelditu zaigu atzian,
iñoiz añeko konsuelorik
ezta izango etxian.

11.—Jokuak beti berekin dauka
galdutzeko arriskua,
makinat ditu partituba da
ori besteren eskua,
orain or dabil gelditu gabe
arraskatubaz kaskua,
Arrillagari pasatu zaio
uste etzuben txaskua.

12.—Bere ustetan bandera zeuken
Errereraño eramana,
andik aurrera kosta zaiote
bazuten naikua lana,
asper gaiztuan eztute ibili
oiek ainbeste afano,
bein irabazi baño lenago
ez du jo biar kanpana.

13.—Arrilaga ta bere koadrilla
geldituba da seriyo,
aurtengo ontan erri-aldia
ez dute asko gora iyo.
bere ustetan irabazteko
zeuden izugarri fiyo,
bandera pozik emango zuten
juan ezipalitz Oriyo.

14.—San Pedrotarrak usteko zuten
zirala berak bakarrak,
bañan otero azi dizkagu
oien abotik aparrak,
al Arrillaga, goguan dauzkau
guk zure arrazoi txarrak,
por si acaso aitu al dira
zuen txuleten indarrak?

15.—Ai Arrillaga, ibili dezu
fanfarroikeia ugari,
bueltak onela etortzen zaizka
len arro dabillenari,
obeditzia askozaz obe
geiagokua donan,

leku onian geldituba da
Aita San Pedroko ori.

16. Oriyotarrak irabazita
dauzkagun konsueluak,
arraun lanian geradelako
oipaño obiaguak,
Donosti orlan jo dizkigute
bereziko txaluak,
oien txuletak ainbeste indar
badu emengo taluak.

17.—Oriyon dagon aurrelariya
Fnazio Sarasua,
onek arraunai ematen diyo
sekulako tirazua,
ta gañerako koadrilla ere
gaztia ta indartsua,
biba Domingo patroï maitia,
zu zera oien maisua.

18.—Onena danak irabazten du
eztu baliyo tirriyak,
aldez aurretik izan dirade
afana izugarriyak,
orain ederki umildu dira
lengo arrunkalariyak,
zer diran ondo probatu ditu
Pasaiko arraunlariyak.

19.—Oriyo ontan txiki ta aundi
ogei banderaño dira,
olako pillak ezin ekarri
makalak izan balira,
ta urtetikan urtera beti
oñadituzten ai dira,
obek lan txarrak emangoituzte
berriz e sano badira.

20.—Bertso berriyak orra ipiñi
arraunlariya oyeeri
mereziz ere badituztela
irudituzten zait neri,
bañan eskerrak ematen zaizke
irabazten dutenari,
oso ederki egin dute ta
gora Oriyotarrari.

BERTSO BERRIYAK.

1933 urtekoak (Egille ez ezaguna)

1.—Onra aundiyak merezi ditu
aurtengo ontan Kantabriyak
auzotik nola izan diraden
asarre izugarriyak,
motibo ori dala meriyo
dirade bertso berriyak,
fama aundiyak merezi ditu
ortan Oriyoko erriyak.

2.—Fñola ezin utzi nezake
San Pedro nua sartzera,
gizon askotxo gertatzen dira
da atso asko saltsera,
aurtengo ontan izana dute
bereziko aukera,
uste etzutena gertatu zaie:
gelditza atzera,

Desio izutet urte askuan
abildade a osasuna,
danak dakite ederki asko
asko baliyo dezuna,
enteratuta arkitzen gera
irabazi ziguzuna,
argatik alkar probatuzera
juan giñaden Fruña.

4. -- Enteratuta arkitzen gera
aurtengo pasadizuak,
danak arrotuta ibilli dira
anai eta lengusuak,
igualmente juzga litezke
nola ume ta atsuak,
nolabait ere deskuitadu ida
ego gabeko usuak.

5.—Arrillaga akordatzen al zera
berdeletara juanda,
etzanda antxe gebiltzaden gu
indarrrik ezkenduben da,
oso arrituta gelditu nitzan
gizon on batek esanda,
burla egiten zertako jardun
motiborikan etzan da?

6.—Bein ere etziguzun ematen
Arrillaga arrazoi onik,
iñork ez dizu deklaratu
guk kulpikan gendubenik,
animaliyak ere ez dit eman
sekula ortako miñik,
pentsatzen nuben ote ziñaden
beste moduko personik.

7.—Oso onduan ibilli gera
udaran eta neguban,
aurten orlako estropozorik
pentsatuzten etzenduban,
akordatzia nai nuke beti
zer burla egin zenduban,
zu bezelaxe bestiak ere
jaio giñaden munduban.

8.—Orra, kiristauak, mundu onetan
nola izaten dan griña,
sasoi nagon bin bitartian
dantzatuko det mingaña,
sekulan etzait neri aztuko
zuk antxen gaizki egiña,
etzaizu laister sendatuko
aurtengo tripako miña.

9.—Urte betian gobernatuta
Paulinokin ziñan irten,
Oriyo ontan sartu dirade
iru bandera eder aurten,
mundu ontara jaio giñaden
makiña bat asto kerten,
eskarmentatziagaitikan
berrizko jakin dezaten.

10.—Lenbizikua Tolosatikan,
bigarrena Frundikan,
Donostira berriz juan giñaden
probatutziagaitikan,
oso arrotuta gizon batzuek
irtenak San Pedrotikan,
banderarikan ederrena guk
ekarri gendun andikan.

11.—Gure Jainkuak eman ziraden
indarra eta graziya,
egon ziñezke urte batzutan
lanteri ortan etsiya,
sei urtian nagusi izanda
oixen da diferentziya,
aurtengo ontan borraratunitugu
da guretzat da auziya.

12.— Itzegingo det biar bezela
alain gogor eta sendo,
laguntzallien faltik ez daukat
kantatu biar det ondo,
orlako markik egin dubenik
inguru auetan nun do?
Aurten San Pedroi Oriyok kendu
berrogei ta bi segundo.

13.—Oriyo ontan gertatzen dira
makiña bat talo jale,
testigun bistan arrazoi ori
askotan esana zaude,
polborik gabe tiro gaizto bat
guri zuk botia dale,
uste ez arren zure aurretik
etorri giñan alare.

14. — Diferentziak beti dirade
nola antxo ta sardiña,
gauza igualtsubak gertatzen dira
ala ezurra eta zaña,
zuretze dator, ai Arrillaga,
lenago gaizki itz egiña,
gure taluak gaur baliyo du
zure txuleta oñak aña.

15.—Naiz uste arren zerala zerbait
ez degu zure bildurrik,
projimua ezta postura orretan
gaizki tratatu biarrik,
ikusi dira amalau mutil
igualmente bakarrik,
zure ustiak zerbait badira
bañan zabilta alperrik.

16.—Arrillaga, nik ba dakit ondo
gizon formal bat zerala,
amaika bider esan diguzu
gu ijituak gerala,
bañan sekulan ez gera ibilli
zu zabiltzan bezela,
gu aurten abilla atera gera,
zu berriz oso motela.

17.—Ai, Arrillaga, izan dituzu
zeure buruko ustiak,
lastima auxe dadukazuna
juan zaizkizu urtiak,
larriturikan arkitzen dira
zure barrengo estiak,
biba patroia lendabiziko
ta Oriyoko gaztiak.

18. —Akordatutzen al zera, aizu,
lengo istori zarrían,
milla bederatzireun eta
lendabiziko urtian?
Oriyotarrak orduban ere
izan ziran suertian,
gauza oriyek akorda zaitetz
bizi zeraden odian.

19.—Amabost bandera ba daude
granorik ez da txarrikan
amalau garbi irabaziyak
dira Kantabriyatikan,
egiyak garbi esaten ditut,
batere ez da gezurrikan,
amabostgarrena ekarriya zan
jaunak, estranjeritikan.

20.—Sarasua da mutil pizkor bat
Txokolate ez da debilla,
Solabarrieta kasikan berriz
balorez oso abilla,
patroia, zuri emate izkitzut
orra eskerrak nik milla,
beste bat arte, biba esaten det
San Nikolasko kuadrilla!

BERTSO BERRIYAK.

Oriotarrei erantzuerak.

1933 ko estropadetakuak

(Estropada oneitako sei bertso paper batu ziran beintzat.

Oriotarrak arro agertu ziralako, erantzuerak be artu zituezan. Au bat. Egillea, ez da ezagutzen)

Estropada oneitan onelaxe geratu ziran

- 1.—Orio.
- 2.—Ondarribia.
- 3.—Donostia (Amaikak Bat)
- 4.— Santurze.
- 5.—San Pedro.
- 6.— Luchana.
- 7.—Donostia (Empuje).

1.—Milla bederatzia eun eta gañera ogeita amaituan, bertso berriyak jartzera nua artu ditzaten goguan. Oriyotarrak arro xamarrak juanak dira orainguan, lengo beiaren larrua emen det gordin nere okulluan.

2.—Bigarrenari jarri beaiot tokatzen zaion klasera, jakin dezten nola dabiltzan ijito eta trapera, San Pedrotarrak orain bi urte —akordatutzen al zera?- zuek bezela, eztga geratu diguntuaren antzera.

3.— Enteratuta arkitzen naiz ni aurtengo pasadizuak, arrotu eta juanak ditugu aurten gure ijituak, zesto barriyak egingo ituzu eraman bauzu naibuak, guk sobrantia badegu oraindik len irabazitakuak.

4.—Antonio Mari, ez al zerade oraindikan akordatzen,

oraintxe dala iru bat urte nola etorri ziñaden? Egunsentiyan Kontxara juan da marka guziyak probatzen, kanderakuan or geatu zan besten putz usaiak biltzen.

5.— Manuel Arrillaga izandu da gizon ona eta justua, bere denporan okasiyoric iñon jarri gabekua, merezi luke edukitza estatu baten modua, zergatik beñere eztan izandu zubek bezin saltserua.

6.—Osaba illobak eta semiak arro ibilli dirala, edozeñek esango dizute motibua ba dutela, sei bandera eder gorbatarekin gañera bi kopa dela, kostako zaiio ijituari marka au ondutzen onela.

7.—Aurten olako estropozorik ez gendubelapentsatzen, lenagotikan oitua zera aundiaguak arfutzen, etxeko beiak eta zekorrak guziyak dana galdutzen, Txokolate ta kafe esniak ez al dira gogoratzen?

8.— Urte betian gobernatzuten euki degula gizona, señaile oraindik sobrante deula len irabazi genduna,

lotsa guxikin esaten dezu
gosiak euki deguna,
errukiturik utzi dizugu
aurten eraman dezuna.

9.—Naiz uste arren ba zeratela
San Pedroko zarrak aña,
kostako zaitzu ordaindutzia
oiek egindado azaña,
gaizki esaka dantzatu dezu
nere ustetan mingaña,
Oriyo orlan zein da gizonik
baliyo dunik oik año?

10.—Esaten dute juan zaizkiyola
Arrillagari urtiak,
baña oraindik osasunakin
gaude animoz betiak,
mesederikan ez izan arren
baizik berentzat kaltiak,
zere denporan amaika bati
itxi dizkatzu atiak.

11.—Orra, kristabak, nola izatea dan
munduan zenbait griña,
ordañarikan etzan izango
ixilik egon baziñak,
beti ijitua antolatzen da
izketan ain da apaña,
beste batian ondo pentsatu
nola dantzatu mingaña.

12.—Amabigarren bertsuarekin
au da nere despedida,
Asteasu gazte orreri
jarri nai diyot segida,
nai leuke baña ezta irixten
bertsolariyen neurrira,
baldin oberik ez ba du jartzen
egin lezake erretira.

(Imp Macazaga-Renteria)

1 933 ko estropadetan

1. — Lendabizkoak neriak ziran da zuenak bigarrenak, eraingo ontan jarriko ditut guztiyetan ederrenak, San Pedro ortatik etorri dira izugarritzko ordenak, besteri lotsak eman nai dizke berak batere ez dutenak.
2. —Kulparik gabe esaten dezu gu difuntuak gerala, sinista zazu oraindik ere sano arkitzen gerala, ordañak jarri biar dizkizut merezi dezun bezela, aitormen on bat izan dezazun bertsolari nai bezela.
- 3.— Milla bat bider ibilliya naiz bizon onaren bañan, oraingo ontan ikusiko dira bertsolariyak zein dian, iñola ezin gelditu neike San Pedrotarren mendian, lengua bezela ez nazute ni arrapatuko sanan.
- 4.— Motiboik gabe artu dezute bajaturik Txokolate, señalaturik danak batian nola esne eta kafe, pakia beti ibilli izan da zuengatikan aparte, onen mendian urte batzutan izan biarko dezute.
- 5.—Txokolate au artu dalako oso arrotzen ai dira, Kantabri ontan ori gañako arraunlariyak nun dira? orain jo naiez arkitzen dira nunbait orrekin benzida, gu orain ere gertu gerade beste bi baldin ba dira.
6. — Zertan esaten digu Joxe motiboik gabe gezurrik, galdu itugula nola larru ta igualmente ezurrik? oso pobriak gerade baño ez degu zure bildurrik, Oriyo ontan beñere ezta falta izango txekorrik.
7. —Amaika orlako gaizki esale sartu ziraden munduan, olain txarra zu ziñadenikan asko pentsatzen ez nuban, bueltarik ainbat etzala izango zuk ala uste zenduban, gure beiak kabitzeko ainbat leku ez da zire ukulluban.
- 8.—Bertso oriyek jarri dituna ai zer nolako gizona, motibo ori eman dulako ez da izango itz ona, bere burubai ematen ai da izugarritzko afana, begi oker ori zuzendutzeroa jua zinezke Vidaurrena.
- 9.—Diferentezko gauzak dirade nola leor da putzubak, oin traiziyuak eztaguzkagu oraindik danak aztubak, Arrillaga orri irtenak zaizka izugarritzko aunditxubak, oiek guztiyak sendatuko izka don Vidaur jaun medikuak.
- 10.— la gogua artutzen dezun zuk gaste onen esana, naiz kasik iya betenayuen gradura iristen naizena, olain gaizki zu egotia nik artutzen dedaden pena, Vidaurrek sendatu ezin bazaitu etorri zaitez nigana.

11.—Lau probintzian nola izan diran komeri izugarriyak,
bigarren bueltan jarri beicut
gutziz arrazoi garbiyak,
oraindik ere ez gaitu ilko
nola gose eta egarriyak,
gaizki esaten jarden dirade
urdai gabeko zerriyak.

12.—Bekulan neri etzaizkit aztuko
Arrillagak esandako itzak:
"Gure aldian geio dirala
beti esanez zebiltzak".
Oraingo ontan aitorfutzeko
moduban dirade gaitzak,
San Nikolasek kendubak dizka
San Pedrotarrak giltzak.

13.—Amaika bidar esana zaude
gu ez gerala azkarrak,
egiyak garbi deklaratzeko itut
apenas diran gezurrak,
jaiotzatikan pizkorrak dira
gure zain eta ezurrak,
guk zuben putzak artu giñuben
zeuntzat gure puzkerrak.

14.—Arrazoi asko jarri dituzte
olain gaizki ta itxusi,
errespetua lendabiziko
egin biar da ikasi,
ben marka guzik borratuarren
alare ezin iritxi,
gora Mitxelena kuadrillarekin
zu zera oien nagusi.

15.—Juan dan urtian nola ibilli ziñan
ez al zerate akordatzen?
Donostiarren mendian kasik
antxen gelditu ziñaden,
zertan ai zera esaten beti
izan zeradela gallen?
bate banderikan gabe antxen zu
iya gelditu ziñaden.

16.—Zuek bezela bestiak ere
beti dabilta esperanzan,
sei urtian oian ibili zerate
bildurrik gabe arrantzan,
zuen gradu ori noizebait ere
mudatzia komendi dan.
Donostiarrentzat ordun bandera
urikan satu ez ba zan.

17.—San Pedrotarrak zuentzat ere
beti badute arrabiya,
bi urte ortan erakutsiyozu
gutziz istillu gorriya,
zertan kristauak biar du izan
postura ortako itriya?
aurten ariyek atzetik ziran,
aurretik Ondarrabiya.

18.—Merezi dute kuadrilla onek
gutzizko fama ederrak,
ainbeste gañekok nola diraden
zuen beso ta bularrak,
estu ta larri ibilli ituzte
oriyek San Pedrotarrak,
noizebait ere komeni zan da
gora Ondarrabitarrak!

19.—Neurtu ditut biar bezela
nik Joxe orren pausuak,
begi batetik arfuba dauka
oso ziara lausuak,
tamaña onetan etortzen dira
mundu onetan kasuak,
zuriak itzak bakarrik ziran,
obek dirade berfsuak.

20.—Jarriko dizut nai dan tokiyan
egokitzen dan aukera,
oneian ezin ezer eginda
zu juan zaude txarrera,
amaika txoro zur tabernan
engañatutzen ai zera,
naizun tokira ezaldu zaitez
neretzat gauza ba zera.

l 933 urteko estropadetakuak.

1. — Pasadizuak biar bezela
ai ba nitza esplikatu,
bertso berriyak jartzera nua
gusto dubenak kantatu,
Donosti ortan giñadeloko
noizbait bigarren gertatu,
orain San Pedrotar oriyekin
zenek bear du burutu?

2.—Ejenplo piñal gaztetan artu
ona nal duanan zartzara,
notizi oiek juango zaizkitzu
belarriaren ertzera;
irabazi ezun urte orlan e
marka aundik egiña etzera,
lene askotan geldidu izan zan
Pedro gure atzera.

3.—Oraintxen dala iru bat urte
bajatu giñala bera,
oietatikan notizi ori
allegatu da oneram
ogei ta zortzi milla pezeta
ta gañera bi bandera,
urte orlan e irabazita
ekarritakok gu gera.

4.—Orain bi urte giñala berriz
difuntubaren antzera,
orduban ere giñan bigarren
premiyuak etxera,
zenbat aurrera pasa zaizkizun
akordatzen ez al zera'?,
aurten zedorri bosgarrenakin
putz usai taten or zera.

5 —Errukituta egin dutela
lrungo aldeko joera,
oiek besterik ezin daneko
erremedyuak dira,
an trabesian. bete giñuen
boltsikuk eta kartera,
Sarasua da irabaziya
milla pezta tu bandera.

6.—Gauza oriek nola diraden
jendiak ondo dakizki,
kasu orretan San Pedrotarrai
barri biar dizket itz bi;
sei urtetan sei banderarekin
arro xamar dira noski,
iru urtetan irabaziyak
Oriyon dauzkugo zazpi.

7. —Kale esnia artzen degu
jaikita laster goizian,
txokolatia komeni bada
igual arratsaldian;
zenbaiti irteten zaio gezurra
auko zuluua betian,
gure txekorrik eta beyikan
ez dute Pasai aldian.

8.—Txekorrak eta beiak galduta
sartu gerala etxurra,
lotsarik gabe iritxi dira
ori paperan jartzera,
ez enpeñatu guzurrarekin
jendia engañatzera,
zenbat tresabi dauzkagun urtik
etorri ikusitzera.

9.—Oriyo ontan zein dan gizonik
baliyo dunik oik año?
berak atzetik nola ibilli
ezkasaguak bu giña?
Bi estropetan guk degu aurtan
markik aundina egiña,
bertsolarin bat billatu dute
bastante gutxi jakiña.

10.—Geren enploion segi dezagun
gu ijituak ba gera,
toki askotan ikusten dira
Oriyon aña trapera,
automobil bat kargatu eta
denpora labor or gera,
aurreratuta emen dauzkagun
zesto barriyak saltzera.

11 —Ontara naizen ezkero biat
beste kaso bat berritu,
baporiari arrika tiraka
nota zaizkigun abitu,
au adituta gure aitonak
etziran gutxi arritu,
sufritu eziñak olako lanak
askotan ekartzen ditu.

12.—Oriyotarrak au ikustian
ai oien mugimentuak!
dudarik gabe egongo ziran
lenago preparatuak;
mendirak juanda izanik dira
arriz beteta kolduak,
aziyo ederrak eginda daude
erri ortako golfuak.

13.—Sujeto batzuk ikusi giñun
abiyatutzen korrika,
soldadu oiek baziruditen
zijuazela Afrika,

menditik laister ekin zioten
baporiari arrika,
erri ortatik ezta aparte
iñuzentien fabrika.

14.—Ez dira asko enpeñatubak
errespetua gordetzen,
lanikan asko ba dauke oiek
besteren ona sufrintzen;
gizonak ez du ondo ematen
beti besteri mengatzen,
kontzientziya kargatzen danik
ez al dezute pentsatzen?

15.—Amabost garren bertsuarekin
nua bukaera billa,
gazte jende au osasunakin
ondo gertatu dedilla;
ai ijituen mugimentuba
ezta izaten debilla,
beste urte bat artian agur
Arrillazaga ta kuadrilla.

(i mpr. Elustondo-Zarauz)

ZORTZI TREÑERU

1933 ko estropadefakuak.

1. — .....

zortzi treñero jokatu dira
danak alkarren pelian,
aurten ederki azaldu dira
mutil pizkorrak nun dian.

2. — Gipuzkoatikan bost giñan eta
beste iru Bizkoiatikan,
premiyua ta banderarekin
arriskatziagatikan,
gazte jendia preparatuta
jun giñan Oriyotikan,
bi egunetan lasai ibilli
gera danen aurretikan.

3.—Donostiarak ziran bigarren
lendabiziko jayian,
Ondarrabiya aurrera pasa
zitzaion bigarrenian,
alare beti kuadrilla ori
dabil umore onian,
zortzitatikan irugarrengo
gelditu diradenian.

4. —Du Amaikak bat izena ta
Donostiyakuak dira,
ero askotako arraunlariyak
dauzkaten soziedadia,
oiek kastuben kuprik gabe
preparatzen ornen dia,
oraindik geio kastako zaie
bandera irabaztia.

5.— ..... deskuiduak
..... munduan,
..... Arrillagak
zer suerte izandu duan;
Aginaga ta orlako asko
gertatu oi diran moduan,
aurten San Pedro ibilliya da
banderatikan kanpuan.

6. —Beren ustetan Kantabri ontan
zeudenan kanpeonatu,
au rten bostgarren premiyaikin
San Pedro zaigu gertatu:
uste etzuten kuadrilla asko
aurrera zaie pasatu,
zer kontatuba izango zuten
guk ori egin ba gendu.

7. — Zerbaiten poza izan dezaten
lengo kuadrilla zarfzera,
orain guk lana egiten degu
oriyen !ango antzera;
zer edertasun daukagun emen
nua adierazitza,
mantxarrik gabe irabaziyak
dauzkagu amabost bandera.

8.—Tolosatik bi, Zarauztikan bat
beste bi berriz Frundik,
Getarrarai irabazita
seigarrengua Bilbotik;
beste zorfzirak Donostiatikan
lana eginda gogotik,
amabostagarren ori aspaldi
ekarri gendun Frantzitik.

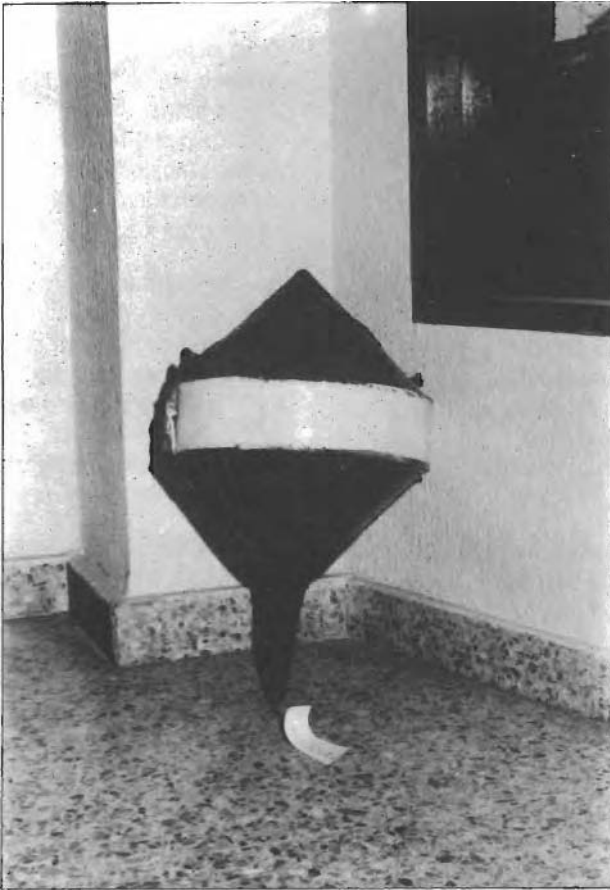
9.—Iñolañian ez gijuazen
usariyu oi galtzera,
bikaivari alde z aurretik
eman giñun aditzera;
Juan giñan iru bandera berri
aurtengoak bedeinkatzera,
lenguak berriz eraman giñun
oiek akonpañatzera.

10. —Tolosan jartzen diran premiyoak
beste erritako leger,
puntziyo arfara San Juanetan
dauka jendiak joera;
irabazteko gaña bentaja
an ere lasai alero,
Solabarrietak ekarri zigun
ango lenengo bandera

11.—Lana egiten dubenai beti
tokatzen zaio jornala,
Txokolate da irabaziya
jokua ta bi batela;
Sarasua da orain sasoiari
orduan oiek bezela,
bi arraunian Oryron dago
Gipuzkoako txapela.

12. —Amabigarren bertsuarekin
bukatzera nua salla,
iñora ezin jua gindezke
patroi obiaren billa;
urten askotan aurten bezela
ondo portatu dedillo,
gora Oriyoko arraunlariyak
Mitxelena eta kuadrilla.

(Puntuetan dagozan zatiak, apurtu ta agertzen dira paperian).
(Imp. Elustondo-Zarauz)

BERTSO BERRIYAK, MARZIAL URTZEGIAKJARRIYAK GORA ORIYOTARRAK! GORA AMAIKATARRAK!

1. —Milla ta bederatzí eun da
oi ta amairugarren urfian,
bertso berriyak jartzera nua
arraunlariyen artian,
zortzi trainera oso ederki
jokatu dute Donostiyako playian,
arraunlaririk etzaigu azaldu
Oriyotarren aurrian.
2. —San Pedrokuak galdezka daude:
"Oriyokuak nunzian?"
berai begira jarriyak daude
presentatuta ontzian,
ogei segundo gutxienezko
kendu zioten aurtzian,
beste emeretzi konpleto berriz
artu dizkiote onuntzian.
3. — Pasau San Pedro urrengo urteko
preparatuta egongo da,
urte betia pasia do ta
ustez ba doia denbora,
aurten bezela obe du ez Juan
gaubez prueba egitera,
bestela berriz bandera ere
juango da Oriyo aldera.
- 4 —San Pedrotarrak sei urte ontan
eraman dute sei bandera,
abildadia zegon edo ez
orfikon kontubak atera,
aurtengo urtian etorri zaigu
Donostiarrak austera,
bañan alare Joxe Maritarrak
utzi dituzte atzera.
- 5 —Oriyotikan etorri zaigu
bastante jende trebia,
Juan dan urtetan ez da egondu
iñork aitatu gabia,
uste detanez ekarri dute
sobrante abildadia,
beren trañiera berri orrekin
aidian ibilli dia.
- 6.—Ondarrabiya premiuetan
sartu zaigu bigarrena,
berai lagunduz aldamenian
Oriyotarrena aurrera.
Santurzetar gizon famatuak
tokatu dira laugarrena,
oik e kontentu juan dirade
eztue premiyo txarrera.
7. —Arraunlariyak nai dubenak
Oriyo aldera beiratu,
bakarka ere egiten dute
dotore sumar jokatu,
bat Txokolate, Manterola da
koñadu Fnazio Sarasu,
aurtengo urfian bi bandera
ekarriya zera zu.
- 8.—Aurtengo urfian iru bandera
sartu dituzte errrian,
kuadrilla ederra ekarri dute
Jaungoikuaren graziyan,
San Pedrotarrak paliza ederra
artu dute Donostiyan,
Oriyo austekoik ezta egongo
Kosta Kantabri guziyan.
- 9.—Oriyotarrak mutil berriya
ekarri dute ankian,
batere etzula orrek baliyo
esandakuak ba zian,
baña alare kontrako guzik
utzi dituzte atzian,
ojala ola etorriko ba litz
berriz urrengo urfian.
- 10.—San Pedrotarra desapiyoka
alperrik zertan ai zera,
bakarra ere nai baldi badu
Oriyo kontra atera,
Sarasu orrek kendu diote
aurten ere bi bandera,
ez txalopetan, ez traineretan,
allegatutzen etzera.

11.—Oriyon ba do abildadia
nai dubenak aditu,
aurtengo urtian iru bandera
ateriak e baditu,
aurten eindako marka oiekin
egin liteke arritu,
San Pedrotarra gauza ez dalako
bostgarren zaigu gelditu.

12.—Aurrera ola segitu diyon
guk lengo lege zarrari,
bestela igual leku txarrera
egingo gera erori,
bentaja ederra kendu diyote
aurten San Pedrotarrari,
neronek ala desio nuben,
biba Oriyotarrari.

13. — Oriyotarrak merezi ituzte
eskerrak eta graziyak,
aurtengo urtian treñero ortan
presentatu dian guziyak,
eraman dituzte premiyua eta
beren bandera guziyak,
propina txarrrik eman dutenik
ezin esan Donostiyak.

14.—San Pedrotarra erretiatu da
aurten ederki etsita,
ezer ein gabe gelditu zaigu
zerbait bazala asita,
kuadrilla ori balijuake
ben treñerua utzita,
Oriyok aurten emango zitun
erremolkiak eantzita.

15.—San Pedrotarra oiekin ere
jarri gaude arritzen,
etorri dira seigarren aiek
kaka-usaia aritzen,
abildaderik eztauke eta
nola etzuen segitzen.
Oriyotarran aurtengo lanak
eztiyo oneik egiten.

16 — **Donostiarrak, segi zazute**
asi zeraten lanian,
aurtengo urtian ibille zeate
San Pedrotarren gañian,
gaizki esaka ai ornen dira
jendiak diyotenian,
baño alare ez dia sartu
Amaikak-Bat en aurrian.

Imp. Macazaga Renteria.

BERTSO BERRIYAK- AXENTZIO TXANKAK JARRIAK.

1934

1. — Pasadizuak adierazteko
ipini naute binan,
milla urte ta bederatzireun da
oi ta amalaugarrenian,
bost bandera eder sartu dirade
Oriyoko erri noblian,
ortik kontuba otero leike
arraunlariyak nun dian.

2. —Aurten lenengo treñero estropak
Bilbon zaizkigu jokatu,
premyorik onena zaie
Sestaoarra tokatu;
Agorrillaren beatzin gera
berriz Donostian probatu,
emendik bueltan ez dira juanak
etorri bezin kontentu.

3. —Estropa ortatik bigarrenakin
etorri giñaden baña,
txalupa zuten luzeagua,
lijerua ta ariña;
enbarkaziyo igualtsuakin
danok jokatu bagiña,
Bilbaon bertan azalduko zan
Sestaoarren azaña.

4.—San Pedrotarren konsuelua
Bilbon Oriyok galduta,
landua jotzen jardunak dira
kankarta zarrak artuta,
beti burutik ibilli naiak
orlako lanak dituta,
jokatu dira erri askotatik
arraunlariyak sartuta.

5. —Arrillagaren erronkak aurten
etzuten asko baliyo.
"biren erdiyan daukat bandera"
esaten zuben propiyo;
ipurdikua artu du prankok
ori dalako meriyo,
galdu debenak or konpon bitez,
lontentuz laga Oriyo.

6.— Bost erritatikan sei treñero
Donostin gera jokatu,
or jartzen duten biaje ori
zeñek lenengo pasatu,
banderakuan kuadrilla asko
zaizka aurretik plantatu,
aurten San Pedro bigarrenakin
izan liteke kontentu.

7.— Lendabiziko Oriyokua,
San Pedro da bigarrena,
Ondarrabitar legor aldeko
kuadrilla irugarrena,
Donostiarrak dira laugarren,
Sestao da bosgarrena,
Ondarrabiko arrantzaliak
seigarrengo ta azkena.

8.— Estropa orrek premiya du
ez da izaten apustuba,
funtziyo ori ikustia da
jende askoren gustuba;
zer kantidade partitzen duten
etzadukagu aztuba,
portatzen zaigu Donostiyako
Ayuntamiento prestuba.

9.—Aita Manuel, erri guztiya
jarriya zenduban pozak,
espero zendun premiyo onena
bandera eta trabesak;
idea oiek ez dira izan
guretzako aldrebesak,
aurten ez dizu asko luzitu
automobilien karrozak.

10.—Lenbizikuan erretiratu
giñadenian Bilbotik,
indar gutxitxo ete genduban
esaten zuten gugatik;
berak naikua euki ba lue
ezin ekarri kanpotik,
banderakuan Sestaoarrak
sartu zaizkate aurretik.

11.—Guk ez dakigu erreparuan
jendia nola jarridau,
zenbait ez dira eskarmentatzen
txanponak bota artian;
Oriyotikan Donosti aldera
kamiyotikan urrian,
aditzen degu billete ederrak
galdutakuak zein dian.

12.— Mutillak zintzo kunplitzen dute
beren patroien ordena,
atzera eta aurrera bizi
ibilli re bai arrauna,
asi bezela iristen dira
kanpora eta barrena,
bildur piska bat izan zazute
ortan Oriyotarrena.

13.— Nolakaikua ez da izan aurten
Oriyotarren joera,
txikiyak ere sartuko ditut
danak aundiyan salleran,
zer interesa ekarri duten
orain nua esatera,
ogei ta amabost milla peseta,
lau kopa ta bost bandera.

14.—Ogei ikurrin eta lau kopa
ayuntamentu batera,
San Nikolasko gazteak jendiak
ekarri ditu onera,
saiatu arren batzuek ezin
dute alerik atera,
Oriyon bada erri guztiya
tapatzeko lain bandera.

15.—Oriyotarrak toki txarretik
ziranian suertatu,
Sestaoarrak burla egin naian
etziran gutxi arrotu;
orregatikan ginan nerbiyo
danak altxata jokatu,
San Pedrotarrak bezela ziran
gure atzetik gelditu.

16.— Bakarrekuen pasadizuak
biaitut adierazi,
San Pedro egunez Frunen nola
Manterola zan lenbizi,
bestiak erraz konpontzen ditu
Txokolate ezin ausi,
bolara ontan bi arraunian
Sarasua da nagusi.

17.—Bertso berriyak jarri ditugu
gusto dubenak kantatu,
sei igandetan sei estropada
ditugulako jokatu;
berriz ortara guazeneko
ez degu iñor markatu,
geldu gera Kosta Kantabri
daneko kanpeonatu.

18.—Disponitu det bertso onekin
azaldutzia azkena,
danak ikasten saia zaitetze
al dezuten azkarrena;
zuk dakizu nola ibilli
zure atzeko arrauna,
gora Oriyoko gazte kuadrilla,
eta patroii Mitxelena.

(Impr. Elustondo-Zarauz)

1935 URTEKO ESTROPADAK.

(Oriyotarren burlaz)

1. —Emeretzireun urtez gañera
ogei ta amabostian,
estropada bat jokatu degu
Agorrillaren zortzian,
bost erritako arraunlariak
izan gera Donostian,
Oriotarra geratua da
uste gabeko tokian.
- 2.—Beren ustetan ekarri zuten
txalupa ona ta ariña,
beste danari irabazteko
asmu orretan egiña,
asi ta beloa puskatu dute
ontziak zuen makiña,
uste det oh izandu dala
kartoiarekin egiña.
- 3.—Gizon askori aditi diot
neurritz fuerako zala,
au esan arren ezta mudako
Oriyotarren azala,
neronek ere pensatu nuan
zerbait gertatutzen zala,
urrengo Lidian zuzena ekarri
San Pedrotarrak bezela.
- 4.—Orio ondo aterako zan
ura egon balitz geldia,
itxasotik ere egun orretan
izan zuan gaizto oidio,
txekorrak eta zikirok jan ta
mutillak pixu andia,
kargiak errez menderatzen du
indar gutxiko zaldia.
- 5.—Lenzizikuan suerte txarra
izan zuana Oriyo,
jendia frankok ikusi zuan
gezurrak ez du baliyo,
bigarrenian ere nere uztez
ezta askorikan iyo,
Ondarrabiko baserritarrak
naiko lana eman diyo.
- 6.—Ondarrabian iru kuadrilla
oso motelak ez dira,
aukeratzeko arraunlariak
mutil ederrak ba dira,
oietatikan ondo unitua
etorri egingo balira,
urte gutxien buruku oientzat
diruak eta bandera.
7. —Arrillagaren mobimentuak
oso motelak ez dia,
orrek ederki billatutzen du
ixtas gañian bidia,
gaztetatikan artuba dauka
arraun laneko idia,
Oriyon ba da indarra baña
San Pedron abildadia.
- 8 —Oriyotarren esana oraindik
guri itzaigu aztutzen,
zernai esan da ere oriyek
ez dira asko lotsatzen,
bel lanporayaz betekua guk
jan degula publikatzen,
ganadu txarrik pasai aldian
beñere ez da sartutzen.
- 9.—Oyek uste ute berak bezela
gu ijituak gerala,
zeernai esan da ere askori
batere etzaio ajola,
juan da urtian bertsuetan jarri
guk bei zarra jan degula,
aurten Oriyon jan ornen dute
ardi zarraren gibela.
- 10.—Erronka eta afana ba zan
lenago oien artian,
bandera ez diola iñork kenduko
beste amar bat urtian,
mingaña askotan dantzatutzen da
kasik nok bere kaltian,
aguro sumar ikusi degu
San Pedro erri maitian.

1 1 —Zenbait gizonek beti izaten du
inbiri edo zelua,
esanaz gure txuletak aña
badala beran talua,
non ote dabil jua dan urteko
kant jartzalle lelua?
Memoriyak nastubote dan
daduka errezelua.

12. — Usteagatik ez da erreza
lanari artzen neurriya,
ederki samar nekatzen dira
besuak eta gerriya.
Orion aurten eroria da
bi egunetan arriya,
piska bateko galdu ornen ditu
kale eta baserriya.

13.— Diferentiak izaten dira
leiva eeta atia,
Oriotarrak trabesarako
bazuten borondatia,
irabazdunak kontentu daude
galdu dutenak kaltia,
aurtengo ontan sobratu degu
esposatzeko dotia.

14.—Donan aurririk etorritzeko
egiña zuten promesa,
ogei zazpiti bildurrik gabe

bota ere bai trabesa,
egun orretan askok egin du
pentsamentu aldrebesa,
beste batian irabazteko
pazientziya ar beza.

15.— Paper onetan amabost bertso
egin ditugu guk jarri,
ez dira txarrak gusto dubenak
egiteko irakurri,
Euska errian gorroto txarrik
ez diogu biar alkarri,
urrengo urtian aurten bezela
osasunakin etorri.

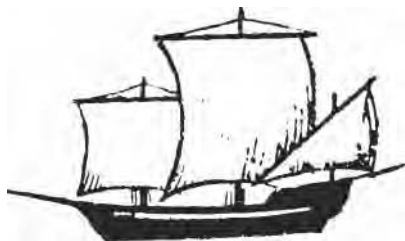
Estropada onetan, Orioko
treñeruak tira bira egin
eban.

Lenengoa Agorraren 8'n.
Bigarrena, 19'an.

15 eta 17'an ezin jokatu al
izan zan egualdi txarragaitik.

- 1 —Son Pedro
- 2.—Ondarrabia, legorrekoa
- 3.—Sestao.
- 4.— Donostia.
- 5.—Ondarrabia, mariñelak.

(Imp. Artística y Hormaechea, Guernica).

BERTSO BERRIYAK.

1 935 Axentzlo Txankak.

1. — Ftzalditxo bat ateratzeko
ematen digu goguak,
esplikatubaz arraunlariyen
aurtengo deskalabruak,
Pasai aldetik etorri dira
Oriyora abisuak,
ez dizkigute ondo azaldu
gertatutako kasuak,
alkar probatu bentzitutakoan
jarri oi dira bertsoak.

2 —Obligatubak arkitzen gera
emendik bueltak jartzera,
ezta komeni aurtten jeixtia
Pasa itar oien oinpera,
pasadisuak adierazteko
oraintxen degu denpora,
Donostik e ezta San Pedron
Oriyon aña bandera,
zuek joateko koraje gutxi
guk Bilbaokok gañera.

3 —Bizkaian ere arraun laneko
martxa gendukan asita,
Bilbao aldera egiña degu
aurtten lenengo bisita,
jendia pranko arritu da an
gure lana ikusita,
jokatu diran kuadrilla danoi
bi estropa irabazita,
banderarekin etorri gera
marka guziyak auzita.

4.—Beste erritara ezta tiratu
Oriyora aña tanto,
San Pedrotarrak abillak dira
gu bizi bagiña tonto,
oraingo oien bertsuen bueltak
jarrita dauzkagu pronto,
olatu aundiyak azpiratuta
ondatu giñan da kito,
kententu gera egun orretan
inoz ez danian ito.

5. —Txalupa dona urez beteta
giñadenian gelditu,
gu ikusita auzo-erritarrak
etziran asko kupitu,
Getariarrak aldamenian
txaloka oso kontentu,
orraun lanian ba degu oraindik
oiek ainbeste talentu,
berak baliyo ez dutenian
besterena ezin sufritu.

6 — Itxasuaren zakar aldiyak
ekartzen dituben lanak,
biraje ori itxura txarren
egña zuten geienak,
Ondarrabin e ba dira zerbait
esango lutekienak,
giro obien jokatu ziteken
nai izan ba zuten denak,
zuertiaren billa zebiltzan
bestela bildur ziranak.

7. —Jarri digute Oriyo ontan
gizon astunak daudela,
kanra aundiyak zaldi txikiya
azkar bajatzen dubela,
mutillak arin konserbatzeko
oitura duten bezela,
Pasaitarrentzat utziko degu
ardi zarraren gibela,
guk oraindikan sobre daukagu
zekor gartzien okela.

8.—Oriyotarren txalupa dala
kartoiarekin egiña,
kaso onetan gezur kontari
jardun dira alegiña,
egun orretan urez beteta
ondatu giñaden baño,
bost jokatuta lautan Oriyok
aurten e markik aundiña,
ondo ikasten sala zaitezte
nola dantzatu mingaña.

9. — Momentu artan kastigatuba zan
nunbait gureztat erori,
gauz orregatikan sufritu eziñik
ezin iduki iñori,
olatu aundiyak pare-parian
altza zitzaizkigun guri,
pesto jartzera ustez juan eta
amalau gizon igari,
munduban bizi geran artian
etzaigu aztuko ori.

10.—Gaztetatikan arraun lanian
ornen ziraden abitu,
bidia erraz billatzeuela
azkotan degu aditu,
danak dakite egun orretan
gu nola giñan gelditu,
abil-usteko asko lenore
menderatu izan ditu,
obe dezute itxasuari
zuek ere obeditu.

11.—Bere tokitik giro onian
aldutzen zaio lanari,
obeditzia ez al da obe
itxaso indartsubari?
Kaso orretan Pasai aldetik
bada afana ugari,
San Pedron dala abildadia
asi zaizkigu kontari,
alkarren ondon proatutakon
ikusiko da gauz ori.

12.—Erri koxkoar au bajatu naian
San Pedrotik dira asi,
leno eginda dagon lanari
erreparatu lenbizi,
Oriyotarren bateko lautan
jokatzen dira ikusi,
ala ere guk aña bandera
ez dituzte irabazi,
abildadia ona da baña
indarra dago nagusi.

13.—San Pedrotarren desaide danak
etzaizkigu akordatu,
Ondarrabiko baserritarrak
nai lituzke goratu,
gure onduan bi jokatuta
atzetik dira geratu,
lenbizikua ornen zuten da
ezta oiekin zer arritu,
kuadrilla orek azain ederrak
oraindik egingo ditu.

14.—Donostiyako funtziyo oyek
diradenain bukatu,
Portugaleten estropa ederrak
segidan dira jokatu,
an egin degun lanikan ere
ezin gentzake ukatu,
bentaja aundiyen Oriyotarrak
aurretik giñan gertatu,
premiyua ta kopa artuta
etorri gera kontentu.

15.—San Pedrotikan Oriyorako
bertsuak jarrigatikan,
ez gera asko apuratutzen
ez gauza orrengatikan,
edozer itza ateratzen da
zenbait gizoen autikan,
uzteko zuen etzala izango
lenguaren ordañikan,
juan dan urteko bertsolariya
sano dago oraindikan.

16.—Portugaleten arraunlariyak
juntatu dira propiyo,
Ondarrabitik bi ziran eta
Sestao eta Oriyo,
iñor ez nuke bajatu nai nik,
ezin nezake gora iyo,
jendia prankok pasiatu du
estropa dala meriyo,
aurtengo lana bukatu da ta
beste bat arte ariyo.

1935 URTEKO ESTROPADEI.

Juan Jose Sarasola Azkue "Laxo"

1. — MilFa bederatzireun da
ogei ta amabostian
estropada ederrak
ziran nere ustian;
San Pedro porfatu da
danak ainbestia,
premiyorik geiena
ark irabaztian,
Donostiyan ez gaude
itxura tristian.

2. —Agorraren zortziya
goguangarriya,
urteero bezela
bireko neurriya,
Sestao ta San Pedro
ta Ondarrabiya,
asieratik au da
ondo etorriya,
beste irurak zuten
istillu gorriya.

3.—Ondarrabi-Marina,
Donostiya ta Orio,
oriek olatua
zuten kontrariyo;
atzeko biyek zuten
naiko istoriyo,
urez bete ziran ta
ezta misteriyo,
suerte txarra izan
dutela meriyo.

4.—Atzekuak etziran
balizetan justu,
aruntzian kontuz ta
onuntzian estu;
jotzen bazuten ere
baporiak txistu,
ontziyak puskatuak
ezin ziran piztu,
trabesa asko galdu do
nai dunak sinistu.

5. — Pasa biar ziral
bestiaren markak,
lasai esaten zuten
jasorikan maukak;
itxaso legunian
guztizko galopak,
aserratzen danian
zeñek ditu kulpak?
papera dirudite
orlako txalopak.

6.—Bigarren ensayua
urrengo iganderako
aurretik ziran biyek
ziran banderako;
amaika t "erdiyetan
pronto lanerako,
itxasua zakartu
lau egunerako,
gero prestatu ziran
ostegunerako.

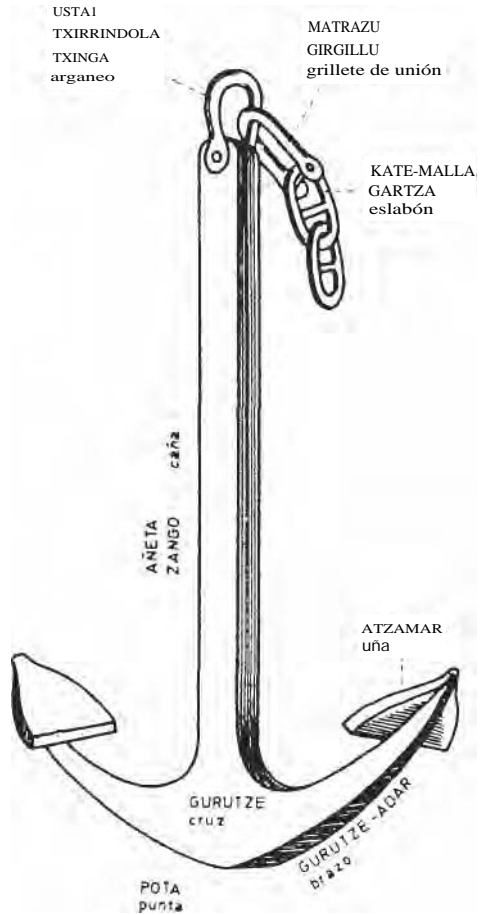
7.—Ostegunian ere
trabesak ugari,
zazpigarren txalopa
zitzaigun ageri,
ekusiyagatikan
iru Ondarrabi,
gure artian etzan
ainbeste errabi,
oien garbitasuna
gustatu zait neri.

8.—Azkeneko estropadan
emeretzi illak,
konpletatu dituzte
beren iru millak,
errespeto aundiyan
sartu dan kuadrillak,
gaztiak diralarik
prestu ta umillak,
nonai presentatzeko
oik dira mutillak!

9. — Fru tripulaziyo iruak bigarren, esateko moruban onenaren urren; Oriyok indarraren poma izan arren, Donostiyan eztago uste bezin barren, esperantza gaiegik ara zer dekarren,

10.—Manuel Arrilaga gizon arituba, itxasoko lanetan asko korrituba, zartuta ere ezin zaio galdu kredituba, seme ta illobarekin orren merituba, nola osatzen diran nago arrituba.

11.—Sei urten segituan ditu sei bandera, aurtan allegatu da zazpigarrenera, urte asko dubenak sasoia gain-bera, bista ere laburtu zaio edadera, gaztiak gertu daude orren esanera.

ESTROPADAK.

(Eusebio Mugertza, "Mendaro Txirristaka")

1. —Estroparak izandu
dira Donostian,
batzuen miserian,
askoren kaltian,
okasiorik gabe
elkarren arfian,
asi eta bukatu
ziran bitarfian.

2. — Euskaljerri-guzian
biar det adiaz
oriotarrak atxa
dutela irabazi,
ziralako iritxi
arraira lenbizi,
Domingo Mitxelena
zutela nagusi.

3.— Gorroturik ez arren
illuna bekaña,
indarra eta arraunian
dotore dakiña;
barrenian zuala
kuadrilla bikaiña,
treñeruak zirurin
zuala makiña.

4.—Ondoren zuten marka
obena egiña
oin emeretzi urte
egiya da; biña
espero arren oial
sedazkoa piña,
aurten ere alperrik
dute alegiña.

5. —Asi Santurzen eta
Ondarrabiraiño,
arraunlari obenak
dira araindaño;
aonbat aldiz probatu
izan dira, baiño
Orio geienian
lenbizi arrairaiño.

6.—Zekorrek uztarriyan
bezelaxen ezi,
gero lanian jator
dezaten ikasi;
giatzalle jatorro
dutela nagusi,
sarritan estroparak
ditu irabazi.

7. —Ainbat oial sedazko
erriko etxian,
ikusgariak dira
zintzilik jartzian;
neska mutillen gisa
alai biotzian,
atsuk ere dantzan
soñua jotzian.

8. —Aurtenguakin ogei
eta bederatzi
premiyo banderak
sedaz dira jantzi;
oiek guztiak ustez
diradela gutxi,
Oriok berriz ere
eingo du irrintzi.

9.—Oi ta bederatzigarren
sedazko bandera;
juan dan urtian izan
bazuten galera,
aurten orbek zimurak
sartu sakelera,
ta eraman dituzte
Orto aldera.

10.—Boga boga arraunian,
arraunian!
Gera obenak aspaldian, aspaldian,
Kosta Kantabrian,
Kosta Kantabrian;
aizia eta olatuak
lertzen diranian diranian,
ez gera gu izutzen
uraren gañian. (Bis).

1940 URTEKO ESTROPADETA KO BERTSUAK

Axentzio Txankak

Agarraren 8 ta 17 an Jokatu ziran

1. —Ori o

2. — Ondarrabia

3.—Amaikak bat

4. — Loiolatarra

5.— Santurtze.

1. —Milla urte ta bederatzireun ta gañera berrogeyan, estropa ederrak jokatu dira Bilbaon da Donostiyan, deseoz genuen funtziyu oiek ikusteko aspaldiyan , banderak daude premiyuakin San Nikolasko erriyan.

2. —Bilbaotikan Oriyotarrak aurten zituzten eskatu, jendia nola juntatuko zan burua zuten askatu, iñork asmorik etzeukan baño laister ziraden prestatu, ango bandera irabazita amar segundo sobratu.

3.— Estropa oiek ikusitzeko Bilbaon zegoen kuadrilla, andre ta gizon, neska ta mutil berrogei ta amar milla, oien guztiyen artetik bazan naiko txalua ta bulla, Oriyotarrak ziraden juanak ango banderaren billa.

4.—Dirua pranko sartu dalako aurten Oriyo aldera, alaitasun bat allegatu da basarrira ta kalera, arraunlariyak portatu dira aurreko zarren legera, ta banderaundi ekarrire bai lenguen aldamera.

5. — Oriyo ontan sekulan ezta faltatzen arraunlariya, orrengatikan dago erriyan bandera pilla aundiya, aurten-e ez dute gutxi ondratu gure Koska Kantabriya, bere kuadrilla zuzenarekin goratu zagun patroya.

6.—Gipuzkoan e jarri diyote Bizkaikuari segira, Agorriaren zortziyan jo da Donostiyako pelira, batzuek bian gelditu ziran, besteak iyo mendira, gustora asko egonak gera arraunlariyai begira.

7.—Amabostian berriz jotzeko txalupak ziran trukatu, kuadrillak pronto an zeuden baño egualdi txarra tokatu. Juradu ziran gizon prestuak amazzipira luzatu, egun orretan guztiz estropa ederrak dira jokatu.

8.—Ogei ta amazzipi segundoz Oriyok du irabazi, orrengatikan etorri ziran beren bandera ta guzi, azkenenguan Amaikatarra ibilli da lenbizi, datorren urten Donostiarrak jarriko dira nagusi.

9.—Oraindikan e gustara asko juango litzake aurpera, ura artuta okerture bai estiborreko aldera,

Donostiarrak poztu ziran da
pixka bat er ten aurrera,
lengo kartoizko txalopa zarrak
irabazi du bandera.

10.—Erremint ona nai degu danok
izan ezker o aukera,
zer gertatu dan jende geiena
emana daga tankera,
naiz asko tira txalopa zorra
mantso juafen da aurrera,
arrimatutzen etzegon errez
Donostiyako jai era.

11.—San Nikolasek urte askotan
egiten ditun morubak,
ekartzen ditu banderak eta
berebiziko dirubak,
indar aundizko belarrak dauzka
Oriyoko ingurubak,
esan gentzake jarri dirala
Kantabriyako burubak.

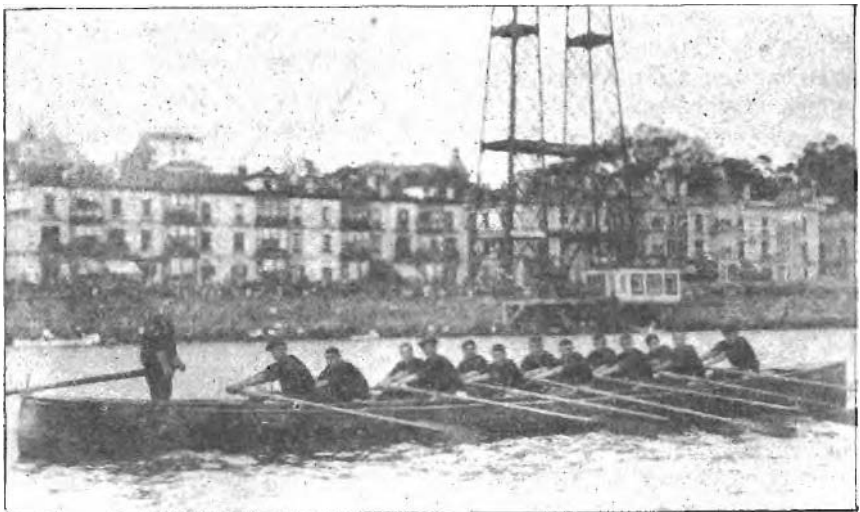
12.— Zer dan ederki protzen dute
estropetako trantzia,
or komeni da arraunarekin
urari fuerte eltzia,
uste ez tala gerta liteke
datorren ur ten galtzia,

gauzik onena izango degu
pazientziya artzia.

13.—Oriyotarrak estropadetan
dabilkiten suertia,
konsideratzen jarri ezker o
izango da dezentia,
ezta bastante arrauna artuta
adozein moduz juatia,
ogei ta zortzi bandera daude
kopakin maia betia.

14.—Urdangarai tar Jose Maria
gaizki portatu etzea,
urte batian bi bander aundi
sartu dituzu etxea,
jendiai gusto ematiatik
funtziyo ori jartzea,
arraunlariyak, bizi zaitetze
danok anien antzea.

15.—Amabostgarren bertsuarekin
banua bukatutzera,
orra jendia biar bezela
garbi eman aditzera,
arraunlariyak enpeñatu naiz
al dana goratutzera,
gusto dubenak paper ontarik
saiatu ikasitzera.

AURTENGO ESTROPADAK.-

("Mendaro Txirristaka" = Eusebio Mugertza.) 1941

1. — Estropadak izandu
dira Donostian,
milla bederatzí berrogei fa
batgarren urtian. Ja, jai!
- 2.—Agarraren zazpiyan
Kontzaren erdira,
irurogei ta emezortzi gizon
inguratu dira.
- 3.— Patroiakin amairu
ontzi bakoitzian,
agiri ziran iru balizo
Gaztelu atzian.
4. — Makiñatxo bat giñan
aieri begira,
ikusí naian zein irixten zan
lenbizi arraira.
- 5.—Estropara bietan
ona zan girua,
portalietan, beti bezela,
bentajen dirua.
- 6.—Ilusio geiegi
zutenak buruan,
mingaña gaizki dantzatu zuten
nere inguruan.
7. —Egun artan San Juan
probaturik ondo,
Ondarrabiaik zuan bentaja
zan iru segundo.
- 8.—Son Juaniek arrauna
jaso ta esan du:
"gure markarik oraindik ez du
iñork ere onda."
- 9.—Milla bederatzireun
ogei ta iruan,
Matxet giari, etzan atsegin
aien inguruan.
- 10.—Urrango igandian
batzuek irrintzi,
eta bestiak ezin txistua
zutela irrintzi.
- 11.—San Juan zan arruino
iritxi lenbizi,
segundo batez Ondarrabiak
zion irabazi.
- 12.—Aurten, bene-benetan
etorririk billa,
ditu bandera eta pezetak
emezortzi millo.
- 13.—Beti saiatu dira
arrokeri gabe,
aurten lenbizi dira bandera
sedazkuan jabe.
- 14.—Oiek beti portatu
diran edo ez jator,
dudan dagoana dakianari
galdetzerá betor.
- 15.—Fzan arren aizia
eta olotuak,
ontziya zuzen giatu zuan
zuten pilotuak.
- 16.—Saiatu mariñelak,
jator berriz ere,
gorrotu gabe bizi-moduan
alkarri mesere.

1941 - K0 DONOSTIKO ESTROPADEL.

Pello Saikolak jarriak.

1.—Milla urte ta bederatzireun berrogei eta batian,
kanta batzuek jartzera nua
gutzizko borondatian,
arraunlari onak orain ba daude
Ondarrabiko partian
saiatu dira bandera ori
erriyan sartu artian.

2.—Donostin jarri digutelako diru pi!, izugarriya,
arraunlariyak ondratu dute
gure Kosta Kantabriya,
oi ta bi milla peseta eta
bandera gustagarriya,
aurten nolanai ezta gelditu
Ondarrabiko erriya.

3.— Estropa oien asiera zan
Agorrillaren zazpiyan,
oiek ikusten jendia franko
izan gera Donostiyan,
norberegaitik saiatu dira
danak egiñak guziyan,
al dan lenena sartu dirade
bakoitza beren tokiyan.

4.— Amalabian bere txalupa
alkarri zizkan trukatu,
San Juandarrak lendabiziko
allegatzia tokatu,
jendiai gusto eman diyote
ez dira gaizki portatu,
ez da estropa ederragorik
espaldi ontan jokatu.

5.—Amaika ta erdik jo zutenian
laister ein zuten sayua,
arrexkatubaz zeñentzat izan
lenbiziko premiyua,
arraunlariyak izan dute
pranko istimaziyya,
publiko dana aiei txaloka
orko animaziyyual

6.—Ogei minutu pasian jua
ziraden beren sarrera,
makalarenak atzera eta
abillarenak aurrera,
alkar neurtzeko etziran jua
Kontxara leku txarrera,
segundo batez Ondarrabiya
irabazi du bandera.

7.— Donosti ontan bete ditugu
norbere egizkizunak,
arraunlariyak alkar probatzen
ortxen dirade izanak,
toki askotan egonagaitik
indar aundiko gizonak,
jpar aldetik azaldu dira
aurten danetan onenak.

8.—Sei txalopa or giñan guztiyak,
Gipuzkoatik bost-tia,
alkarren kontra peliatuak
Bizkaiakua bestia;
esperantz ono ekarri airen
Sestaoyik Donostia,
oi ta bi milla pezta nolanai
irabazitzen ezta.

9.—Koadrilla ori prestatuba da
patroiarekin ondraru,
baña ez dute Donostiyatik
eraman nai aña diru,
apusturako kontua ezta
izaten oso seguru,
galdu dubenak pazientziya
artzia askoz obe du.

10.—Diperentziya dago koadrillan
batetikan besterena,
indarra eta abildadia
azkar joateko onena,
nai izan airen iritxi ezin
orrek ematen du pena,
banderik gabe norbaitek ere
gelditu biar azkena.

11.—Bizkai aldetik etorri ziran
bastante mutl batuak,
fanfarroi antzak mingañez baño
egin zituzten naikuak,
pruebetan zerbait luzitu arren
lan txarrak ditu jokuak,
aurtengo ontan makiña bati
oker jo diyo kukuak.

12.— Estropa oiek ikusitzeko
deseoz zegon jendia,
batzuek bian gelditu ziran,
besteak iyo ornen dia,
egun oietan billetederrak
esku aldatubak dira,
galdu dutenak umil) askorik
etxe aldera joan dia.

13. —Arraunlariyak ipiñi dute
Donostiyan naiko festa,
jende puska bat inguratzeko
punziyo oberik ezta,

irurogei bat milla persona
urian ziraden presta,
apenas iñork oiengatikan
egin dubenik protesta.

14.—Ondra andiyak artu dituzte
patroi ta bere kuadrillak,
alkar neurtuta ezagutzen da
aber zein diran abillak,
mokadu onak janda ez daude
gorputzetikan debillak,
zer ziradela uste zenduen
Ondarrabiko muillak?

15.—Kontxa orretan azaldu dira
mutilla kuriyosua,
urte askuan lagun deiela
gure Jaun amorosua,
gorrotu gabe bizi gaitezen
erbesteko ta auzuak,
estropa ori dala meriyo
orra ipiñi bertsuak.

BERTSO BERRIAK, AXENTZIO TXANKA JARRIAK 1942.

Agorraren 6 ta 13an jokatu ziran.

- 1.—Orio.
- 2.—San Juan.
- 3.—Ondarrabia.
- 4.—Loyola.
- 5.—Amaiak Bat.
- 6.—Armada.

1.—Bertsuak ipintzera
orain naiz abiyan,
milla bederatzireun
berrogei ta biyan,
egiya esateko
Agarraren seiyan,
estropadak jokatu
dira Donostiyen,
ederragorik ez da
izan aspaldiyan.

2.—Txalopak trukatuta
berriz amairuban,
danak jokatu dira
len oi dan moduban,
askok irabaztea
zeukaten buruban,
bañan etziran asi
leku seguruban,
aurten etzan atsegin
gure inguruban.

3.—Galdu dutenentzako
izan da ekaitza,
San Juandar oriyek
zuten esperantza,
argatik ibilli da
dirubaren dantza,
gutxi dira ta beti
azkar jutun gaitza,
Oriyotaren kontra
alperrik dabilta.

4.—Onela ikusten dira
zenbait arraunlari,

obeditu nai eza
geiago danari,
esperantz onak eman
erri guztiari,
gero jendiak bota
dirua gari,
txaskua pasa zaie
San Juandarrari.

5.—Lengo azañei ondo
erreparatuta,
San Juandar batzuek
zeuden arrotuta,
baña bandera gutxi
erriyan sartuta,
larogei bat segundo
Oriyok kenduta,
asko gelditu dira
sakela ustuta.

6.—San Juandarra etzan
aurten dudan asi,
espero zun jartzia
guztiyen nagusi,
nola etorri ziran
zituzten ikusi,
karroza eramateko
aengeru ta guzi,
txoriak Oriora
juan zaezke igesi.

7.—Galdubak men ematen
oiek lanbidiak,
ixillikan ba gaude
egin du guriak,
arrika jardun dira
mutil dotoriak,
orrororik merezi
eztu baporiak,
ori ez du egiten
persona nobliak.

8.—Beti aitortzen degu
egindako lana,
igaz zan Ondarrabi,
bandera eramana,
urte bete osuan
iduki du sona,
argatik trabesian
alako apana,
curten Oriotarrak
jo dute kanpana.

9. — Kanta paperan jarri
ditzogun egiyak,
pixka bat onratubaz
estropalariyak:
Ondarrabitik alai
ziran etorriyak,
trabesa galdu eta
oien arrabiyak,
kukubak oker juak
San Juan eta biyak.

10.—Estropa oiek dira
ederki ikusi,
iñork ere etzuen
ematen itxusi,
lau jokatu ditugu
dabetan lenbizi,
bation galtzen ba da
seitan irabazi,
Oriyo arraunian
daukagu nagusi.

11.—Portugaleten ere
degu jokatuba,
guretzat gertatu zan
ango merituba,
periodikuetan
askok du letuba,
Gobernadore jaunak
dauka juzgatuba,
Oriyo Kantabriko
kanpeonatuba.

12.—Domingo Mitxelena
daukagu giyari,
erreparatutzeko

bere kuadrillari,
bentaja kendurikan
beste guztiyari,
entregatu dizkate
Oriyotarrari,
bi bandera eder ta
kopa aundi ori.

13.—Kopa aundi eder ori
zania ikusi,
Bizkaiko estropetan
bero giñan asi;
ango eskola ere
genduan ikasi,
iru urtetan degu
garbi irabazi,
entregatu digute
bandeta ta guzi.

14.—San Juandarra jun zan
kopa orren billa,
esperantzetan ba zan
gutxiyenez milla;
Domingo Mitxelena
etzeguen debilla,
ondo preparatuba
zedukan kuadrilla,
irabazi ditu ta
probetxa dedilla.

15.—Kontu oiek aditu
dizkagu askori,
zer esaten zioten
Portugaleteri:
"Aurten jokatzen ba da
kopa aundi ori,
guk kenduko diegu
Oriyotarari..."
Tira biarko zaio
geio arraunar.

16.—Donostiyan dalako
petardo emana,
tripako miñez zegon
or galdu duena;
Bizkaitik ekarri nai
zuten osasuna,

aste erdirako zan
ensaiora juna,
Loiolatarrak austen
bazan naiko lana.

17.—San Frantzisko eguna
ortarako autu,
meza nagusi on bat
zuten aukeratu;
banderak eta kopa
danak bedeinkatu,
kanpotarrare asko
zitzaigun juntatu,

egun oberik ezin
gantzake pasatu.

18.—Funtzio ori bukatu
danian elizan,
estropada polit bat
segiran da izan;
neskatxak aurrekua
oien alabantzan,
kabitu eziñikan
jende asko plazan,
makiña bat persona
ibilli da dantzan.

BERTSO BERRIAK ESTROPA-GAIZ BASARRIK JARRIAK 1944.

1. — Milla ta bederatzireunetan
berrogei ta laugarrena,
Kantauriako itxas ertzetan
aztu ezin litekena,
betiko penaz gelditi liteke
joaterikan etzuenan,
sei ontzi bizkor leia bizian
bata bestean urrena,
gure begiak ikusi duten
arraun jairik ederrena.

2. — Ain gazte jende sendo, zaildua,
indartsu bezin liraña,
nolako txanpa beldurgarriak
ura arraunketa bikaña!
Testigu ortxe gelditutzen da
Donostiko itxas gaña,
urrezko letraz moldetu leizke
merezi dute, alajaña!,
bi Pasai, Ondarrabi, Orio,
Donosti eta Pedreña.

3. — Lendabiziko neurketa izan zan
Agorraren amarrean,
gure itxasoa etzan arkitzen
oso era zokarrean,
mugitzen zanik etzirudian,
baretasan ederrean;
ura jokoa ta estuasuna!
danak alkarren urrean...
bein bear eta Oriotarrak
beste guzieren aurrean.

4. — Bi2kor asi ta bizkor bukatu
an etzan iñor makaldu,
joko guzitan gertatzen dana:
norbaitek bear zun galdu;
ta bakoitzari berea eman,
zertako temari eldu?
langille onak bere soldata
irabazia ez al du?
guziak onak izanagaitik
batek onena bear du.

5.—Arraunlariak jokatu ziran
asmo zuzenez beterik,
aien burutan etzegen ezer
al zona egin besterik,
askok diote an ez ote zan
amairu seundon alderik,
laiko juezak nastu litezke,
ortan ez dogo dudarik,
ala izan arren mutil on aiek
bai al zeukaten kulparik?

6.—Uretan garbi erabaki zan
ontzi arteko burruka,
gero etzegen kalerik kale
zertan ibilli muturka,
ainbat eta ainbat nabaitu giñun
karraxita ta ujuka,
urte ontako txapeldunari
fueraka eta txistuka,
gauz ori ontzat artzen duanak
gizatasunik ez dauka.

7. —Galdu-irabazi lagun bear du
alkarri esku emanda,
gure aurreko guraso zarrak
ala gelditzen ziran da;
itxusi baitzan ainbat naspilla
Donostiraño juanda,
nik beintzat asko sufritu nuan
begira egon nintzan da,
alkar jan naian ala ibiltzea
danok anaiak izando.

8.—Gora San Juan, gora Ondarrabi,
biotz on oiek alaitu!
egin dezuten lan eder orrek
guziok poztu bai gaitu.
Gora Pedreña, gora Donosti!
aurrera gogoz jarraitu,
ta Sanpedrotar bikain trebeak
aurten bigarren gelditu,
aita Manuel jator leialak
ndorengoak ba ditu.

9.-Oriotarren birtute ori
arrigarri ez ote da?
Obrari begiratu zaiogun
itzak lago alde botera;
errespeto onez txapela erantzi,
gizonak baldin ba gera,
txarrak izando ezтира ekartzen
nolanai erri aldera,
lau medallakin amabi kopa
eta ogeitamar bandera.

10.—Ara Bilbaon nola izan diran
uste ez ginduzen orđañak,
Españiako txapelketa or
eraman digu Pedreñak,
beste tokitan ere semeak
ba dira amak egiñak,
itxasoa ta ibaia nunbait
ezтира izaten berdiñak,
galtzen ere ondo jakin bear du
irabazitzen dakinak,

(Zarauzko Elustondo moldiztegian).

BIBA ORIO!

("Mendaro Txirristaka" Eusebio Mugertza. 1946)

1.—Agorren iruan
ta amabostian
estropada jatorrak izandu
dira Donostian, Ja, jai.

2.—Arraunlari euskotar
gizonak bikañak
izanagatik atzian utzi
zituan Pedreña'k.

3.—Batzuen meseria,
askoren galera,
ontzi obiarekin Orio
Santander aldera.

4.—Ostegun urrenguan
eta igandian
oriotarrak ziran aurretik
Santander 'eko baian.

5.—Errex irabaziko
zutela uste, baña
Orio'ren atzetik, Sestao
bezela Pedreña.

6.—Bandera ustez egin
zutela berentzat,
sedazko pin, urrez bordatua,
oriotarrentzat.

7.—Erre nai bazioten
enbarkaziyua,
ori da zentzu-gabiak duten
ekukaziyua.

8.—Bedia 'k izan arren
ostentaziyua,
distingitu zan Makazagairen
tripulaziyua.

9.—Orio.ko atsuak
aguriakin dantzan
egingo dute, amalau gizona
oien alabatzen.

10.—Asi Santurze'n eta
Ondarrabiraño,
arraunlari obenak izandu
dira oraindaño.

11.—Arraunlari jatorrak
oitura garbiyan
oriotarrak dira, itxasuan
bezela, ibayan.

12.—Aizkolariyak ere
Euskalerrikuak
dira, dituztenak pare bana
gorringo bikuak.

13.—Birika lasaia eta
indar aundikuak,
orregatikan dira kanpeoi
Españiakuak.

14.—Gipuzkoa ta Bizkaia
alkarren lagunak,
zergatik geran gure izkuntza
euskera degunak.

15.—Birau bakar bat ere
ez duan izkera
maite desagun, maitagarriya
dalako euskera.

BERTSO BERRIYAK ONDARRABIARRAI JARRIYAK

1948 (José Manuel Ugalde)

1. — Milla bederatzireun
berrogei ta zortzi,
Donostiyan regatak
ditugu ikusi;
ondarrabiatarrak
ditugu nagusi,
emen etorri dira
bandera ta guzi.

2. — Falta ziran Pasaia
eta Donostiya,
Gipuzkoatikan bat,
ura Ondarrabiya;
Bernardo Elduayen
zutela patroia,
bandera irabazi,
ori dek sasoia.

3. — Illaren bostian zan
lendabizikua,
ondarrabiar onek
egin du naikua;
Pedreñak ezin eutsi
oien erasua,
erriyuan ez gaude,
ez da itxasua.

4. — Ogei ta amar segundo
estropada bate,
Pedreña aundiyari
dizkatela kentzen;
alperrik da Oriyo
Pasaia naiz irten,
Ondarrabi kanpeon
Españiyan auten.

5. — Castillatik etorri
dira arrotuta,
aiek añakorik ez
dala sinistuta,
orain bueltatu dira
oso umilduta,
kaskarreko ederra
buruban artuta.

6 — Bi urtian egondu
dira gobernatzen,
zortzireun milla pezta
gañera gastatzen;
Ondarrabiyak berriz
zein ezt arritzen? -
amabost egun pasa
ditu preparatzen.

7. — Orain bi urte ere
nork ez du goguan? -
Españiko txapeldun
Pedreña zeguan;
etorri zan onera
arruen moduan,
Ondarrobiyarekin
galdu egin zuan.

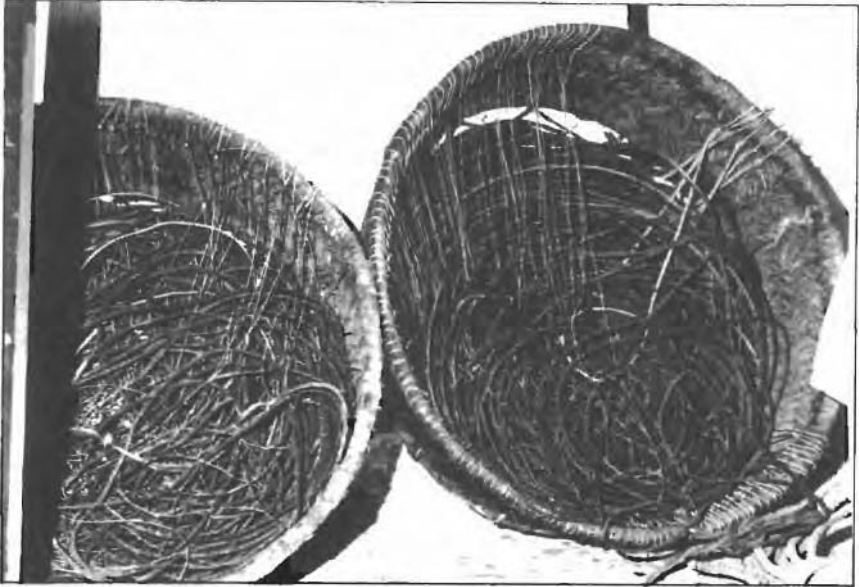
8. — Ondarrabiyak ba du
mutilla trebia,
bost bandera oietan
badauka partia;
au bai dala erriyai
fama ematia!
Pedreñak izandu du
orrekin kaltia.

9. — Alperrikan dabilta
Pedreña ta Oriyo,
Ondarranlyarentzat
ez dute baliya;
Argi ikusi degu,
alkatiak diyo,
ayuntamentutikan
imil da seriyo.

10. — Sagarzazu jaun orrer
poz eta atsegIña,
guztiyen aita danez
da gauza jakiña;
Marino'ra joan giñan
jendia no! año,
an berriz egin zuan
itzaldi bikaña.

11.—Gipuzkoa guztiyak
arturikan parte,
gaurko jai eder au
antolatu dute,
erriyak eta bandak
aguazil da alkate,
arraunlarik ondo
mereziya dute.

12. —Amabigarren bertso
onekin amaya,
ez da iñoiz aztuko
emen gaurko joya.
Euskalerra guztiyan
entzuten dd deya;
Gora Gipuzkoa ta
gora Ondarrabiyal

1951 ko estropadak.— BERTSO BERRIYAK

Asentxio Txankak jarriak.

1. — Milla pasota bederatzireun
berrogei ta amaika urte,
Kristo mundura jaio zanetik
asi ta orain bitarte,
aurten Donostin txalopa ta arraun
estropak jarri dituzte,
zein dan onena ezin antzeman
jokatzen ikusi arte.

2.—Sei erritako arraunlariyak
bildu gera Donostiyan,
txalopa andiyen asiera zan
Agorreko jliaren biyan;
bigarrenkoa berriz segiran
Agorren bederatzian,
etzan estropa ederragorik
ikusiko aspaldiyan.

3.— Estropa oiek ikusitzeko
askok zeukan ilbiriya,
lendabiziko Oriyotarra,
bigarren Ondarrabiya,
irugarrenko Donostiarra,
laugarrenko Getariya,
bosgarrenkoa Zarauztarra ta
azkenengoa Zumaya.

4.—Aurten lenengo onra Oriyk
ekarri du Tolosatik,
bigarrenkoa Lasartetikan
irugarrena Frundik;
laugarrenkoa Zarauztik eta
bosgarrena Donostitik,
kanpeonatua irabazita
seigarrenkoa Bilbaotik.

5.—Aurten Oriyon arraunlariyak
ondo zaizkigu portatu,
beste tokitan ezta olako
ederlasunik gertatu;
sei erritako premiyorikan
onenak zaizke tokatu,
urte batean ainbesterekin
nai luke kanpeonatu.

6.—Alkarren bildur aundiyan ziran
estropa jokatzen asi,
baña eztute arrauna ibiltzen
guztiyak igual ikasi,
Oriotarrak bentaja aundiyan
danen aurretik lenbizi,
Sarasua ta bere kuadriHa
gelditu dira nagusi.

7.—Sarasuaren kuadrilla dabil
oso joera biziyen,
nola Donostin, ala Bilbaon
biyetan irabaziyan,
kanpeonatu deitzen diogun
arrauneko jimnasiyan,
Oriotarrak aurten txapeldun
gera España guziyan.

8.—Kanpeonatu ori jokatzen
Bilbaon giñaden asi,
lendabiziko palaratikan
arrauna zitzaigun ausi;
beste arrauna prestatzerako
kontrariyuak igesi,
arrapatuta pasa giñun da
an e Oriyo lenbizi.

9.—Egiyak garbi esan ditzagun,
gezurrak eztu baliyo,
oraingo bertso berriyak dira
estropa dala meriyo;
Getariarrak aurten azpira
bota nai zuben Oriyo...
lengo oiturak segitziatik
kukubak oker jo diyo.

10.—Getari orlan batenbat bada
bere ustetan abilla,
estropa kontun ez orrera jun
languntzalliaren billa,
bat Aiakua genduela ta
kendu ziguten mutillo,
ori gabere jokatu gera
oiek añako kuadrilla.

11.—Getariarrak arraun lanean ikasi dute dotore,
Oriyotarra irabazteko
aurten prestatu dirade;
kuadrilla aundiak alkar artuta
governatuta or daure,
olako markak egin ditezke
lapa gordiñak jandare.

12.—Estropa aurreko egun batzutan
erronka bazun Getarik
oien txalopak ez du artutzen
biar añako martxarik,
ez du baliyo ez baldin bada
indar aundiko gazterik,
arraunai gutxi tirata ez dago
estropa irabazterik.

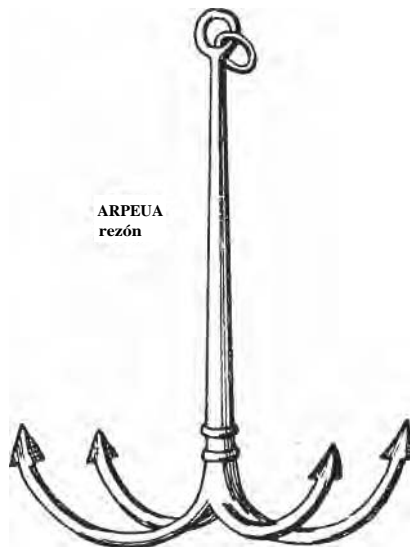
13.—Len egindako azagañatik
arrotutzen al zerate?
Getariarrak poztutzen dira
bakarrik dabilzan arte;
baña estropa jokaturakoa
askotan galtzen dezute,
oraindikako lotsagarriña
aurten gelditu zerate.

14. — Nolanaikua ez da izan aurten
Oriyotarren joera,
lenago ere urte askotan
onla ibilliyak gera;
irabaziyak zenbat ditugun
orain guaz esatera;
ogei ta bost kopa eder ta
berroi ta amabi bandera.

15.—Kopak ere bai, bandera asko
bedintzakeko zegun,
Agorrillaren ogei ta iruba
egun bat jarri genduan;
arraunlariyak arraun da guzi
aldariaren onduan,
bedeinkaziyo eder askoa
guztioak urte genduan.

Estropada oneitan onelaxe geratu ziran

1. —Oria
- 2.— Ondarribia.
- 3.—Donostia (Amaikak Bat).
- 4.— Santurze.
- 5.—San Pedro.
- 6.—Luchana.
7. —Donostia (Empuje).

BERTSO BERRIYAK, ORIOKO ARRAUNLARIAI

JARRIAK.- 1951

J. M. Ugalde

1. — Milla bederatzireun
berrogei ta amaika,
Donostian bildu da
jendetza galanta,
estropada aundia
jokatzen dala-ta,
egualdi ederra,
itxaso aparta.
2. — Orlo, Donostia
eta Ondarrabi,
Zumaia eta Zarautz,
gañera Getari;
bizkaitarrak ez dira
onera etorri,
"obe diagu ez joan"
esanaz alkarri.
3. — Donostian ezdegu
ikusi oraindikan
aurtengo estropada
bezelakorikan;
gaztiak zintzilika
arboletatikan,
mendiyak jendez bete
etzan tokirikan.
4. — Illaren bian zuten
lendabizikua,
Orio aurrena baietz
diruba naikua;
nunbait patroia zuten
konfiantzakua,
amaika estropada
jokatutakua.
5. — Eguerdiko amabiak
jo duten orduan,
ontziak urten dira
tximisten moduan,
laister ikus; degu
indarra nork duan,
Donostia lenbizi
sartu da portuan.
6. — Bigarren tanda zuten
Oriotarrakin,
Zarautz eta Zumaya
kuadrilla onakin,
etzioten nolana
arraunran ekin,
Orio lendabizi
bentaja aundiakin.
7. — Urrengo igandian
zuten lendabizi,
Zarautz eta Zumaia
alkar ezin ausi;
ziabogan Zumaia gelditu ta asi,
Zarautzentzat bentaja
Getari lenbizi.
8. — Azkeneko estropada
danetan onena,
bandera norentzat dan
esango diguna,
ba dijuaz aurrera
puntetan barrena,
laister beultatu dira
Orio aurrena.
9. — Bilbaon jokatu zuten
juan dan igandian,
Españiko txapeltza,
ura zan jendia!
Orio añakorik
ez izan ardia,
bi bandera ederrak
or dauzka gordiak.
10. — Oriotarrak beti
arraunlari onak,
onek aurrera ere
emangoitu lanak,
atzera utzirikan
kontrario danak,
osasuna ematen
badiote Jaunak.

11.—Españiko txapeldun
aurten da Orlo,
euskaldunak txit gora
au dala merio,
emen kontubak ez du
batere balio,
kastillarrak ez dira
ortarako jaio.

12.— Gaurko jai aundi ori
dute merezia,
orFa jaso dutenak
gure Euskalerria;
deadar egiteko
orain da garaia:
Gora ain jatorra dan
Orioko erria!

BERTSO BERRIAK, ORIOKO ARRAUNLARIAI JARRIAK 1953

1. — Milla bederatzireun
berrogei ta amairu,
aurten mundu zar onek
berriak baditu;
aurtengo estropada
nola zan aditu,
gauza au Ikasi gabe
ez beintzat gelditu.

2. — Munduban gauza eder
asko izanikan,
ez dogo Donostiya
bezelakoriak;
ondartza edo playa
jendez beterikan,
zerbaitegatik datoz
estranjeritikan

3.—Fillaren seian zuten
lendabizukua,
Oriyo aurrena baietz
diruba naikua,
askosk esaten zuten
Betiko Jainkua,
ogei ta lau segundoz
ez al da naikua?

4.—Oriyo, Donostiya
eta Ondarrabi,
San Juan, Zarautz, Zumaia
eta Erreenteri,
egualdiya ederra,
itxasua guri,
itxasertzian ba zan
jendia ugari.

5.—Lenbizi irten zeran
San Juan da Ondarrabi,
berekin zituztela
Zarautz ta Erreenteri;
indarrak berdin dira,
bu dijuaz larri,
etorri diranian
San Juan garailari.

6.— Bigarreanean zuten
oriotarrakin,
Zumayako mutillak
donostiarrakin;
etziyoten nolana
arraunian ekin,
Oriyo lendabizi
bentaja aundiyakin.

7.—Urrengo igandian
egualdi ederra,
Oriyo lendabizi,
onentzat bandera;
onek ekarri diye
askori galera,
eskarmentuba sortzen
errezak ez gera.

8.—San Juan da Ondarrabi
ziraden urrena,
estropada ederra
oik egin dutena;
gauza bat da ni orain
arritzen nauena:
Zer da Donostiyari
gertatu zaiona?

9.— Etzuen askok uste
Erreteritikan
alako kuadrillorik
irtengo zanikan;
Donostiya fa Zarauz
atzera utzirikan,
allegatu dirade
pozez beterikan.

10.—Iru urte oietan
Oriyo nagusi,
badaukate bestiak
ontan zer ikasi;
urrengo urterako
preparatzen asi,
bestela juango zaie
bandera igesi.

11.—Estropada ederrak
asko izanikan,
ez edet goguan aurten
bezelakorikan;
itxasua zegoen
geldi geldirikan,
zerua urdin-urdin
etzan aizerikan.

12.—Gaurko jai aundi ori
ospatu nairikan,
orra amabi bertso
antolaturikan;
eskerrik asko danai
barren barrendikan,
aurten egin dezuten
azañagatikan.

ONDARRABI TA PEDREÑA

(1965) (Manuel Matxin)

1. —Bertso barri batzuek
estropadakoak (bis)
Santoñan da Donostin
jokatutakoak.
Nun dira kuadrilla ni
oien neurrikoak?
Txapeldun atereak
Euskalerrikoak...
edo obeto esan:
Ondarrabikoak.

2.— Desapio modura
biak ziran irten (bis)
txapeldun aterea
zan Pedreña aurten.
A zer bi estropada
jokatu dituzten!
Ez dira ederreagoak
sarritan ikusten;
jo zizkaten txaloak
merezi zituzten.

3.— Lendabizi Santoñan
ziran jokatzeko (bis),
urrengo egunean
Kontxan etortzeko.
Ordua iritxi zan
indarrak neurtzeko
bietatikan iñor
etzegon galtzeko;
etzuten asko falta
mutillak lertzeko.

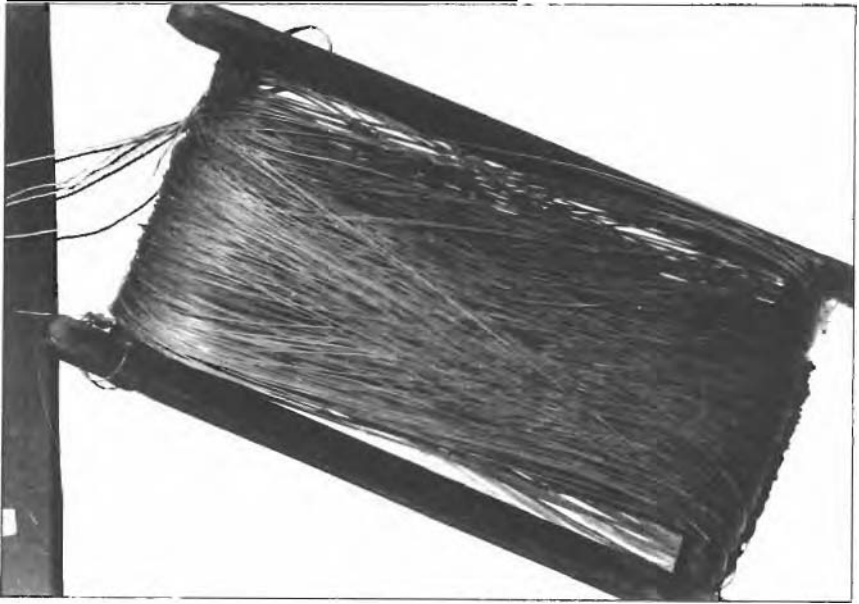
4.—Ontziak berdintsuak
gutxi gora bera (bis)
beste bat nai zuanak
bazeukan aukera.
Gauzak esango ditut
pasa diran era,
zer pelea jo zuten
kontuak atera;
sarri iritxi ziran
biak bat batera.

5.—Ori ez da bentaja
alkarri kentzia (bis)
segundo batena zan
an diferentzia.
Biak azaldu zuten
zeukaten guazia (guzia)
ta iritxi zanean
Lujanbion ontzia,
Ondarrabin entzun zan
bere irrintzia.

6.—Urrango egunean
Donostira etorri (bis)
arpegi ematera
berriro alkarri;
Kontxan ikusi zona
ikusten da sarri,
errioa iotita
itxasoan larri,
au ez ditekela
nai dan eran jarri.

7. —Juraduak egin du
irteteko seña (bis)
bereziziko txanpan
asi da Pedreña;
Bedia zarrak zerbait
gaur nai luke baña,
erriorako dauka
kuadrilla bikaña...
Itxasoan ez dira
Ondarrabi año.

8.— Naiz Pedreña gelditu
pixka bat atzera (bis)
sartu zera euskaldun
donen biotzea.
Jokoan beti dator
norbaitxo galtzera,
ta galtzen dakizuna
gaur azaldu zera;
orregatikan nator
zu zorientzera.

9.—Garai batean zíran
Kiriko ta Karril (bis)
orain Lujanbio oien
bidetatik dabil.
Gure estropada zarrak
nola demontre il?
Ondarrabin or daude
apal eta umil,
berari laguntzeko
nai beste mutil.

10.—Asarre ta burrukak
dira gauza txarrak (bis)
oiek daude emendik
uxatu bearrak.
Lur ontan maite dira
beti kanpotarrak,
ori ondo badaki
gaur Bedia zarrak;
gora Pedreña eta
Ondarrabitarrak.

ONDARRABI TA PASAI SAN JUAN

(Manuel Matxin)

1966

1 —Ogei ta zortzi mutil
zein baño zein obe (bis)
arraunerako ondo
prestatuak daude.
Bi patroï sonatuak
ontziaren jabe,
txapelan billa datoz kupitikan gabe:
Lujanbio Ondarrabi 'n
Pasaia'n Etxabe.

2.—Estropada Pasai 'tik
Donsotiraño zan (bis)
Don Ramon Peyroncely 'k
eratu zun gisan.
Ikusi eztunari
nai diot nik esan:
pesto ederragorik
eztiteke izan,
ni beintzat txoratuta
begira egon nitzan.

3.—Agorrrak ogei ta bost
eguzki berua (bis)
iparretik aizea,
garbia zerua.
Ftxasoak dirudi
dala erriva,
beti ezta izaten
olako girua...
zerutik entzun dute
gure erregua.

4.—Mutillak ezin egon
arraunak artuta (bis),
lanean ausi dira
urean sartuta
Ontziaren atzetik
zientoka txalupa,
batetikan irrintzi,
bestetikan aupa,
indarrak probatzeko
ordua io du-ta.

5.—Pasai 'tik irten dira
arraunketa bizin (bis),
ikusi eztuanak
sinistatu ezin.
Burua makurtuta danak beren ontzin,
jo ta jo or ditoaz
gogor bide guzin. .
Ogei ta bost minutun
or ziran Donosti 'n.

6.—Ondarrabi sartu da
gaur ere aurrena (bis)
aurten dudarik gabe
bera da onena.
Baña gauza bat da nik
esan nai nukena,
askori ikastea
komeni zaiena:
galtzen jakitea da
gauzik ederrena!

7. —Emengo estropadak
beste batzun orde (bis)
beti egiten dira
garbi eta legez.
Naiz lurrera erori
gure milla amets,
aurretikan egiñak
egunez eta gabez,
San Juan'ek galtzen daki
ta beste batzuk ez.

8.—Emengo arraunlarik
nun eztira maite (bis)
irabazten da galtzen
erakutsik boite?
Ikasi nai duanik
ba dago norbaite,
Gipuzkoa aldera
inguratu leike;
erakutsiko zaio
ando eta merke

9.— Pesta ederrik emen
iñoiz egin ba da (bis)
nere uste apalez
atzoko estropada.
Millaka bildu giñan
Pasai 'ko barrara,
millaka gaztelura
eta Santa Klara,
ikusi genduana
berdingabea da.

10.—Nere lagun on batek
esan ziran neri (bis)
"Estropada eder au
urtero egin bedi".
Begira egon giñan
eun milla begi,
Peironcely 'n ametsa
biurtu da egi;
asitako bidetik
luzaroan segi!

I. – TREIÑERU ESTROPADAK GAIAK

Eskintza

Gure asmoa

Lenengo bandera. 1865

Atzerago begira

1.887.º ko Irallia.º ren 12.º ko estropada.

- 1.888.º n Bilbo.º ko Abran Jokatutakoak.

1.888.— Oasal eta Ondarroako erramularien arteko estropada.

1.889.— Bilboko Ibaian Jokatutako estropadak.

1.890.— Urteko estropada.

Ondarroa.º ko Kofradian.

Ondarroa.º ko mariñelak.

Geldi-geldi txikotak Jotzen.

Iturriza.º ren kronika.

1.890 urtean Ondarroa eta Donostia.º k Jokatutako estropadarako baldintzak.

Jakingarri geiago.

Odol beruak

Karril.º en ondorena eta ondarrutarren gitazasunezko biozkada.

1.897.— Nervion.º go estropada.

1.898.— Donostia.º ko estropadak.

1.902.— Nervian.º go estropadak.

1925.º ko estropadak.

1926.— Donostia.º ko estropadak.

1926.— Portugalete.º ko estropadak.

Estropada irabazleak.

Eta gero?

II. - AINBAT ESTROPADETA KO BERTSO ZAR ETA BARRIAK

1854. -Ondarrutar oriek..... (R.M. Azkueik batuak)
ع...?. - Castroko Abantariari. (Eusebio M. Azkue).
i...?. -Castroko Arrantzariari. Eusebio M. Azkue.
1865. -"Xenpelar" 'ek jarriak.
1887. - "Bilbo - ko estropadeta kuak.
- 1888.-Ondarroa ta Pasai arteko estropada. (Jokatu aurretik) T. Urrosolo.
- 1888.-Ondarroa ta Pasai arteko estropada: (Jokatu ondoren) T. Urrosolo.
- 1890.-Ambrosio ta Karril en estropada. Ambrosio Sagastume.
- 1890.-Ambrosio ta Karril en estropada. Franzisko Etxaburu.
- 1898.-Ondarrutar arrantzale batek jarriyak.
1902. - Biba Manuel Beitia eta beraren kuadrilla.
1902. - Bilboko estropadak. - Jose M. Imaz.
- 1902.-Bilboko estropadeta kuak.- Tiburcio Urrosolo.
1902. -Ondarrutarren kontra.- Juan Bta. Urkia "Gaztelu".
1916. -Asmo onak, gertaera txarrak.-
- 1916 -Txirrita - k jarriyak.
- 1919.-Antonio Eleizalde'k jarriak.
1921. Juan Jose Sarasola - k jarriak.
1922. -Pablo Zabaleta ' k jarriak.
- 1923.-Gora Oriyotarrak.
1923. – Getariarren alde.
1923. - Oriotarren alde.
- 1925 -"Gazteluk" jarriak.
- 1925.-Portugaleteko estropadak.- Burgoa ' k jarriak.
- 1926 -Kalandiko Erregiñe Dienesi.- Jose Brontxe-k.
- 1926 -Jose Brontxe 'k jarrich.
- 1926.-Ondarrutar batek.
- 1926.-MilFa bederatzireun...
- 1926 -Beti ezagun... J. Burgoa ' k.
- 1926.-Milla bederatzireun ta... J. Burgoa'k.
- 1926 -Domingo Gorra jarriak.
- 1926.-Biba Ondarroatarrak.
1926. - Berriatua - ko Ezkerrak jarriak.
1926. -Naste borrhaste.
- 1926.-Arraunkalai estropada. "Mendaro Txirristaka" 'k.
1927. - "Txirrita ' k jarriyak".
1927. -Bertso berriyen errespuesta...
1928. – Gaztelu ' k egiñak.
1928. – Estropadak izandu dira...."Mendaro Txirristaka" 'k.
- 1929.-Abarrategi 'k jarriak.
1930. - "Gaztelu" k jarriak.

1931.— Donostiyako estropadari. Juan Zabaleta.
1931 . — "Txirrita" k jarriak.
1932.—Donostiyako estropadari. Juan Zabaleta.
1932. — "Txirrita" k jarriak.
1933.—P. Saikola" k egiñak.
1933.—Onra andiyak merezi ditu...
1933. — Oriotarrei erantzueru.
1933.— Lendabizikuak neriak ziran...
1933. — Pasadizuak bear bezala...
1933. —Zortzi treñeru...
1933.— Marzial Urtzegiak jarriak.
1934.—Asentzio Txanka' k jarriak.
1935.—Oriyotarren burlaz.
1935.—J. J Sarasola ' k egiñak.
1935.—Asentzio Txanka" k egiñak.
1935.— Mendaro Txirristaka " k egiñak.
1940.—Asentzio Txankaik egiñak.
1941.—Pello Saikola" k egiñak.
1941.—Aurtengo estropadak. "Mendaro Txirristaka" ' k.
1942.—Asentzio Txanka' k egiñak.
1944.—Basarri ' k egiñak
1946.—Biba Orio! "Mendaro Txirristaka" " k.
1948. —Ondarrabiarrai jarriyak. — Jose Manuel Ugalde.
1951.—Asentzio Txanka" k.
1951.—Orioko Arraunlariai.— J. M Ugalde' k.
1953. — Orioko arraunlariei.
1965.—Ondarrabi ta Pedreña.— Manuel Matxain.
1966.—Ondarrabi ta Pasai San Juan. Manuel Matxain.

Ondarroa
beti izan da
arrantzalea;
arrantzaleak,
bere kirola,
estropadea.
Len Kofradiak
zainduten eban
orren legea;
orain Arraun Elkartek
barriztuko dau
bere ospea.

